

Türkiye Ülke Bölümü 2023-2025

3RP

BÖLGESEL MÜLTECİ
& DAYANIKLILIK PLANI

@3RPSYRIA

WWW.3RPSYRIACRISIS.ORG

Fotoğraf (kapak):
© IOM / Begüm Başaran

Fotoğraf (sol):
© ILO / Fatma Çankara

Tasarım:
UNHCR / Julia Klement
UNHCR / Umay Atik

Daha fazla bilgi için, lütfen
www.3rpsyriacrisis.org adresini ziyaret
ediniz.

İçindekiler

Giriş & Bağlam	5
Nüfus Tablosu	10
İhtiyaçlar, Hassas Durumlar & Hedefleme	11
Stratejik Yönelim & Müdahale Planı	17
Kalıcı Çözümler Stratejisi	20
Ortaklık & Koordinasyon	22
Hesap Verebilirlik Çerçevesi	24
Koruma Sektörü	26
Temel İhtiyaçlar Sektörü	36
Eğitim Sektörü	46
Sağlık Sektörü	54
Ekonomik Güçlendirme Sektörü	62
Ek	78
2023 Bütçe Analizi	103

Giriş & Bağlam

Türkiye, 2014 yılından bu yana dünyanın en büyük geçici ve uluslararası koruma sağlanan kişi nüfusuna ev sahipliği yapmaktadır. 2 Şubat 2023 itibarıyla geçici koruma sağlanan Suriyelilerin sayısı 3,5 milyonu aşmış olup bunların neredeyse yarısı çocuk, yaklaşık yüzde 46'sı ise kadın ve kız çocuklarından oluşmaktadır.¹ Ayrıca Türkiye, diğer ülkelerden gelen yaklaşık 320.000 uluslararası koruma başvuru sahibine ve statü sahibine ev sahipliği yapmaktadır.²

Türkiye'nin coğrafyası ve mültecilere³ kucak açan gurur verici tarihi, güvenlik ve yardıma ihtiyaç duyan ve yakın zamanda yerinden edilmiş kişilerin yanı sıra, daha iyi fırsatlar aramak için Türkiye'ye ve Türkiye üzerinden hareket eden göçmenlere kucak açmasına katkıda bulunmaktadır. Türkiye'deki uluslararası koruma başvuru ve statü sahipleri çeşitli uyruklara mensuptur ve en büyük gruplar Afganistan, Irak ve İran'dan gelmektedir. 2021 yılında Türkiye, Taliban'ın Afganistan'da aniden iktidarı ele geçirmesinden etkilenmiş ve bu durum, İran üzerinden gelen Afganların devam eden gelişlerine ve hâlihazırda İstanbul'da ve ülkenin diğer bölgelerinde yaşayan çok sayıda kayıtsız Afgana daha fazla odaklanılmasına neden olmuştur. Şubat 2022'den itibaren Türkiye, Ukrayna'daki savaştan kaçan ve bölgede güvenlik arayan 400.000'den fazla Ukraynalının ülkeye gelişini raporlamıştır. Türkiye'nin ev sahipliği yaptığı çok sayıda uluslararası korumaya ihtiyaç duyan kişiye ek olarak, 2022'de Türkiye'de pek çok ikamet izni sahibi Ukraynalı kişi olmuştur.⁴

Türkiye'nin 2013 tarihli Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK) ve Geçici Koruma Yönetmeliği, yabancıların Türkiye'de hukuka uygun bir şekilde kalmaları, kayıt altına alınmaları, belgelendirilmeleri ve hak ve hizmetlere erişimleri için kapsayıcı bir yasal çerçeve sunmaktadır. COVID-19 ile olan mücadelenin artan yüküne rağmen Türkiye; geçici koruma sağlanan

Suriyelilere, uluslararası koruma başvuru sahiplerine ve statü sahiplerine, YUKK'ta ve Geçici Koruma Yönetmeliği'nde öngörüldüğü üzere sağlık, eğitim ve sosyal hizmetler gibi ulusal sistemlerdeki hizmetlere erişim sunmaya devam etmiştir. Türkiye'nin geçici koruma ve uluslararası korumaya yönelik güçlü yasal ve politika çerçevesi, 3RP destekli faaliyetler de dâhil olmak üzere müdahale genelinde, farklı uyruklardan mültecilere çeşitli faydalar sağlayacak bir şekilde benimsenen kapsayıcı yaklaşımın temelini oluşturmaktadır. Çerçeve, aynı zamanda kayıt gibi koruma prosedürleri ve bununla birlikte sağlık, eğitim ve sosyal hizmetlerde ulusal, bölgesel ve yerel düzeylerde hak ve hizmetlere erişim için de bir temel sağlamaktadır. Ayrıca Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelik ile Uluslararası Koruma Başvuru Sahibi ve Uluslararası Koruma Statüsü Sahibi Kişilerin Çalışmasına Dair Yönetmelik'e dayanarak Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (ÇSGB), Türkiye'ye sığınan yabancılarla çalışma izinleri aracılığıyla kayıtlı istihdam olanaklarına erişim sağlamaktadır.⁵

Türkiye'nin yasal çerçevesi, Mültecilere İlişkin Küresel Mutabakat (GCR) öncesine dayanmasına rağmen GCR'nin ve ev sahibi ülkeler üzerindeki baskıyı hafifletmeye, mültecilerin kendi kendine yeterliliğini artırmaya ve üçüncü ülke çözümlerine erişimi artırmaya yönelik uluslararası yük ve sorumluluk paylaşımının daha iyi bir şekilde gerçekleştirilmesine dair GCR vizyonunun uygulanmasına yardımcı olmaktadır. Geçici ve uluslararası koruma sağlanan kişilere kamu hizmetlerine erişim ve kayıtlı istihdam konularında haklar sağlayan Türkiye'nin mültecilere yardımına yönelik yaklaşımı, Küresel Mülteci Forumu⁶ gibi uluslararası forumlarda geçici ve uluslararası koruma sağlanan kişilerin kapsama alınmasını teşvik eden ve sürdürülebilir kalkınmaya katkıda bulunan küresel bir model olarak kabul edilmiş ve uluslararası topluluk, 3RP de dâhil olmak üzere Türkiye'nin kapsayıcı yaklaşımını destekleme konusundaki güçlü

¹ Türkiye Cumhuriyeti, İçişleri Bakanlığı, Göç İdaresi Başkanlığı, (02/02/2023), Geçici Koruma, <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>

² UNHCR, 2022 Yılı Ortası Trendleri, <https://www.unhcr.org/statistics/unhcrstats/635a578f4/mid-year-trends-2022>

³ 3RP Türkiye Bölümünün amaçları doğrultusunda "mülteci" terimine yapılan atıflar, başta Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu ve Geçici Koruma Yönetmeliği olmak üzere Türkiye'nin yasal ve politika çerçevesi uyarınca geçici koruma sağlanan Suriyelileri, uluslararası koruma başvuru sahiplerini ve statü sahiplerini içerecek şekilde okunmalıdır.

⁴ Türkiye Cumhuriyeti, İçişleri Bakanlığı, Göç İdaresi Başkanlığı, İkamet İzinleri, (02/02/2023), <https://www.goc.gov.tr/ikamet-izinleri>

⁵ ÇSGB verilerine göre 2021 yılında yabancılarla verilen çalışma izni sayısı 168.103, Suriyelilere verilen çalışma izni sayısı ise 91.500'dür. (Bu sayı, ikamet izni almış kişilere ve geçici koruma sağlanan Suriyelilere verilen tüm izinleri içermektedir). Türkiye Cumhuriyeti, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (ÇSGB), Yabancıların Çalışma İzinleri – 2021, <https://www.csgb.gov.tr/media/90062/yabanciizin2021.pdf>

⁶ Türkiye, Aralık 2019'da Cenevre'de düzenlenen ilk Küresel Mülteci Forumu'nda hem Forum'un eş düzenleyicisi olarak hem de ülkenin kapsamlı mülteci müdahalesi altındaki yaklaşık 50 iyi uygulamayı paylaşarak önemli bir rol oynamıştır.

kararlılığını sürdürmüştür.

Hâlihazırda geçici koruma sağlanan Suriyelilerin yaklaşık yüzde 99'u Türkiye'nin 81 ilindeki kentsel ve kırsal alanlarda yaşamaktadır; kalan yedi Geçici Barınma Merkezinde (GBM) ikamet edenlerin oranı yüzde bir civarındadır.⁷ Çoğunluğu güneydoğu Türkiye'deki illerde ve İstanbul, Bursa, İzmir ve Konya gibi büyükşehirlerde ikamet etmekte, artan hayat pahalılığı da dâhil olmak üzere genellikle benzer ihtiyaç ve zorluklarla karşılaşan ev sahibi toplum ile birlikte yaşamaktadır.

Suriye krizinin başlangıcından bu yana Türkiye Cumhuriyeti Devleti, mülteci müdahalesine ilişkin maliyetlerin büyük kısmını üstlenerek Suriyelilere geçici koruma kapsamında ev sahipliği yapmaya yönelik gönüllüğünü belirtmiştir. Ancak Türkiye, kalıcı çözümlere yönelik sınırlı fırsatlar nedeniyle yerinden edilme durumu daha uzun süreli bir hâle geldikçe sürdürülebilir uluslararası sorumluluk paylaşımına ihtiyaç duymaktadır. Küresel ekonomik zorluklar her yerde, özellikle de büyük mülteci nüfuslarına ev sahipliği yapan ülkelerde halkları ve hükümetleri etkilerken bu kadar yüksek bir mülteci nüfusuna ev sahipliği yapmanın sosyal ve ekonomik yükü COVID-19 ile daha da artmıştır. Uluslararası topluluk, mültecilerin ve onlara ev sahipliği yapan toplumun ihtiyaçlarının karşılanmasını sağlamaya çalışırken aynı zamanda mültecilerin Türkiye'nin kalkınmasına olumlu katkılarını en üst düzeye çıkarmak amacıyla GCR'nin hedefleri ve Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA) kapsamındaki "Kimseyi Geride Bırakmama" ilkesi doğrultusunda Türkiye gibi ülkelere güçlü desteğini sürdürmelidir.

Türkiye Cumhuriyeti Devleti, COVID-19 2020'de ilk kez ortaya çıktığında ve 2021/22'de pandeminin evrimine hızlı ve kararlı bir şekilde yanıt vermiştir, ancak pandeminin birçok ülkedeki gibi sağlık ve ekonomi üzerindeki etkileri derin olmuştur ve uzun vadeli sonuçlar toplumun en hassas durumdaki üyelerini etkilemeye devam etmektedir. Uluslararası ve geçici koruma sağlanan kişilere, Türkiye Cumhuriyeti Devletinin etkin aşı uygulamasına erken erişim de dâhil olmak üzere, COVID-19 ile ilgili ücretsiz sağlık hizmetlerine erişim sağlanmıştır. Ancak Türkiye Cumhuriyeti Devleti, COVID-19'un ekonomik etkilerini hafifletmek ve işletmeler, topluluklar ve hane halkları üzerindeki ekonomik şoka yanıt vermek için kapsamlı bir dizi önlem almış olsa da geçici koruma sağlanan

Suriyelilerin, uluslararası koruma başvuru sahiplerinin ve statü sahiplerinin çoğu, salgın öncesinde kayıt dışı istihdam edilmeleri nedeniyle sağlanan desteğin dışında kalmıştır. Birikim eksikliği ile birleşen ani gelir kaybı, Türk vatandaşlarının tahmini yüzde 38'ine nazaran geçici ve uluslararası koruma sağlanan hanelerin yüzde 76'sını etkilemiştir.⁸

COVID-19'un Türkiye'deki geçici koruma sağlanan Suriyeliler, uluslararası koruma başvuru sahipleri ve statü sahipleri de dâhil olmak üzere, hassas durumdaki haneler üzerindeki sosyoekonomik etkisi, sosyal koruma ve destek ihtiyacını büyük ölçüde artırmış, yardım sağlayan kamu kurumları ve 3RP ortakları üzerinde daha fazla yük oluşturmuştur. Türkiye'deki kadınların 2020 ve 2021 yılları boyunca sağladığı ücretsiz bakım emeğinin de dikkate alınması gerekmektedir, çünkü bu sorumluluklar COVID-19 sırasında artmış ve kadınları ve kız çocuklarını daha yüksek bir enfeksiyona yakalanma riskiyle karşı karşıya bırakmıştır.

Türk sosyal koruma sistemi kapsamında sosyal güvenlik, sosyal hizmetler ve yardımla ilgili farklı bileşenler bulunmaktadır. Sosyal güvenlik sistemi, toplumun genelinin ulusal sağlık hizmetleri, emeklilik ve işsizlik sigortası yoluyla sigorta kapsamına alınmasını amaçlamaktadır. Genel sağlık hizmetleri ve bazı hassas durumdaki gruplara sağlanan primler hariç olmak üzere, sosyal güvenlik temelde kişinin kendi finansmanına dayalıdır. Sosyal hizmetler ve yardım sistemleri yoksulluğun azaltılmasını ve özel ihtiyaç sahibi kişilere sosyal bakım sağlanmasını hedefledikleri için önemlidir.

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu, Türkiye'de hukuka uygun olarak ikamet eden yabancıların mevcut altyapı ve süreçler aracılığıyla sosyal yardımlara erişmesine olanak tanımaktadır. Avrupa Birliği tarafından finanse edilen Sosyal Uyum Yardımı (SUY) ve Tamamlayıcı SUY⁹ (T-SUY) programları, geçim kaynaklarına yönlendirilemeyen ve en hassas durumda olan geçici ve uluslararası koruma sağlanan yaklaşık 1,9 milyon kişiye temel nakit desteği sağlarken, 3RP ortakları; yerel bazlı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları aracılığıyla tamamlayıcı nakdi yardım yöntemleri sunmanın yanı sıra, Türkiye İş Kurumu (İŞKUR), Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlı Sosyal Hizmet Merkezleri ve diğer yerel kurumlar aracılığıyla sosyal hizmetlere ve istihdam hizmetlerine erişime yardımcı

⁷ Türkiye Cumhuriyeti, İşçileri Bakanlığı, Göç İdaresi Başkanlığı, (02/02/2023), Geçici Koruma, <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>

⁸ UNHCR & Dünya Bankası, (10/10/2022), Türkiye'de COVID-19 ve hassas durumdaki kişiler ile mültecilerin geçim kaynakları: sentez rapor, <https://data.unhcr.org/en/documents/details/96357>

⁹ T-SUY, işgücüne yönlendirilme anlamında dezavantajlı olan "en kırılgan" durumdaki grupların temel ihtiyaçlarını karşılayabilmelerine yönelik hazırlanmış ve geçim kaynaklarına yönlendirilemeyen, en kırılgan durumda olan ve kimlik numarası 99 ile başlayan geçici koruma statüsü sahiplerini / uluslararası koruma statüsü sahiplerini / uluslararası koruma başvurusu sahiplerini ve insani ikamet izni olan yabancıları kapsayan bir programdır. Kasım 2022 itibarıyla yaklaşık 380.000 kişi T-SUY yardımından ve yaklaşık 1,6 milyon kişi de SUY yardımından faydalanmıştır. <https://platform.kizilaykart.org/en/t-suy.html>, <https://go.ifrc.org/countries/174#additional>

olmak için Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile yakın bir şekilde çalışmaktadır. Aynı zamanda 3RP ortakları, altı aylık bir süre boyunca sosyal güvenlik primlerini karşılayarak kayıtlı işgücüne ve sosyal güvenlik sistemine geçişi desteklemek için Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının ilgili kuruluşu Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) ile yakın bir şekilde çalışmaktadır.

Kamu sağlığıyla ilgili kısıtlamaların 2021'de ve 2022'nin başlarında azalmasıyla birlikte Türkiye ekonomisi toparlanmaya başlamıştır ancak dış faktörler Türk lirasının döviz karşısında değer kaybetmesine ve enflasyonun hızlanmasına neden olarak yakıt, gıda ve diğer temel maddelerin maliyetini artırmıştır. Sonuç olarak Türkiye'de salgının yarattığı ekonomik şokun atlatılmasının etkileri dengesiz olmuş, salgının başlangıcından bu yana tahminen 1,5 milyon kişi yoksullaşmış ve en yoksul haneler artan fiyatlarla başa çıkmakta zorlanmıştır.¹⁰ Türkiye'deki geçici koruma sağlanan Suriyeliler, uluslararası koruma başvuru sahipleri ve statü sahipleri, salgından kaynaklanan istihdam ve gelir kaybından en kötü etkilenenler arasında oldukları için hayat pahalılığındaki hızlı artışla en az başa çıkabilen gruplar da yine onlar olmuştur.

Kamu kurumları gibi Türkiye'deki 3RP ortakları da programlarını ve hizmet sunumlarını, salgının başlangıcından bu yana yeni ve ortaya çıkan ihtiyaçlara yanıt verecek şekilde uyarlamış, düzenli Kurumlar Arası Koruma İhtiyaç Değerlendirmeleri ile desteklemiş ve çevrim içi koordinasyon platformları aracılığıyla koordine etmiştir. Bu da salgının neden olduğu öngörülemez değişikliklere adapte olabilecek bir strateji, koordinasyon ve kaynak geliştirme aracı olarak 3RP'nin süregelen öneminin bir göstergesidir. Böyle bir uyum ve destek, Türkiye Cumhuriyeti Devletinin liderliği ve Türkiye'deki müdahaleyi destekleyen kapsayıcı politikalar olmadan mümkün olmayacaktır.

Hizmet sağlayıcılar, Türkiye'deki sağlık durumunun iyileşmesiyle birlikte pandeminin gerektirdiği ağır kısıtlamaların ardından mültecilerin erişim imkânlarını iyileştirerek yüz yüze ve uzaktan hizmetleri içeren karma bir yaklaşım benimsemeye başlamıştır. Nisan 2020'deki ek COVID-19 fon çağrısı ve Haziran 2020'de yayınlanan güncellenmiş 3RP fon çağrısının ardından, 2021/22'ye yönelik 3RP müdahalesi, pandeminin hassas gruplar üzerindeki etkilerini tam olarak dikkate alarak ve koruma ihtiyaçlarını ele almak ve dayanıklılığı yeniden inşa etmek için tasarlanmış projeler geliştirerek COVID-19 önlemlerini çok sektörlü müdahale içinde etkin bir şekilde derç etmiştir. 2023-25 3RP planı, bu ilerlemeyi temel almaktadır ve 3RP sektör stratejileri, Türkiye'nin yerinden edilme,

COVID-19 ve yaşam maliyeti zorluklarının en hassas durumdaki mülteciler ve ev sahibi toplum üyeleri üzerindeki etkilerini azaltma çabalarını desteklemeyi amaçlamaktadır.

Salgının ekonomik etkileri ve geçim sıkıntısı pek çok Türk vatandaşını etkilerken bölgedeki diğer ülkeler gibi Türkiye'de de mülteci ve ev sahibi topluluklar arasında artan gerilimin yanı sıra seçimler yaklaşırken sosyal medyada dile getirilen mülteci karşıtı söylemlerin artışına ilişkin belirtiler gözlemlenmiştir. Artan nüfusun kaynaklar üzerinde yarattığı baskı nedeniyle geçici ve uluslararası koruma sağlanan kişiler ile ev sahibi toplum arasındaki sosyal mesafenin arttığına dair emareler COVID-19 öncesinde de görülmesine rağmen salgının bireyler, aileler ve topluluklar üzerinde yarattığı ek baskı, sosyal uyumu teşvik etmek için şimdiki kadar kaydedilen ilerlemeyi geri alma riski taşımaktadır. Birçok hanenin artan fiyatlarla mücadele ettiği bir dönemde geçim kaynaklarının kaybı ve iş fırsatlarına ilişkin artan rekabet, yanlış bilgiler ve dil engelleri, topluluk ilişkilerini daha da germiştir. Bu durum da sürekli ve koordineli destek gerektirmektedir. Kamu hizmet sağlayıcılarına, özellikle de belediyeler gibi ilk ve doğrudan müdahale aktörlerine sürekli yatırım yapılması, müdahale ve kapsayıcılık kapasitelerinin desteklenmesi, mülteci ve ev sahibi topluluklar arasındaki rekabetin sınırlandırılması ve eşit olmayan desteğe ilişkin yanlış algı ve bilgilerin önüne geçilmesi açısından kilit önem taşımaktadır.

YUKK, sosyal kapsayıcılığı güçlendirmek, kendi kendine yeterliliği teşvik etmek ve geçici ve uluslararası koruma sağlanan kişiler de dâhil olmak üzere ev sahibi toplum üyeleri ile yabancıların uyum içinde yaşamalarına olanak sağlamak amacıyla Türkiye'deki yasal çerçeveye "uyumlaştırma" kavramını sokmuştur. Türkiye'nin kapsayıcı politika çerçevesi, yalnızca geçici koruma sağlanan Suriyelilerin, uluslararası koruma başvuru sahiplerinin ve statü sahiplerinin marjinalleşmesini azaltmak için değil, aynı zamanda ev sahibi toplumla olumlu ilişkiler geliştirmek için de çok önemli olduğunu kanıtlamıştır. Türkiye ayrıca yabancılar, geçici ve uluslararası koruma sağlanan kişiler ve toplum arasında saygı ve barış içinde bir arada yaşamayı kolaylaştırmak ve yabancıları başkalarının yardımı olmadan sosyal hayatın her alanında bağımsız bir şekilde aktif olabilmelerini sağlayacak bilgi ve becerilerle donatmak amacıyla Göç İdaresi Başkanlığı (GİB) koordinasyonunda uyum kavramını uygulamak için bir Uyum Strateji Belgesi ve Ulusal Eylem Planı (2018-23) benimsemiştir. Türkiye'deki kamu kurumları ve yetkilileri, yerel düzeyde güçlü bir odaklanma da dâhil olmak üzere, ulusal yasal çerçeveye uygun olarak geçici ve uluslararası koruma sağlanan kişileri

¹⁰ UNHCR & Dünya Bankası, (10/10/2022), Türkiye'de COVID-19 ve hassas durumdaki kişiler ile mültecilerin geçim kaynakları: sentez raporu, <https://data.unhcr.org/en/documents/details/96357>

destekleme konusundaki kararlılıklarını sürdürmeye devam etmektedir. Kısmen yerel yetkililerin ev sahibi topluma öncelik vermesi yönündeki baskı nedeniyle, yerel makamlar ve belediyeler, geçici ve uluslararası koruma sağlanan kişilerin ihtiyaçlarını karşılamaya devam etse de bu kişilere sağlanan destek daha az görünür hale gelmiştir.

Geçici koruma sağlanan Suriyelilerin çoğunluğu, koşulların geri dönüş için elverişli olmadığı ülkelerine geri dönmeye istekli olmadığından,¹¹ geçici koruma sağlanan çok sayıda Suriyeliye, uluslararası koruma başvuru sahiplerine ve statü sahiplerine ev sahipliği yapan topluluklara daha görünür destek sağlanması da dâhil olmak üzere, sosyal uyumu teşvik etmek amacıyla Türkiye'deki müdahale genelinde uyumlaştırma ilke ve uygulamalarının sürdürülmesi için 2023 ve sonrasında hedefe yönelik desteğe ihtiyaç duyulmaktadır.

Zorlu sosyoekonomik bağlam ve bu kadar büyük bir mülteci nüfusunun Türkiye'nin üzerinde oluşturduğu yüke ilişkin kamuoyu endişeleri, Türkiye Cumhuriyeti Devletinin 2022 yılında uluslararası ve geçici koruma sağlanan kişilere yönelik daha dikkatli bir yaklaşım benimsemesine yol açmıştır. Yabancı yoğunluğunun ev sahibi nüfusa kıyasla fazla olduğu illerde neredeyse 1.200¹² "kapalı" mahallede yeni uluslararası ve geçici koruma başvuru sahiplerinin kayıtlarının askıya alınması ve geçici koruma sağlanan Suriyelilerin yeni kayıtlarının Geçici Barınma Merkezlerinde gerçekleştirilmesi yönünde politikalar uygulamaya konulmuştur. Buna ek olarak, adres bilgilerinin doğruluğunun teyit edilmesi ve geçici koruma sağlanan Suriyelilerin ikametgâhlarının daha sıkı bir şekilde izlenmesi amacıyla 2021 yılında başlatılan adres doğrulama uygulaması, 2022'de geçici koruma sağlanan yaklaşık 600.000 Suriyelinin statüsünün devre dışı bırakılmasıyla sonuçlanmıştır. 160.000'den fazla kişinin statüsü daha sonra yeniden aktif hale getirilmiş olsa da büyük bir kısım kaydoldukları asıl illerine geri dönmek zorunda kalmış ya da kamu hizmetlerine ve kayıtlı istihdama erişebilmelerini sağlayan yasal statüleri olmadan buldukları bölgede kalma riskiyle karşı karşıya kalmıştır. Sayısı bir milyona kadar ulaşan Suriyelinin gönüllü geri dönüşünü destekleme planlarına ilişkin resmî açıklamalarla birlikte, 2022 yılında Türkiye'nin iltica politikasının uygulanmasına yönelik yapılan

değişiklikler, özellikle birçoğu Suriye'deki durum daha istikrarlı hale gelene kadar geri dönemeyeceğini düşünen Suriyeliler arasındaki endişeyi artırmıştır.¹³ Sonuç olarak, geçici ve uluslararası koruma sağlanan kişiler daha fazla istikrar arayışı içinde Avrupa'ya geçmeyi deneyebilir. Bu tür hareketler, düzensiz kara ve deniz geçişlerinin bariz tehlikelerine rağmen, mülteci ve göçmenlerin Türkiye'den Avrupa Birliği'ne düzensiz bir şekilde geçmeye yönelik devam eden girişimlerine yenilerini ekleyebilir.

Aynı zamanda, kişilerin Türkiye'de uluslararası korumaya erişiminin daha zor hale geldiğine dair raporlar bulunmaktadır.¹⁴ Afganistan ve İran gibi ülkelerden kaçan kişileri, özellikle bekâr erkekleri etkileyen uluslararası korumaya erişim zorluğu, bu kişileri sınır dışı edilme riskiyle karşı karşıya bırakmakta ve sağlık ve diğer temel hizmetlerden yararlanmalarını engellemektedir. Uluslararası korumaya erişemeyen kişiler aynı zamanda yasal olarak da çalışmamakta, bu da birçoğunu düzensiz olarak hareket etmeye zorlamakta ve daha fazla sömürü riskiyle karşı karşıya bırakmaktadır.

Dünyanın en fazla mülteciye ev sahipliği yapan ülkesi olan Türkiye'nin uluslararası korumaya ihtiyaç duyan kişilere koruma ve destek sağlamaya devam etmesi ve kamu kurumlarının ulusal ve uluslararası mülteci hukukuna bağlı kalmalarının desteklenmesi için sorumluluk ve yük paylaşımını devam ettirmek üzere Türkiye'nin mülteci müdahalesine yönelik uluslararası desteğin sürdürülmesine her zamankinden daha fazla ihtiyaç duyulmaktadır.

3RP ortakları, Türkiye Cumhuriyeti Devletinin mülteci müdahalesini desteklemek için çalışmaya devam etmekte ve Uluslararası Finansal Kuruluşlar ve diğer kalkınma ortakları gibi paydaşlar tarafından sağlanan önemli desteği, koordineli ve hedefe yönelik programlar aracılığıyla tamamlamaktadır. Türkiye'de uygulamaya konulduğu 2015 yılından bu yana Bölgesel Mülteci ve Dayanıklılık Planı (3RP), bugüne kadar yaklaşık 5,56 milyar ABD dolarının seferber edilmesine katkıda bulunmuştur.¹⁵ Bu destek, büyük ölçüde, geçici koruma sağlanan Suriyelilerin yoğun olduğu bölgelerdeki talep artışı nedeniyle büyük yük altında kalan kamu sistemlerine ve hizmetlerine yöneltilmiştir.

¹¹ *Suriyeliler Barometresi 2021: Suriyelilerle Uyum içinde Yaşamın Çerçevesi – Yönetici Özeti*, <https://www.unhcr.org/tr/wp-content/uploads/sites/14/2022/12/SB-2021-TURKCE-01122022.pdf>

¹² *Bu bağlamda, GİB Mayıs 2022'de 781 mahallenin kapatıldığını duyurmuş ve daha sonra bu sayı Haziran 2022 itibarıyla 1.169'a yükselmiştir. Türkiye Cumhuriyeti, İçişleri Bakanlığı, Göç İdaresi Başkanlığı, (16/05/2022), Mahalle Kapatma Duyurusu hk., <https://www.goc.gov.tr/mahalle-kapatma-duyurusu-hk> & (30/06/2022), <https://www.goc.gov.tr/mahalle-kapatma-duyurusu-hk2>*

¹³ *Kurumlar Arası Koruma Sektörü İhtiyaç Değerlendirme Analizi Altıncı Tur (IAPNA 6) bulgularına göre, katılımcıların yüzde 52'si Türkiye'deki geleceklerine ilişkin hissettikleri belirsizlik nedeniyle artan stres ve kaygı yaşadıklarını belirtmiştir. IAPNA 6, (Ocak 2023), <https://data.unhcr.org/en/documents/details/98240>*

¹⁴ *IAPNA 5, (Haziran 2022), <https://data.unhcr.org/en/documents/details/93808> ; IAPNA 6, (Ocak 2023), <https://data.unhcr.org/en/documents/details/98240>*

¹⁵ *2022'nin son çeyreği itibarıyla.*

Nüfus artışının hizmetler üzerindeki etkisine ilk müdahale eden aktörler olarak, belediyeler ve il düzeyindeki yetkililer de dâhil olmak üzere yerel yönetimler, geçici koruma sağlanan Suriyelilere, uluslararası koruma başvuru sahiplerine ve statü sahiplerine ev sahipliği yapma konusunda hayati bir rol oynamakta ve icracı bakanlıklar ve il müdürlükleri tarafından sağlanan temel hizmetleri tamamlamaktadır. Geçici koruma sağlanan Suriyeliler, uluslararası koruma başvuru ve statü sahipleri hâlihazırda Türkiye'nin 5393¹⁶ sayılı Belediye Kanunu'nda yer alması da veya belediyelerin beş yıllık stratejik planları gibi yerel kalkınma girişimlerinde bütçelendirilmese de yerel kamusal/özel aktörler kapsayıcı politikalar ve hizmet sunumu yoluyla sosyal engellerin tespit edilmesine ve çözülmesine yardımcı olmaktadır. Bu nedenle, 3RP ortakları, uluslararası koruma ve geçici koruma sağlanan kişilerin ihtiyaçlarını karşılamalarına yardımcı olmak için belediyelere ve diğer yerel müdahale aktörlerine tamamlayıcı destek sağlamaya devam etmiştir. 2014 yılından bu yana, 3RP ortakları, Türkiye'de geçici koruma sağlanan Suriyelilerin yaklaşık yüzde 97'sine ev sahipliği yapan 133 belediyeyi desteklemek için 82,8 milyon ABD Doları seferber etmiştir.¹⁷¹⁸

Mültecilere ilişkin Küresel Mutabakat'ın belirttiği gibi: "2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündemine uygun olarak, büyük mülteci hareketlerinin yarattığı kalkınma zorlukları ve mültecilere ev sahipliği yapan alanlarda herkesin yararlanabileceği ortak ve kapsayıcı ekonomik büyümenin faydaları da giderek daha fazla tanınmaktadır." BM Sürdürülebilir Kalkınma İş Birliği Çerçevesi (UNSDCF) (2021-25), Ulusal Kalkınma Planında belirtilen stratejik çerçeveye uygun olarak BM'nin Türkiye için öngördüğü kalkınma planını özetlemekte ve Türkiye'nin 2030 Gündemine doğru ilerlemesini destekleyecek aşağıdaki kalkınma öncelikleri etrafında yapılandırılmaktadır: i) Kapsayıcı ve adil sosyal kalkınma; ii) Herkes için rekabetçi üretim, verimlilik ve insana onuruna yakışır iş; iii) İklim değişikliği, sürdürülebilir çevre ve yaşanabilir şehirler; ve iv) İyi yönetim ve nitelikli adli hizmetler. Sosyal uyum, etkin göç ve uluslararası koruma yönetimi ile ilgili kalkınma çıktıları, BM'nin oluşturduğu ve 3RP'de de yer alan dayanıklılık odaklı programlardan yararlanılarak bu çerçeveye dâhil edilmiştir.

Geçici koruma sağlanan Suriyelilerin, uluslararası koruma başvuru sahiplerinin ve statü sahiplerinin ilgili ulusal sistemlere dâhil edilmesi, Türkiye'nin

On Birinci Kalkınma Planında (2019-23) da ana hatlarıyla belirtilmiş olup gençler ve çocuklar için uyumlaştırmaya, farkındalık artırma kampanyalarına ve Türkiye'deki sosyal hayata uyum konusunda destek sağlanmasına atıfta bulunmaktadır. Mülteci müdahalesi, geçici ve uluslararası koruma sağlanan kişilerin ulusal sistemlere ve hizmet sunumuna entegrasyonu, sosyal uyumun teşvik edilmesi ve etkin göç yönetimi yoluyla yansıtılmaktadır.

Hem 3RP hem de UNSDCF, Türkiye'nin On Birinci Kalkınma Planına ve beş stratejik önceliğine katkıda bulunmaktadır: i) istikrarlı ve güçlü ekonomi; ii) rekabetçi üretim ve verimlilik; iii) nitelikli insan ve güçlü toplum; iv) yaşanabilir şehirler ve sürdürülebilir çevre ve v) hukukun üstünlüğü, demokratikleşme ve iyi yönetim. Bu alanlar birlikte, "daha fazla değer üreten ve daha adil paylaşan, daha güçlü ve daha müreffeh bir Türkiye" nihai vizyonuna ulaşmayı hedeflemektedir.

3RP, mültecilerin Türkiye'nin Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarına yönelik ilerlemesine dâhil edilmesini ve "kimseyi geride bırakmamaya" yönelik özel hedefi destekleme amacıyla ulusal kalkınma süreçleri ve UNSDCF ile uyum çabaları üzerinden iklim eylemi de dâhil olmak üzere insani yardım ve kalkınma öncelikleri ve yaklaşımları arasındaki bağlantıları güçlendirmeye devam etmektedir. 3RP ortaklarının ve projelerinin Türkiye'de Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarına ulaşılmasına katkısını ölçmek için sektör hedefleri, Ek bölümündeki sektörel mantıksal çerçevelerde özetlendiği gibi 3RP izleme çerçevesinin bir parçası olarak ilgili SKA'larla ilişkilendirilmiştir.

2022 yılı boyunca, 3RP ortakları ve sektör çalışma grupları, müdahale yoluyla sürdürülebilirliği geliştirmeye ve dayanıklılık oluşturmaya devam etmiştir. Ancak, COVID-19'un kalıcı etkileri ve Türkiye'de artan hayat pahalılığına bağlı olarak ortaya çıkan zorluklar, koruma risklerinin ve temel ihtiyaçların yapılan yardımların seviyesini aşmaya devam ettiği anlamına gelmektedir. 3RP'nin dayanıklılık bileşeni de 2021/22 döneminde ciddi şekilde yetersiz finanse edilmiştir. 3RP dışında mülteci müdahalesine önemli ölçüde uluslararası destek sağlanmaya devam ederken, geçici ve uluslararası koruma sağlanan hanelerin çoğu COVID öncesi kendi kendine yeterlilik düzeylerini yeniden elde etmekte zorlanırken, çok daha fazlası giderek daha kırılgan ve insani yardıma bağımlı bir hale gelmiştir.

¹⁶ 5393 Sayılı Belediye Kanunu, <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5393.pdf>

¹⁷ Türkiye Kurumlar Arası Koordinasyon, Ortaklar Tarafından Belediyelere Sağlanan Desteklerin Haritalandırılması, <https://app.powerbi.com/view?r=eyJrIjoiMTkzMUxZGZyN2U2Mi00YmE5LWZlZGZjYmlyIiwidCI6ImU1YzM3OTgxLTY2NjQ0NjEzNC04YTBjLTY1NDNkMmFmODBiZSIsImMiOiJh9&pageName=ReportSection95193c187a9178d0ce92>

¹⁸ Türkiye Cumhuriyeti, İçişleri Bakanlığı, Göç İdaresi Başkanlığı, (02/02/2023), Geçici Koruma, <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>

Nüfus Tablosu

Nüfus Grubu ¹⁹		2023	
		İhtiyaç Sahibi Nüfus	Hedeflenen Nüfus
Geçici Koruma Sağlanan Suriyeliler	Erkekler	1.055.440	1.055.440
	Kadınlar	860.855	860.855
	Erkek Çocukları	864.342	864.342
	Kız Çocukları	804.810	804.810
Ara Toplam		3.585.447	3.585.447
Diğer Milletlerden Mülteciler ve Sığınmacılar	Erkekler	78.357	78.357
	Kadınlar	92.728	92.728
	Erkek Çocukları	72.369	72.369
	Kız Çocukları	75.449	75.449
Ara Toplam		318.903	318.903
Etkilenen Ev Sahibi Toplum Üyeleri	Erkekler	1.310.414	279.303
	Kadınlar	1.328.490	283.156
	Erkek Çocukları	497.144	105.962
	Kız Çocukları	471.572	100.512
Ara Toplam		3.607.620	768.933
Genel Toplam		7.511.970	4.673.283

¹⁹ Geçici Koruma sağlanan Suriyeliler için hedef rakamlar (hem ihtiyacı olan hem de sektör müdahaleleri yoluyla hedeflenenler) GİB resmi istatistiklerine dayanmaktadır. Diğer milletlerden mülteciler ve sığınmacılar için hedef rakamlar UNHCR istatistiklerinden elde edilmiştir. Etkilenen ev sahibi toplum üyeleri için ihtiyaç sahibi nüfus sayıları, geçici koruma kaydı, uluslararası koruma kaydı, ikamet izni ve şehir değiştirme prosedürlerinin geçici koruma kaydı ve uluslararası koruma kaydı sağlanan ve ikamet izni ile ülkede bulunan yabancılar için durdurulduğu mahallelerde ikamet eden ev sahibi toplum üyelerinin sayısı kullanılarak hesaplanmıştır. Ayrıca, Eğitim sektörü için ev sahibi toplumdaki ihtiyaç sahibi çocukların sayısı sektör ortaklarının ulusal beceri geliştirme programının hedeflerine dayanılarak hesaplanmıştır. Ayrıca, Ekonomik Güçlendirme sektörünün Geçim Kaynakları alt sektörü bağlamında, etkilenen ev sahibi toplum üyeleri için ihtiyaç sahibi nüfus sayıları, tüm ev sahibi toplum üyelerinin yüzde 50'sinin mülteci krizinden etkilendiği varsayımıyla hesaplanmıştır. Ev sahibi toplum için hedef nüfus rakamları, önceki yıllarda ulaşılan Türk vatandaşlarının sayısına dayanmaktadır ve sistem güçlendirme çabalarının ve kamu kurumlarına çok katmanlı kapasite geliştirme desteğinin de ev sahibi topluma fayda sağlayacağı varsayılmıştır (ancak ikincisinin sayısının ölçümünün çok zor olduğu belirtilmelidir).

İhtiyaçlar, Hassas Durumlar & Hedefleme

2023-2025 için 3RP planı, kurumlar arası koruma ihtiyaçları değerlendirmesi de dâhil olmak üzere, devam eden programlar ve değerlendirmeler aracılığıyla sektör ortakları tarafından belirlenen ihtiyaçlara dayanmaktadır. Buna ek olarak, geçici ve uluslararası koruma sağlanan kişilerin ve ev sahibi toplumun ihtiyaçları, etkilenen topluluklar, ulusal ve yerel yetkililer (örneğin il müdürlükleri, belediyeler), sivil toplum ortakları, özel sektör, donörler ve Uluslararası Finansal Kuruluşlar dâhil olmak üzere paydaşlarla ulusal ve yerel düzeyde planlama istişareleri sırasında kapsamlı bir şekilde tartışılmıştır.

Türkiye'nin kamu kurumları, ulusal yasal ve politika çerçevesi doğrultusunda ve 3RP ortakları tarafından desteklenerek geçici ve uluslararası koruma sağlanan kişilere, statü sahiplerine ve etkilenen ev sahibi topluma Suriye'deki çatışmanın on ikinci yılında da hizmet sunmaya devam etmiştir.

Türkiye'nin sığınma politikalarının ilerici niteliğine ve mülteci müdahalesini destekleyen önemli düzeydeki uluslararası finansmana rağmen, geçici koruma sağlanan Suriyeliler ve uluslararası koruma başvuru ve statü sahipleri, yüksek düzeyde koruma risklerinin yanı sıra ekonomik güvensizlikle karşı karşıya kalmakta, bu da onları savunmasız bırakmakta ve sadece geçinmek için olumsuz başa çıkma mekanizmalarına başvurmaya itmektedir.

2022'de hayat pahalılığındaki ciddi artış, pandeminin ekonomik etkileriyle birleşince, neredeyse tüm mülteci haneleri en az bir olumsuz başa çıkma mekanizması benimsemek zorunda kalmıştır; bunlar genellikle gıda harcamalarının azaltılması ve borçlanmanın artırılmasıdır.²⁰

Yoksulluğun etkileri, demografik gruplar arasında eşit olarak hissedilmemektedir; reisi kadın olan haneler, daha düşük istihdam şansı ve daha yüksek yoksulluk seviyesi nedeniyle daha fazla koruma riskiyle karşı karşıyadır. 3RP ortakları, yaşlı bireyler, engelli bireyler, kronik hastalığı olan kişiler, mevsimlik tarım işçileri ve

kırsal nüfus için artan ihtiyaçların yanı sıra, gruplar arasında ve özellikle gençler için artan psikososyal ihtiyaçlar tespit etmiştir. Buna ek olarak, reisi kadın olan haneler (dul, bekâr anneler veya bekâr kadınlar) ciddi şekilde etkilenen ve güvencesiz durumlarıyla başa çıkmakta en büyük zorluklarla karşılaşanlar arasındadır. Engelli mülteciler gibi hassas gruplara ilişkin kısımlı verilere sınırlı erişimle ilgili süregelen sorunlar, etkin ve hedefe yönelik yardım sağlama konusundaki zorlukları derinleştirmektedir.

Salgının etkilerine bağlı olarak artan hassasiyetler nedeniyle, en hassas durumdaki kişilerin iyileşme döneminde desteklenmesi için nakit temelli yardımların 2023 ve sonrasında da sürdürülmesi ve güçlendirilmesi gerekecektir. 3RP ortakları, belirli gereksinimleri olan kişileri ihtiyaçlarını karşılamak için sosyal hizmet arayışlarında güçlendirerek bu sayede kadınların, çocukların, ergenlerin, engelli ve yaşlı bireylerin katılımının artmasına katkıda bulunmaya ve kayıt dışı çalışanların haklarını ve güvenliğini korumak ve nihayetinde kayıtlı işgücüne dâhil olmalarını teşvik etmek için çalışmaya devam edecektir. 3RP ortakları ayrıca, özel ihtiyaçları olan kişileri belirleyerek ve uygun hizmetlere erişmelerine yardımcı olarak geçici ve uluslararası koruma sağlanan kişilerin yanı sıra ev sahibi toplumu da güçlendirecektir. Ayrıca, 3RP ortakları, Uluslararası Finansal Kuruluşlar, Uluslararası Kızıllaç ve Kızıllaç Dernekleri Federasyonu (IFRC)/ Türk Kızıllaç ve sosyal koruma ve geçim kaynakları alanında faaliyet gösteren özel sektör gibi 3RP dışındaki ortaklarla yakın iş birliği içinde olacak ve bu paydaşlarla koordinasyonu ve tamamlayıcılığı sağlayacaktır.

Kayıtlı istihdam fırsatlarının ve çalışma izinlerinin yalnızca sınırlı sayıda geçici koruma sağlanan Suriyeli, uluslararası koruma başvuru sahibi ve statü sahibi için erişilebilir olduğu göz önünde bulundurulduğunda, sosyal koruma,²¹ 3RP müdahalesinin temel unsurlarından biri olmaya devam etmiştir ve 2023-25 döneminde bu unsura yönelik çalışmalar artırılacaktır. Bu unsur istihdam yaratmaya odaklanan

²⁰ "Hanelerin yüzde 90'ı aylık giderlerini tam olarak karşılayamadıklarını belirtirken, yüzde 89'u kötüleşen sosyoekonomik koşullarıyla başa çıkmak için bir hayatta kalma stratejisi benimsediklerini belirtiyor." Kurumlar Arası Koruma Sektörü İhtiyaç Değerlendirme Analizi Altıncı Tur – Eylül 2022, (Ocak 2023), <https://data.unhcr.org/en/documents/details/98240>

²¹ Sosyal koruma, kişinin yaşamı boyunca yoksulluğu, yoksulluk kaynaklı hassasiyetleri ve olağanüstü durumlardan ve kişisel koşullardan (ör. geçim kaynağı kaybı, hastalık, engellilik, yaşlılık) kaynaklanan sosyal dışlanmayı veya diğer hassasiyetleri azaltmak ve ortadan kaldırmak için tasarlanmış bir dizi politika ve program olarak tanımlanmaktadır. Sonuç olarak, sosyal koruma kişilerin risklere maruz kalmalarını azaltmaya yardımcı olurken, aynı zamanda ekonomik ve sosyal riskleri yönetme kapasitelerini artırmaya da yardımcı olur. Sosyal koruma, temel hizmetlere erişimi destekler ve ailelerin çocuklarına ve diğer hassas aile üyelerine bakma kapasitesini güçlendirir. Sosyal koruma politikaları genel olarak dokuz temel alanı kapsamaktadır: çocuk ve aile yardımları, annelik yardımı, işsizlik desteği, iş kazalarına ilişkin yardımlar, hastalık yardımları, sağlık yardımı (tıbbi bakım), ileri yaş yardımları, maluliyet yardımları ve ölüm yardımları.

işgücü piyasası müdahaleleriyle ilgili olarak insani ve ekonomik kalkınmayı desteklemenin yanı sıra daha fazla eşitlik ve sosyal uyum sağlamayı amaçlamaktadır. 3RP ortakları, geçici koruma ve uluslararası koruma sağlanan en hassas durumdaki bireylere, ailelere ve ev sahibi topluma sosyal hizmetlerin ve hedefe yönelik yardımların sağlanmasını desteklemeye devam ederken, genel olarak sosyal koruma sistemini güçlendirmek için hedefe yönelik destek sağlayacaktır.

Geçici ve uluslararası koruma sağlanan kişilerin ve ev sahibi toplumun kendi kendilerine yeterliliklerinin ve dayanıklılıklarının artırılması bir zorluk olmaya devam etmektedir ve çoğu mülteci hane temel ihtiyaçlarını karşılamak için sosyal korumaya ve insani yardıma ihtiyaç duymaya devam etmektedir. Aslında, geçici koruma sağlanan Suriyelilerin işgücüne katılım oranı yüzde 44 (erkekler için yüzde 81 ve kadınlar için yüzde 14) iken, ekonomik olarak aktif olduğu tahmin edilen bir milyon mültecinin yaklaşık yüzde 10'u şu anda kayıtlı olarak istihdam edilmektedir.²²

2023-25 döneminde, 3RP ortakları, kamu kurumları ve özel sektör ile yakın iş birliği içinde yeni iş fırsatlarının yaratımı da dâhil olmak üzere kayıtlı istihdama erişimin artırılmasına ve kayıtlı sosyal koruma kapsamına olanak sağlamak için sosyal sigorta sistemine erişimin sağlanmasına öncelik vermeye devam edecektir. İşsiz kişilerin yanı sıra kayıt dışı çalışanlara - özellikle kadınların ve gençlerin karşılaştığı belirli engellere odaklanılarak - kayıtlı işgücü piyasasına geçiş yapmalarına yardımcı olabilecek hizmetleri alabilmeleri için gerekli beceri, bilgi ve destek sağlanacaktır. Ayrıca, işverenler kayıtlı eleman çalıştırmaları konusunda ve bu kişilerin sosyal güvenlik sistemine kayıt süreçlerinde desteklenecektir.

COVID-19 nedeniyle eğitim ve diğer temel hizmetlerin askıya alınması, mülteci haneler ve özellikle mülteci kadınlar ve kız çocukları üzerinde büyük bir baskı oluşturmuştur. 2021 ve 2022 yılları boyunca yapılan değerlendirmeler, endişe ve stres düzeylerinde, hane içi çatışmalarda ve aile içi şiddete ve diğer şiddet türlerine maruz kalmada önemli artışlar olduğunu göstermiştir.²³ Pandemi aynı zamanda eşitsizliklerin daha da artmasına yol açmış, iş kaybından en çok mülteci kadınlar etkilenmiş ve ek ev içi sorumluluklar

üstlenmek ve evde bakmakla yükümlü oldukları aile bireylerine bakmak zorunda kalmışlardır.

Millî Eğitim Bakanlığı (MEB), Gençlik ve Spor Bakanlığı (GSB) ve diğer ilgili kurumların uzaktan eğitimi desteklemeye yönelik etkileyici çabalarına rağmen, yüz yüze eğitimin askıya alınması, geçici ve uluslararası koruma sağlanan hanelerin yüzde 50'sinden fazlasında gerekli ekipman veya bağlantının olmaması nedeniyle mülteci çocukların pandemiden daha fazla etkilenmesine yol açmıştır. Salgının mülteci haneler üzerinde yarattığı sosyoekonomik etki, çocuk işçiliğinde ve çocuk yaşta evliliklerde artışa yol açarak pandeminin ardından okula devamdaki iyileşmelere rağmen halihazırda önemli sayıda okula devam etmeyen mülteci çocuk sayısını artırmıştır.²⁴

Suriyeliler, Türkiye'de uluslararası korumaya ihtiyaç duyan en büyük grup olmaya devam ederken, Suriyelilere kıyasla ciddi koruma zorlukları ve genellikle yardım için ek engellerle karşılaşan önemli sayıda Afgan, İranlı ve Iraklı da bulunmaktadır. Bu gruplar üzerinde yoğunlaşan dikkatin azalması ve bunların konumu ve ihtiyaçlarına ilişkin kısımlı verilerin bulunmaması nedeniyle, uluslararası koruma başvuru ve statü sahiplerine yönelik müdahaleye, ulusal ve uluslararası koruma standartlarına uygun olarak uluslararası koruma başvuru sahiplerine ve statü sahiplerine Suriyelilere sağlanan uluslararası koruma ve temel yardıma aynı düzeyde erişimin sağlanması için 2023 yılında daha fazla odaklanılması gerekmektedir.

Dil, hizmetlere erişimi, istihdamı ve sosyal uyumu etkileyen önemli bir engel olmaya devam etmektedir; uluslararası koruma ve geçici koruma sağlanan kişilerin sadece yüzde 15'i akıcı bir şekilde Türkçe konuşabilmektedir. Yetişkin mülteci kadınların Türkçe konuşma veya herhangi bir örgün eğitim alma olasılığı erkeklere kıyasla çok daha düşüktür.²⁵

Geçici koruma ve uluslararası koruma sağlanan çoğu kişi için **genel kırılabilirlik durumu ve bunun sonucunda ortaya çıkan koruma riskleri**, COVID-19 salgını ve Türkiye'deki mevcut sosyoekonomik bağlamın bir sonucu olarak kötüleşmeye devam etmekte olup, Afganlar ve İranlılar en çok etkilenen gruplar arasındadır.²⁶ Uluslararası ve geçici koruma sağlanan kişilerin çoğu, bireyler ve aileler üzerinde

²² UNDP & UNHCR, (2021), *Masa Başı Çalışması Raporu, Kalıcı Çözümlere Hazırlık Kapsamında Geçim Kaynaklarına Erişimin İyileştirilmesi için Öneriler*, <https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2022-11/Livelihood%20Preparedness%20for%20Syrian%20Refugee%20Returns%2030.3.22.pdf>

²³ IAPNA 4, (Kasım 2021), <https://data.unhcr.org/en/documents/details/90427>; IAPNA 5, (Haziran 2022), <https://data.unhcr.org/en/documents/details/93808>; IAPNA 6, (Ocak 2023), <https://data.unhcr.org/en/documents/details/98240>

²⁴ IAPNA 5, (Haziran 2022), <https://data.unhcr.org/en/documents/details/93808>; IAPNA 6, (Ocak 2023), <https://data.unhcr.org/en/documents/details/98240>

²⁵ IAPNA 6, (Ocak 2023), <https://data.unhcr.org/en/documents/details/98240>

²⁶ IAPNA 6, (Ocak 2023), <https://data.unhcr.org/en/documents/details/98240>

orta ve hatta uzun vadeli etkileri olabilecek artan koruma risklerine yol açabilecek hayatta kalma stratejileri benimsemek zorunda kalmaktadır. Buna ek olarak, mülteciler, özellikle Türkiye'deki geleceğine ilişkin hissettikleri belirsizlik duygusuyla bağlantılı olarak artan kaygı ve stres yaşamakta, bu da psikolojik destek programları da dâhil olmak üzere kapsamlı desteğe olan ihtiyacı artırmaktadır.

Geçici koruma ve uluslararası koruma sağlanan kişilerin çoğunun kentsel alanlarda yaşadığı düşünüldüğünde, hizmet sağlayıcıların kapasiteleri artan ihtiyaçlar ve son zamanlarda Ukrayna, Rusya ve Afganistan'dan yeni gelişlerle başa çıkma konusunda zorlanmaktadır. Hizmetlere eşit erişim konusundaki zorluklar, mülteci ve ev sahibi topluluk üyeleri arasındaki sosyal gerilimi artırma riski de taşımaktadır. Geçici ve uluslararası koruma sağlanan kişilerin genel nüfusun yüzde 20'sini²⁷ aştığı mahallelerin kayda kapatılması kararı gibi politika değişiklikleri, bunların etkileri yakından izlenmezse ve olumsuz etkileri azaltacak mekanizmalar oluşturulmazsa, hassas durumdaki kişiler için riskleri daha da artırabilir ve yeni risk altındaki grupların ortaya çıkmasına neden olabilir. Ayrıca, belirli kişilerin geçici ve uluslararası koruma için kayıt yaptırabilmeleri ve kapalı mahallelerde bile temel hizmetlere erişim sağlayabilmeleri için istisnalar olsa da yeni politikalar nedeniyle yer değiştiren kişileri kabul eden illerdeki hizmet sağlayıcılar için ek zorluklar ortaya çıkacaktır.

Sonuç olarak, başta risk altındaki kadınlar ve çocuklar, gençler, engelli ve yaşlı bireyler olmak üzere özel ihtiyaçları olan kişiler, kamu kurumlarının hedefe yönelik desteğine ve 3RP ortaklarının tamamlayıcı yardımına ihtiyaç duymaya devam etmektedir. Koruma ortakları 2023-25 döneminde, belirli gruplara risk önleme ve müdahale yardımı sağlayan sistemleri desteklemeye devam ederken, hassas durumdaki kadınlara, kız çocuklarına ve diğer bireylere yönelik ayrımcılığı YUKK ile uyumlu bir şekilde kayıtlara zamanında erişim de dâhil olmak üzere ilgili mekanizmalar üzerinden önleme çalışmalarına devam edecektir. Buna ek olarak, ortaklar topluluk temelli koruma müdahalelerinin yanı sıra çocuklara ve ergenlere odaklanarak psikososyal destek sunmayı ve sağlık, hukuk ve diğer uzmanlık hizmetlerine erişimi desteklemeyi planlamaktadır. 3RP ortakları bunu yapabilmek için, kadınlar, gençler ve çocuklar için güvenli alanlar, sığınma evleri ve konuk evleri sağlamak

ve uzmanlaşmış hizmetler sunmayı desteklemek üzere Sosyal Hizmet Merkezleri de dâhil olmak üzere GİB ile de ilişkili olarak koruma hizmetlerini yürüten Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile yakın iş birliği içinde çalışacaktır. Ayrıca, 3RP ortakları, spor aracılığıyla sosyal uyumun teşviki konusunda gençlik merkezleri ve spor tesisleri ile psikososyal destek konusunda yükseköğrenim yurtları ile koruma hizmetlerine katkı sağlayan Gençlik ve Spor Bakanlığı ile yakın iş birliği içinde çalışacaktır. Gençlik ve Spor Bakanlığı ayrıca, sosyal uyumda sporun araç olarak kullanılarak çocuk ve genç koruma hizmetlerinin güçlendirilmesi konusunda da diğer kurum ve kuruluşlarla iş birliği içerisinde olacaktır.

Türkiye'de geçici koruma ve uluslararası koruma sağlanan kişiler arasında çocuk yaşta, erken ve zorla evliliklerle mücadeleye yönelik devam eden çabalar, programlamanın genişletilmesinin yanı sıra sürekli destek gerektirmektedir. Olumsuz kültürel/sosyal normlar, pandemi sırasında daha da kötüleşen geçim kaynağı fırsatlarının yetersizliği ile birleştiğinde, birçok ailenin çocuk yaşta evliliği kendileri ve çocukları için bir gelecek sağlamanın tek yolu olarak görmelerine yol açmıştır. SUY ve ŞEY programlarına ek olarak, bu riski azaltmak ve çocukların örgün eğitimlerine devam edebilmeleri için aileleri desteklemek için çeşitli faaliyetler yürütülmektedir. Bununla birlikte, geçim kaynaklarına yönelik fırsatların yetersizliği de ailelerin çocuklarını çalışmaya zorlama riskini artırmaktadır. Geçici koruma ve uluslararası koruma sağlanan çocuklar, atık toplama gibi sokak işlerinde, İstanbul gibi büyük şehirlerin sanayileşmiş bölgelerinde ve mevsimlik tarım işlerinde olmak üzere genellikle tehlikeli koşullar altında çalışmaktadır.²⁸

Temel ihtiyaç desteğine erişim, geçici ve uluslararası koruma sağlanan kişilerin yanı sıra ev sahibi toplumun hassas durumdaki üyeleri için de önemli bir öncelik olmaya devam etmektedir. Mevcut makro-ekonomik bağlam, hassas durumdaki hanelerin temel ihtiyaçlarını²⁹ karşılamalarını son derece zorlaştırmış ve artan maliyetleri karşılamak üzere çok amaçlı nakit desteğinin artırılması için hizmet sağlayıcılar üzerinde büyük bir talep yaratmıştır.

Yoksulluk ve artan hayat pahalılığı aynı zamanda gıda güvencesizliği ve yetersiz beslenme seviyelerinin artmasına yol açmış, haneler gıda tüketimini azaltmış ve hayatta kalabilmek için gıda ödünç almıştır.³⁰ Bu

²⁷ Anadolu Ajansı (AA), (11/06/2022), Bakan Soylu: 1 Temmuz itibarıyla mahallelerde ikamet edebilecek yabancı oranı yüzde 20'ye düşürülecek, <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/bakan-soylu-1-temmuz-itibariyla-mahallelerde-ikamet-edebilecek-yabanci-orani-yuzde-20ye-dusurulecek/2611142#:~:text=Bakan%20Soylu%2C%20781%20mahallenin%20yabanc%C4%B1lara,iznine%20kapat%C4%B1lm%C4%B1%20oldu.%22%20dedi.>

²⁸ IAPNA 5, (Haziran 2022), <https://data.unhcr.org/en/documents/details/93808>

²⁹ Kurumlar arası değerlendirmeler, pandeminin başlangıcından bu yana mülteci hanelerin büyük çoğunluğunun (yaklaşık yüzde 90 - IAPNA 6. Tur) gıda, kira, hijyen ve diğer günlük harcamalar gibi temel ihtiyaçlarını karşılamakta zorlandığını göstermektedir. IAPNA 6, (Ocak 2023), <https://data.unhcr.org/en/documents/details/98240>

³⁰ Türk Kızılay & IFRC, (Eylül - Kasım 2021), Süregelen Kırılganlıklar: Türkiye'deki Sosyal Uyum Yardımı Dağıtım Sonrası İzleme Anketinin (13. Tur) Bulguları, <https://data.unhcr.org/en/documents/details/95440>

tür olumsuz başa çıkma stratejileri, kronik hastalık riskinin artması, yetersiz beslenme, okula devamin düşük olması ve çocuk işçiliğinin artması gibi orta ve uzun vadeli sonuçlar doğurmaktadır.

Geçici koruma sağlanan Suriyelilerin yanı sıra Afganlar ve İranlılar gibi diğer uyruklar da yüksek düzeyde temel ihtiyaç ve koruma riskleriyle karşı karşıyadır. Mevsimlik tarım işçileri, özellikle de kadınlar, gençler ve çocuklar, yüksek sömürü riski altındadır. Yoğun hareketlilik, kayıt dışılık ve uzaklık, Sosyal Uyum Yardımı (SUY) gibi sosyal koruma programlarının mevsimlik tarım işçilerine ulaşmasını engellemekte, bu da onları son derece hassas ve risk altındaki kişiler haline getirmektedir. GBM'lerde ikamet eden geçici koruma sağlanan Suriyeliler de en hassas durumdaki gruplar arasında sayılmaktadır.

SUY, Tamamlayıcı SUY (T-SUY) ve sektör ortaklarının sağladığı tamamlayıcı nakit yardımları aracılığıyla, 2021 ve 2022 yıllarında geçici ve uluslararası koruma sağlanan yaklaşık iki milyon kişiye koşulsuz nakit transferi yapılarak, artan kira, fatura ve gıda maliyetlerine rağmen hassas durumdaki hanelerin temel ihtiyaçlarını karşılamalarına yardımcı olunmuştur. 2023-25 döneminde, 3RP ortakları, en hassas durumdaki bireylere nakdi ve aynı yardım sağlayarak en acil temel ihtiyaçların karşılanmasında Türkiye Cumhuriyeti Devletini desteklemeye devam edecektir. Ancak, nakit destek düzeyi ile hanelerin asgari harcamaları arasındaki fark giderek açılmakta, bu da hanelerin borçlanmalarını ve borç düzeylerini artırmalarına neden olmaktadır. Hassas durumdaki hane halklarının durumu, barınma konusunda artan kiralar ve uygun fiyatlı konut bulunamamasıyla birlikte dramatik bir şekilde kötüleşirken, pek çok hane tahliye riskiyle karşı karşıya kalmakta ve standartların altındaki yaşam koşullarına katlanmak zorunda kalmaktadır. Bu durum, hızlı bir şekilde ele alınmadığı takdirde ciddi ve orta vadeli koruma sonuçları doğuracaktır. Bu bağlamda, 3RP ortakları, 2023-25 yıllarında Türkiye'nin On Birinci Ulusal Kalkınma Planına uygun olarak iklime dayanıklı bir şekilde yeterli barınma çözümlerine erişimi iyileştirmek için destek sağlamayı amaçlayacaktır.

Belediyeler, kent merkezlerindeki nüfus artışıyla başa çıkmada birincil müdahale mercileri arasındadır. Türkiye'nin güneydoğu bölgesindeki dört il, toplam nüfusta yüzde 20'lik bir artışa tekabül eden 1,4

milyondan fazla geçici koruma sağlanan Suriyelilere ev sahipliği yapmaktadır. Bu durum, hizmet talebinde, atık ve su yönetiminin operasyonel maliyetinde ve enerji tüketiminde çarpıcı bir artışa yol açmıştır.³¹ Mevcut durum ile başa çıkmak için yeterli ek kaynak olmaksızın kamu kurumlarının ve özellikle yerel idarelerin kapasiteleri, artan nüfusa ve yerinden edilmenin yarattığı artan kırılganlıklara yanıt vermeye çalışırken kırılma noktasına gelmiştir.

Belediyelere altyapı desteği hâlâ önemli bir ihtiyaç olarak tanımlanmaktadır, ancak belediye altyapısını geliştirmeye yönelik 3RP projelerine sağlanan uluslararası finansal destek son yıllarda azalmıştır. Aynı zamanda, Uluslararası Finansal Kuruluşlar, belediye altyapılarını desteklemeye devam etmektedir. Bu nedenle 3RP ortaklarının belediyelerle etkileşimi, en büyük zorluklarla karşı karşıya olan topluluklara tamamlayıcı destek sağlayacaktır. Kapasite paylaşımı yapmak, ihtiyaçları belirlemek ve çözümler bulmak için belediyelerle ve belediyeler arasında stratejik ortaklıkların ve dayanıklılık gelişiminin artırılmasının yanı sıra topluluk katılımının artırılması 2023-2025 yıllarında kilit önem taşıyacaktır.

Sağlık konularında, Türkiye'nin yasal çerçevesi geçici koruma sağlanan Suriyelilerin, uluslararası koruma başvuru sahiplerinin ve diğer statü sahiplerinin sağlık hizmetlerine erişimine olanak sağlamaktadır. Sağlık Bakanlığı, devlet hastaneleri, Göçmen Sağlığı Merkezleri ve Türk toplum sağlığı merkezlerinin bir parçası olarak faaliyet gösteren birimler aracılığıyla hizmet sunumunu denetlemektedir.

Türkiye Cumhuriyeti Devletinde kayıtlı olmayan bireylerin erişimi sınırlıdır, ancak yine de bu kişilere acil bakım ve temel halk sağlığı hizmetleri ücretsiz olarak sağlanmakta ve bu kişiler daha sonra kayıt için yönlendirilmektedirler. Ancak, kayıt işlemlerine erişimdeki zorluklar ve uluslararası koruma başvuru ve statü sahipleri için sağlık sigortası kapsamının³² bir yılla sınırlandırılması, kamu hizmetlerinin yalnızca kaydın gerçekleştiği şehirde sunulması şartıyla birleşince, uygulamada pek çok hassas durumdaki kişinin kamu sağlık hizmetlerine erişimde zorlandığı anlamına gelmektedir. Buna ek olarak, özel sağlık hizmetlerinin maliyeti, geçici ve uluslararası koruma sağlanan çoğu kişi için ulaşılamaz durumdadır.

Sağlık hizmetlerine sınırlı erişim, ulaşım maliyetleri

³¹ İbank, FRIT İhtiyaç Analizi

³² Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nda yapılan son değişikliklerle, uluslararası koruma başvuru ve statü sahiplerinin sigorta kapsamının bir yıllık süreyle sınırlandırılması ve yenilemelerdeki idari zorlukların artmasıyla birlikte ilave zorluklar ortaya çıkmıştır.

nedeniyle kırsal bölgelerde yaşayan kişiler, yaşlı ve engelli bireyler gibi en hassas durumdaki kişiler için de bir zorluk teşkil etmektedir. Dil engelleri ve mevcut hizmetler hakkında bilgi eksikliği kaynak yetersizliği ile birleşince, özellikle önleyici sağlık hizmetleri, tıbbi bakım cihazları ve uzmanlık gerektiren hizmetlerle ilgili olarak sağlık hizmeti almaya çalışan kişiler için zorluk yaratmaya devam etmektedir. Aile planlaması, doğum öncesi bakım ve özellikle gençler arasında düşük sağlık okuryazarlığı, rehabilitasyon da dâhil olmak üzere acil ve özel vakalar için bakımın sürekliliği ile birlikte ele alınması gereken önemli ihtiyaçlardır.

2023-25 döneminde Sağlık sektörü ortakları, sağlık hizmetleri üzerindeki baskıyı ve yukarıda bahsedilen uygun fiyatlı sağlık hizmetlerinin önündeki engelleri azaltmak için Sağlık Bakanlığına ve diğer hizmet sağlayıcılara hedefe yönelik müdahale ve bilgi dağıtımını desteği de dâhil olmak üzere tamamlayıcı destek sağlayacaktır. Aynı zamanda, geçici ve uluslararası koruma sağlanan kişilerin artan akıl sağlığı ve psikososyal ihtiyaçları, mevcut destek ve tedavi kapasitelerini aşmaya devam etmektedir.

Eğitim sektöründe, Millî Eğitim Bakanlığı (MEB), geçici koruma sağlanan Suriyelilerin, uluslararası koruma başvuru sahiplerinin ve diğer statü sahiplerinin millî eğitim sistemine dâhil edilmesini teşvik etmeye devam etmektedir. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından, eğitimlerine Türkiye'de devam etmek isteyen tüm yabancı öğrencilere denklik işlemleri için gerekli bilgilendirme yapılmaktadır.

Ocak 2023 itibarıyla, Türkiye'de 972.792 yabancı çocuk okula kaydolurken, 400.000'den fazla çocuk okula gidememiştir. Okula gitmeyen çocuklar Türkiye'deki en hassas durumdaki gruplardan biridir ve psikososyal sıkıntı, çocuk işçiliği, erken yaşta ve zorla evlilik ve diğer sömürü ve istismar biçimleri de dâhil olmak üzere birçok çocuk koruma riskiyle karşı karşıyadır. Okula gitmeyen çocukların dağılımı ve profilleri homojen değildir ve seviye ve cinsiyete göre önemli ölçüde farklılık göstermektedir. Erkek çocuklarının çocuk işçiliği nedeniyle okulu bırakma riski daha yüksekken, kız çocukları erken yaşta evlilik veya kendilerine yüklenen ev içi sorumluluklar nedeniyle okulu bırakabilmektedir.³³

Suriye krizinin başlangıcından bu yana Türkiye'deki

Suriyeli çocuklara eğitim sağlanması konusunda önemli ilerlemeler kaydedilmiş olsa da okula gitmeyen çocukların oranı nispeten sabit kalmıştır. Potansiyel çözümler açısından, telafi ve hızlandırılmış öğrenme programlarının yanı sıra Türkçe dil kursları ve mesleki eğitim fırsatlarını destekleme olanakları, mülteci çocukların eğitim sistemine erişimine ve sistemde kalmasına önemli ölçüde katkıda bulunacaktır.³⁴ Şartlı Eğitim Yardımı (ŞEY) programı,³⁵ sübvansiyonlu okul taşımacılığı ve yurt sağlanması gibi diğer tamamlayıcı hizmetler, bu sosyoekonomik engellerin bazılarının ele alınmasına yardımcı olmaktadır.

Daha ileri yaştaki öğrenciler için, geçici koruma sağlanan Suriyelilerin üniversite kayıtları 2021-2022 akademik yılında artmış ve Suriyeli öğrencilerin kayıt oranı Türkiye'deki toplam kayıtların yüzde 10'una ulaşmıştır. Eğitim sektörü ortakları, mültecilere yönelik üniversite harcı muafiyetinin iptal edilmesi nedeniyle bugüne kadar kaydedilen ilerlemenin kaybedilmesini önlemek için mültecilerin yükseköğretime erişiminin desteklenmesine yönelik savunmaya devam edecektir.

Geçici ve uluslararası koruma sağlanan kişilerin **ekonomik olarak güçlendirilmesi**, zorlu bağlama rağmen 3RP için önemli bir öncelik olmaya devam etmektedir. COVID-19'un sosyoekonomik etkileri ve karmaşık ekonomik bağlam, Türkiye'de geçici koruma sağlanan Suriyelileri, uluslararası koruma başvuru sahiplerini ve statü sahiplerini istihdam eden birçok ekonomik sektörü etkilemiştir.

Türkiye'nin yasal çerçevesi, geçici koruma ve uluslararası koruma sağlanan kişilerin kayıtlı istihdama erişimine izin verse de, bir işverenin işe alabileceği mülteci sayısına ilişkin belirli kotalar, işveren güdümlü çalışma izni başvuru süreci, çalışmak için kayıtlı olduğu şehrin dışına taşınan kişilere yönelik kısıtlı haklar ve SUY yardımını almaya devam etmek için kayıtlı olarak çalışmaktan çekinen geçici koruma sağlanan Suriyeliler ile ilgili düzenlemelerin yanı sıra kadın ve erkekler arasındaki ücret farkı gibi sosyal yardımdan istihdama geçişe ilişkin engeller tespit edilmiştir. Bu sorunlar kendi kendine yeterliliği artırmak için politika düzenlemeleri gerektirmektedir.

Geçici koruma sağlanan Suriyeliler, örneğin gıda ve tarım sektöründe kendi küçük ölçekli işletmelerini de

³³ IAPNA 6, (Ocak 2023), https://www.refugeeinforTurkey.org/repo/Protection/ia_pna6.html

³⁴ Örneğin, UNICEF tarafından desteklenen ve MEB Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü tarafından yürütülen Mesleki Eğitime Kazandırma Programı (MEK), 14-17 yaşları arasında temel eğitimlerini tamamladıktan sonra farklı sebeplerle eğitimlerine devam edememiş çocukların belirli Mesleki Eğitim Merkezlerinde eğitim hayatına kazandırılmasını amaçlamaktadır.

³⁵ ŞEY programının temel amaçlarından biri, okula düzenli devamı teşvik ederek, okul terk oranlarını azaltarak, okullara kaydı teşvik ederek ve performansı izleyerek okullardaki mülteci çocukların sayısını artırmaktır. 2017 yılından bu yana devam eden ve AB tarafından finanse edilen program, Ekim 2022 itibarıyla dördüncü fazına girmiş bulunmaktadır. 2023 yılında program, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından Türk Kızılay ile iş birliği içinde uygulanacaktır.

kurmaktadır. Ancak, krediye erişim, üretken varlıkların eksikliği ve mülkiyet hakları ve piyasa dinamikleri konusunda sınırlı anlayış gibi bazı önemli engellerle karşılaşmaktadırlar. Özel sektörle daha güçlü stratejik ve operasyonel ortaklıkların kurulmasının yanı sıra işletmeler arasındaki fırsatları artırmak için teknik, finansal ve ağ oluşturma desteklerinin kombinasyonu yoluyla hayata geçirilebilecek uygun faaliyetler, kayıtlı işgücü piyasasında istihdam yaratılmasını desteklerken ev sahibi toplumu da desteklemek için çok önemli olacaktır.

Mevcut istihdam seviyesinin korunması, yeni iş olanaklarının yaratılması, kayıtlı istihdama erişimin artırılması, istismar edici işgücü uygulamalarının ve iş yerindeki sağlık risklerinin en aza indirilmesi ve özellikle kadınlar ve gençler gibi hassas gruplar arasında uzun süreli işsizliğin önlenmesi için ilave desteğe ihtiyaç duyulmaktadır. Bu arada, işletmelerin faaliyetlerini sürdürebilmeleri ve dijital pazarlama ile yeni fırsatlara uyum sağlayabilmeleri için hedefe yönelik yardıma ihtiyaçları vardır.

Mevcut işgücü piyasası koşullarında, ev sahibi toplumun işsizlik oranları da dikkat alındığında, işgücü piyasasında hâlihazırda var olan işlerin hem ev sahibi toplum üyelerini hem de geçici ve uluslararası koruma sağlanan kişileri içermesi mevcut ekonomik şartlar altında zor görünmektedir. İstihdamın hem talep hem de arz tarafını destekleyerek yeni iş fırsatlarının artırılması da dâhil olmak üzere çeşitli yöntemlerle mülteci ve ev sahibi toplulukların dayanıklılığını artırmaya devam etmek için uzun vadede büyük bir çaba gösterilmesi gerekmektedir. Bu, bilgi ve

farkındalık yaratma yoluyla kayıt dışılığı azaltırken becerileri geliştirmek ve işletmeleri (kooperatifler de dâhil) desteklemek için kamu kurumları, özel sektör ve topluluklarla birlikte çalışmayı gerektirecektir.

Böylesine zorlu ve öngörülemez bir ekonomik bağlamda, hane halklarının artan maliyetlerle karşı karşıya kaldığı ve iş konusunda kaygı ve rekabet düzeylerinin yükseldiği bir ortamda, mülteci ve ev sahibi topluluklar arasındaki sosyal mesafenin artması şaşırtıcı değildir. Düzenli ve insan onuruna yakışır işlere erişim, Türkiye Cumhuriyeti Devletinin Uyum Strateji Belgesi ve Ulusal Eylem Planında belirtilen diğer hususlarla birlikte sosyal gerilimin azaltılmasında kilit bir faktördür. Sonuç olarak, iş fırsatlarına ilişkin rekabeti azaltan ve toplulukları bir araya getiren geçim kaynakları desteği, 2023 ve sonrasında sosyal uyumu güçlendirmek için çok önemli olacaktır.

Bu kadar büyük bir nüfus artışının doğal kaynaklar üzerindeki olumsuz etkilerini azaltmak için Türkiye'nin mülteci müdahalesinde **çevresel sürdürülebilirliğin derç edilmesinin** önemi 3RP ortakları tarafından vurgulanmıştır. Bu yaklaşım, herkes için temiz su ve sanitasyona ilişkin Sürdürülebilir Kalkınma Amacı 6'nın yanı sıra On Birinci Ulusal Kalkınma Planının çevrenin korunmasına yönelik öncelikleriyle de uyumludur. Yenilenebilir enerjiye daha fazla yatırım yapılması ve "yeşil ekonomi" ile bağlantılı istihdam yaratılması gibi çevresel sürdürülebilirliğe ve yerel kamu ve özel sektör aktörlerinin dayanıklılığının artırılmasına katkıda bulunacak fırsatların 2023-2025 döneminde güçlendirilmesi gerekmektedir.

Stratejik Yönelim & Müdahale Planı

Türkiye'nin YUKK ve Geçici Koruma Yönetmeliğine dayanan 3RP müdahalesi, GCR ilkelerini uygulayan Devlet öncülüğündeki kapsayıcı yaklaşım türünün küresel bir örneği olmaya devam etmektedir. Türkiye'deki yasal çerçeve ve politika çerçevesi, geçici koruma sağlanan Suriyelilere, uluslararası koruma başvuru sahiplerine ve statü sahiplerine ulusal hizmetlere erişim hakkı sağlamaktadır. Türkiye'nin ilerici modeline rağmen, örneğin yasal statü ve dil ile bağlantılı haklar ve hizmetlerin önündeki pratik engeller devam ederken, bunlar 3RP'nin tamamlayıcı yaklaşımı için önemli bir odak noktası oluşturmaktadır. 3RP ortakları, geçici koruma ve uluslararası koruma sağlanan kişileri kamu kurumlarıyla buluşturmak ve hizmetlerin yetersiz kaldığı durumlarda ek destek sağlamak konusunda hayati bir rol oynamaktadır.

Suriye krizinin başlangıcından bu yana, Türkiye'deki kamu sistemleri ve ulusal kurumlar, Suriyelilerin ve uluslararası korumaya ihtiyaç duyan diğer kişilerin sağlık, eğitim ve sosyal hizmetlere erişimini sağlamak ve Çalışma İzinleri Yönetmeliği ve girişimci dostu bir düzenleyici çerçeve ile mümkün kılınan kayıtlı iş fırsatları aracılığıyla kendi kendine yeterliliklerini sürdürmek için hizmetlerini istikrarlı bir şekilde genişletmiştir. 3RP ortakları, geçici koruma sağlanan Suriyelilerin, uluslararası koruma başvuru sahiplerinin ve statü sahiplerinin dâhil edilmesini sağlamak ve hizmet sunumunun kalitesi veya aynı sistemlerden yararlanan ev sahibi topluma hizmetlerin sunulması üzerindeki olumsuz etkileri azaltmak için kamu sistemlerini ve hizmetlerini desteklemek üzere çalışmaktadır.

Bu sistemler ve hizmetler, COVID-19 salgınına müdahale ederken ve daha yakın zamanda, mültecilerin ve ev sahibi toplum hane halklarının karşılaştığı geçim sıkıntısı krizinin neden olduğu artan ihtiyaçlara yanıt verirken büyük bir baskı altında kalmıştır. Bu nedenle, 3RP ortakları, gerektiğinde tamamlayıcı hizmetler sunarken, artan ihtiyaçları karşılamak için kamu sistemlerine ve kurumlarına hedefe yönelik destek sağlamaya devam edecektir.

Türkiye'deki 3RP, bu kapsam dışında Türkiye Cumhuriyeti Devletine destek sağlayan diğer paydaşların önemli rolünü kabul etmekte ve GCR ilkeleri, Yeni Çalışma Şekli ve Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları doğrultusunda, "bütüncül toplum" yaklaşımıyla tamamlayıcılığı teşvik etmek için ortaklıkların güçlendirilmesine kuvvetli bir vurgu yapmaktadır. Tutarlı ve sürdürülebilir bir müdahale oluşturmak ve Türkiye Cumhuriyeti Devletine etkin destek sağlamak için, 3RP müdahalesi, kapsayıcı koordinasyon platformları ve bilgi araçlarının yanı sıra öncelikli temalar üzerinde çok paydaşlı istişareler yoluyla ortakları arasında tamamlayıcılık sağlamayı amaçlamaktadır. Buna ek olarak, 3RP ortakları, yerel hizmet sunumunda Türkiye Cumhuriyeti Devleti ve sivil toplum ortakları arasındaki tamamlayıcılığı desteklemek için değerli bir rol oynayan İl Göç Kurulları gibi yerel koordinasyon mekanizmalarına katılımı teşvik etmektedir. 2023-25 planlama sürecinin bir parçası olarak yerel yönetim ve sivil toplum ortaklarıyla yapılan istişareler, farklı yaş gruplarının ve kadınların liderliğindeki kuruluşların anlamlı katılımı da dâhil olmak üzere yerel tepkilerin ve topluluk katılımının desteklenmesinin önemini vurgulamıştır.

Ulusal düzeyde, Büyük Uzlaşma'nın (Grand Bargain)³⁶ kilit bir taahhüdü olarak yerelleşme ve bunun Türkiye'nin mülteci müdahalesi bağlamında hayata geçirilmesi konusunda 3RP ortakları arasında giderek daha da göze çarpan bir söyleme rastlanmaktadır. 3RP ortakları, 2023 yılında Türkiye'de yerelleşmenin operasyonel hale getirilmesi için donörlerin, BM'nin ve Türkiye Cumhuriyeti Devletinin kabul edebileceği ve destekleyebileceği somut adımların belirlenmesi amacıyla, hem yerel aktörlerin kapasitelerini hem de tam katılımlarının önündeki mevcut engelleri göz önünde bulundurarak yerelleşme konusunda daha geniş bir tartışmayı kolaylaştırmak için Yerelleşme Savunuculuk Grubu (LAG) ve Türkiye Mülteci Konseyi (TMK) gibi Türkiye'deki sivil toplum ağlarıyla 2022 yılında yakın bir şekilde çalışmıştır.

³⁶ <https://interagencystandingcommittee.org/grand-bargain>

3RP'nin 2023-2025 dönemine ilişkin stratejik hedefleri, 3RP faaliyetlerinin ve programlarının, özellikle mültecilerin korunması, ulusal sistemlere dâhil edilmesi, kendi kendine yeterliliğin desteklenmesi ve kalıcı çözümlerle ilgili olarak üzerinde anlaşmaya varılan kapsayıcı önceliklerini yansıtmaktadır. Üç stratejik hedef şu şekildedir:

1. Geçici koruma sağlanan Suriyeliler ile uluslararası koruma başvuru sahipleri ve statü sahiplerinin korunmasına katkıda bulunmak;
2. Sağlık, eğitim, sosyal hizmetlerin yanı sıra belediye hizmetleri ve yerel çözümler de dâhil olmak üzere kapsayıcılığı ve hizmetlere erişimi desteklemek; ve
3. Uyumlaştırmayı, kendi kendine yeterliliği ve çözümleri teşvik etmek.

3RP eş liderleri, sektör koordinatörleri ve ortakları, bu stratejik hedeflere ulaşmak için çalışırken, 2023-25 yıllarında 3RP faaliyetlerine rehberlik etmek için aşağıdaki **uygulama ilkelerini** benimseyecektir:

- Ulusal ve yerel kurumlar aracılığıyla yardım ve hizmet sunumu için sistem desteğine öncelik verilmesi.
- Gelecekteki şoklarla başa çıkmak için hane halklarının, toplulukların ve kurumların kapasitelerini geliştirmeyi amaçlayan bir dayanıklılık merceği aracılığıyla insani yardım ve kalkınma bağlantılarını içeren kapsamlı bir müdahalenin teşvik edilmesi.
- Hizmetlere yönelik talep, mevcut hizmet imkânlarını aştığı zamanlarda hedefe yönelik, tamamlayıcı ve geçici hizmetlerin sağlanması, bu hizmetlerin ulusal hizmetlere entegre edilmesi için uzun vadeli strateji geliştirme ve bu kapsamda farkındalığı artırmak ve ihtiyaç sahiplerini mevcut hizmetlere ulaştırmak için sosyal yardım faaliyetlerinin düzenlenmesi.
- Hizmet sağlayıcılar arasındaki yönlendirmeleri güçlendirmek ve yönlendirmeleri takip etmek için kurumsal kapasitenin desteklenmesi.
- Yıllık finansman ihtiyaçları ile müşterek, üç yıllık bir stratejiye katkıda bulunulması. Plan her yıl ortaklar tarafından varsayımları ve planı doğrulamak üzere hafif bir şekilde gözden geçirilecektir.
- Suriye müdahalesine odaklanan bölgesel bir 3RP odağını ve Afganlar, Ukraynalılar ve uluslararası korumaya ihtiyaç duyan diğer uyruklardan kişiler de dâhil olmak üzere Türkiye'de uluslararası koruma ve yardıma ihtiyaç duyan diğer uyrukları içeren bir ülke planı ile kapsayıcı bir yaklaşımın uygulanması. 3RP faaliyetleri, kırılabilirlik ve ihtiyaç değerlendirmeleri aracılığıyla belirlenen en hassas durumdaki bireyleri ve haneleri hedeflemeli ve bunlara öncelik vermelidir.
- Etkilenen Topluluklara Karşı Hesap Verebilirlik (AAP) ile birlikte tüm sektörlerde koruma, yaş ve cinsiyet, engellilik, çevre ve cinsel sömürü ve istismarın önlenmesi (PSEA) konularının derç edilmesi.
- Tüm sektörlerde, engelli kadınlar ve kız çocukları da dâhil olmak üzere kadınların ve kız çocuklarının spesifik hassasiyetlerinin hedefe yönelik eylemlerle ele alınması.
- Pandeminin neden olduğu kalıcı hassasiyetleri ve artan eşitsizlikleri göz önünde bulundurarak, COVID-19 ile ilgili etkilerin ve müdahalelerin tüm sektörlerde derç edilmesi.
- Özel sektör, ulusal ve yerel aktörlerle (belediyeler, STK'lar, mültecilerin liderliğindeki kuruluşlar, topluluklar) iletişim kurarak ortak amaçlara yönelik koordinasyonu ve yönetimi destekleyen çok paydaşlı bir yaklaşımın teşvik edilmesi.
- Kendi kendine yeterlilik, istihdam, uyum ve çözümlere ilişkin olasılıkları artırmaya yönelik belirli bir amacı olan eğitimlerin (örneğin dil eğitimi, mesleki eğitim ve çeşitli becerilere yönelik eğitimler) sağlanması.
- 3RP sektör stratejileri ve projeleri, öncelikli fakat henüz karşılanamamış ihtiyaçlara odaklanarak ve mükerrerliklerden kaçınarak, Türkiye'deki mülteci müdahalesine koordineli destek sağlayan diğer aktörleri (Uluslararası Finansal Kuruluşlar, Türk Kızılay/IFRC, iki taraflı kalkınma ortakları) dikkate alacaktır.
- İhtiyaçları önceliklendirmek ve etkiyi ölçmek amacıyla, 2023 için planlanan Nüfus ve Sağlık Araştırması gibi Türkiye Cumhuriyeti Devleti öncülüğündeki veri analizi çalışmalarına destek de dâhil olmak üzere, kanıta dayalı programlamanın ve gerektiğinde ilgili paydaşlarla (örneğin Türkiye Cumhuriyeti Devleti, donörler, özel sektör, STK'lar) savunuculuğun teşvik edilmesi.

2022 boyunca, 3RP ortakları ve sektör çalışma grupları, müdahale yoluyla sürdürülebilirliği ve dayanıklılığı geliştirmeye devam etmiştir. Bununla birlikte, COVID-19'un iz bırakan etkileri, Türkiye'de artan yaşam maliyetiyle ilgili zorluklarla birleştiğinde, koruma riskleri ve temel ihtiyaçlar yardım seviyelerini aşmaya devam etmiştir. 2021/22 döneminde 3RP'nin dayanıklılık bileşeni altında sağlanan finansman oranı da ihtiyaçların altında kalmıştır. 2023-25 döneminde artan eşitsizliğin giderilmesine yardımcı olmak için, Türkiye'deki 3RP, hem ek finans, insan ve altyapı kaynakları açısından hem de mevcut kapasiteleri güçlendirmek için kamu kurumlarına yatırım desteği sunmaya devam edecektir. Bu destek, kamu sistemlerinin geçici koruma sağlanan tüm Suriyelileri, uluslararası koruma başvuru sahiplerini ve statü sahiplerini Türkiye'nin yasal çerçevesini tam olarak uygulayarak ulusal ve yerel hizmetlere dâhil edebilmesi ve ev sahibi topluma yardım etme kapasiteleri etkilenmeden ülkenin sürdürülebilir kalkınmasına katkıda bulunabilmesi için çok önemlidir.

3RP ortakları, Türkiye'deki mülteci ve ev sahibi topluluklar arasında artan sosyal mesafenin azaltılmasına yardımcı olmak amacıyla Göç İdaresi Başkanlığı liderliğinde Uyum Strateji Belgesi ve Ulusal Eylem Planını uygulamak için ulusal ve yerel makamlarla yakın iş birliği içinde çalışmaktadır. Sosyal uyuma ilişkin sektörler arası bir 3RP çerçevesi geliştirilmiş ve bu çerçeve Uyum Strateji Belgesi

ve Ulusal Eylem Planı ile uyumlu hale getirilmek üzere güncellenmiştir. Çerçeve, sosyal uyum ile ilgili programlamalara rehberlik ve koordinasyon sağlamak için eğilimler ve çıkarılan dersler üzerine kuruludur ve saha düzeyindeki ve ulusal düzeydeki istişarelere dayalı öneriler sunmaktadır. 3RP ortakları 2023-25 yılları arasında, ev sahibi toplum üyeleri arasında farkındalığı artıracak, sosyal gerilimlere neden olan yanlış bilgilendirmeye ilgili zorlukları ele alacak ve ev sahibi toplum ve kanaat önderlerini içeren yerel olarak yönetilen müdahaleleri destekleyecektir. Sosyal uyum girişimleri izlenecek, değerlendirilecek ve hizmet sunumu noktasında zarar vermeme ilkesine uygun olarak yaygınlaştırılacaktır. "Zarar vermeme" ilkesi, 3RP ortaklarının, programlarını tasarlarken ve uygularken mülteci ve ev sahibi topluluklardan en hassas durumdaki kişileri destekleyerek sosyal gerilimleri daha da kötüleştirmekten kaçınmak için bağlama duyarlı olmalarını gerektirmektedir.

3RP ortakları, donör finansmanı desteğiyle, farkındalık artırma ve bilgi yayma faaliyetlerinin yanı sıra, topluluk liderleri arasındaki toplantılar, sosyal ve kültürel etkileşimler ve katılım yoluyla diyalogu ve birlikte yaşamı teşvik etmeye devam edecektir. Geçici koruma sağlanan Suriyelilerin, uluslararası koruma başvuru sahiplerinin ve statü sahiplerinin, potansiyel toplumsal gerilim alanlarının aktif bir şekilde tespit edilmesine ve çözülmesine yardımcı olabilecek yerel girişimlere dâhil edilmesiyle de toplumsal katılım güçlendirilebilir.

Kalıcı Çözümler Stratejisi

3RP müdahalesi, mültecilerin hayatlarını yeniden inşa etmelerine ve GCR ile uyumlu olarak insan onuruna yakışır bir biçimde ve barış içinde yaşamalarına olanak tanıyan çözümlerin teşvik edilmesinde Türkiye Cumhuriyeti Devletini desteklemeyi amaçlamaktadır. Küresel olarak, kalıcı çözümler gönüllü geri dönüş, yerel entegrasyon ve yeniden yerleştirmeyi içerirken, kalıcı çözümlere ulaşma süresi büyük ölçüde bağlama özgüdür ve kaynakların mevcudiyetinin yanı sıra siyasi, ekonomik ve sosyal faktörlere bağlıdır. Türkiye'deki tüm 3RP sektörleri, kalıcı çözümlerin bir habercisi olarak sosyal kapsayıcılık ve kendi kendine yeterlilik de dâhil olmak üzere, mümkün olan yerlerde çözüm fırsatlarının belirlenmesi ve teşvik edilmesine yönelik orta vadeli çabalara katkıda bulunmaktadır.

Türkiye, geçici koruma sağlanan Suriyelilerin daha fazla sayıda gönüllü olarak geri dönmelerini ve başarılı bir şekilde yeniden entegrasyonlarını sağlayacak koşulların Suriye içinde yaratılmasının önemini vurgularken, güvenli ve insan onuruna yakışır bir biçimde gönüllü geri dönüşle ilişkin ilkelere olan bağlılığını sürdürmeye devam etmektedir. Türkiye'nin YUKK ve ikincil mevzuatı, gönüllü geri dönüş prosedürlerini düzenleyen hükümler içermektedir. 3RP ortakları tarafından GİB'e sunulan destek, bu prosedürleri güçlendirmeyi ve geri dönüşlerin özgür ve iyi bilgilendirilmiş bir seçim yoluyla gönüllülük esasına dayalı olarak gerçekleşmesini sağlamayı amaçlamaktadır. Güvenli ve insanlık onuruna yakışır şekilde yapılacak geri dönüşlere hazırlanırken, Türkiye Cumhuriyeti Devleti ve 3RP ortakları, gönüllü geri dönüş yapmayı düşünen Suriyelilere yardımcı olabilecek orta vadeli hazırlık faaliyetlerine yatırım yaparken, tespit edilen engellerin ele alınması ve geri dönmeyi tercih edenler için koruma risklerinin azaltılması konusunda iş birliği yapmaya devam edecektir. Bu tür faaliyetler, örneğin, özellikle Suriyeli kadınlar, çocuklar ve gençler için geri dönüş ve yeniden entegrasyonun sürdürülebilirliğine

katkıda bulunmak üzere medeni durum belgelerine erişimin güçlendirilmesi, eğitim veya mesleki yeterlilik belgelerine yönelik kanıt sunulması ile geçim kaynakları, dil ve yaşam becerileri eğitimlerinin sağlanmasını içerebilir.

2021 yılında, büyük ölçüde COVID-19 salgını nedeniyle mültecilerin geri dönüş sayılarında önemli bir düşüş yaşanırken, 2022 yılında Türkiye'den gönüllü olarak geri dönen Suriyelilerin sayısı artmıştır. Türkiye Cumhuriyeti Devleti, krizin başlamasından bu yana yaklaşık 530.000³⁷ Suriyelinin Türkiye'den Suriye'ye gönüllü olarak geri döndüğünü tahmin etmektedir. Türkiye'de geçici koruma sağlanan Suriyelilere gelecekle ilgili niyetleri sorulduğunda, çoğu geri dönme konusunda giderek artan bir isteksizlik gösterse de son araştırmalar gönüllü geri dönüşe olan ilginin az da olsa giderek artıyor olabileceğini göstermektedir.³⁸ Suriye'deki güvenlik durumu ve insani durum, öngörülebilir gelecekte büyük ölçekli geri dönüşlerin sürdürülebilirliği açısından önemli zorluklar yaratmaya devam etmektedir.

Yeniden yerleştirme, acil koruma riski taşıyan bireyler için hayati bir koruma mekanizmasıdır ve Devletlerin Mültecilere İlişkin Küresel Mutabakat kapsamındaki üçüncü ülke çözümlerine erişimi genişletme ve tamamlayıcı yolların mevcudiyetini artırma taahhüdüne uygun olarak uluslararası sorumluluk paylaşımının bir göstergesidir. Ancak, üçüncü ülkeler Türkiye dışına yeniden yerleştirmeyi desteklemeye devam ederken ve taahhütlerini artırarak 2022 yılında UNHCR'in yeniden yerleştirme hedeflerini (20.000³⁹ kişi) artırarak dünya çapında en yüksek sayıya ulaşılmasını sağlarken, bu kalıcı çözüm, nüfusun fazlalığı ve sınırlı kotalar sebebiyle Türkiye'deki en hassas durumda olan mültecilerin yalnızca bazıları için bir seçenek olmaya devam etmektedir. Benzer şekilde, örneğin iş ve ailenin yeniden birleştirilmesi fırsatları gibi tamamlayıcı yöntemler kalıcı çözüm

³⁷ Anadolu Ajansı (AA), (28/10/2022) 530 bin kişi gönüllü olarak Suriye'deki güvenli bölgelere döndü: Türkiye Cumhurbaşkanı, <https://www.aa.com.tr/en/turkiye/530-000-people-voluntarily-returned-to-safe-zones-in-syria-turkish-president/2723531>

³⁸ "Suriye'ye Geri Dönmek" konusunda SB-2019 ve SB-2020'de olduğu gibi "Suriye'de ne olursa olsun asla dönmeyi düşünmüyorum" diyenlerin oranı SB-2021'de de ilk sırada yer almıştır. Ancak SB-2017'de % 16,7, SB-2019'da % 51,8, SB2020'de ise % 77,8'ye yükselen oran SB-2021'de diğer bulgularla da benzer biçimde ciddi bir azalma ile 2020'ye göre % 17 azalarak % 60,8'e gerilemiş; bu % 17'lik azalış, neredeyse blok halinde ikinci seçenek olan "Suriye'de savaş biter ve bizim istediğimiz şekilde bir yönetim oluşursa dönerim" seçeneğine yönelmiştir.; Suriyeliler Barometresi 2021: Suriyelilerle Uyum içinde Yaşamın Çerçevesi - Yönetici Özeti, <https://www.unhcr.org/tr/wp-content/uploads/sites/14/2022/12/SB-2021-TURKCE-01122022.pdf>

³⁹ UNHCR, Raporlama: Türkiye, (2022), <https://reporting.unhcr.org/turkey>

seçeneklerine daha fazla erişim sağlama potansiyeline sahip olsa da mülteciler bu yollara erişimde sıklıkla yasal, idari ve pratik engellerle karşılaşmaktadır ve bu hususta daha fazla hedefe yönelik ilgi ve iş birliği gerekmektedir.

Türkiye'deki yeniden yerleştirme ihtiyaçlarının ölçeği ve devletlerin sorumluluk paylaşımı taahhütlerini göstermelerinin önemi göz önüne alındığında, yeniden yerleştirme kotalarının artırılması ve Türkiye'deki geçici ve uluslararası koruma sağlanan kişiler için tamamlayıcı yöntemlerin genişletilmesi amacıyla ülke düzeyinde ve küresel düzeyde savunuculuk faaliyetleri devam edecektir.

Türkiye'de yerel entegrasyon imkanları şu anda sınırlı olsa da 200.000'den fazla Suriyeliye Türk vatandaşlığı verilmiştir⁴⁰ ve geçici ve uluslararası koruma sağlanan kişiler sosyoekonomik kapsayıcılığı kolaylaştıran politikalardan yararlanmaya devam etmektedir. 3RP ortakları, müdahaleleri aracılığıyla, geçici koruma sağlanan Suriyelilerin, uluslararası koruma başvuru sahiplerinin ve statü sahiplerinin sosyoekonomik yönden kapsanmalarını desteklemek için dayanıklılıklarını ve kendi kendilerine yeterliliklerini artırmayı amaçlamaktadır. Kendi kendine yeterliliğin artırılması, GCR'nin dört hedefinden biridir. Türkiye'deki yasal çerçeve, Uyum Strateji Belgesi ve Ulusal Eylem Planı ile On Birinci Ulusal Kalkınma Planında daha ayrıntılı bir şekilde ele alınan uyumun yanı sıra geçici koruma sağlanan Suriyelilerin sosyal ve ekonomik olarak katılımı için de olanak sağlamaktadır. Uyum politikası, çeşitli çalışmaların mültecilerin daha kalıcı bir çözüm elde etmelerine yardımcı olduğunu gösterdiği üzere, geçici koruma sağlanan Suriyeliler de dâhil yabancıları kendi kendine yetebilen, daha dayanıklı ve topluma katkıda bulunabilen bireyler haline getirecek bilgi ve becerilerle donatmayı amaçlamaktadır.

3RP, birçok mülteci kadının karşılaştığı belirli engelleri ve ayrımcılığı göz önünde bulundurmaktadır ve 2023-25 döneminde kalıcı çözümleri desteklemeyi amaçlayan faaliyetler aracılığıyla ortaklar, kadınların ve kız çocuklarının liderliğinin, eşit katılımının ve kapasitesinin daha etkili kalıcı çözümlerin sunulmasına sağladığı katkıyı teşvik edecektir.

Fotoğraf © UNHCR / ASAM

⁴⁰ Türkiye Cumhuriyeti, İçişleri Bakanlığı, (18/12/2022), Bakanımız Sn. Süleyman Soylu, CNN Türk Canlı Yayınında Gündeme İlişkin Soruları Yanıtladı, <https://www.icisleri.gov.tr/bakanimiz-sn-suleyman-soylu-cnn-turk-canli-yayininda-gundeme-iliskin-sorulari-yanitladi>

Ortaklık & Koordinasyon

3RP ortakları, geçici koruma sağlanan Suriyeliler, uluslararası koruma başvuru ve statü sahipleri ile ihtiyaç sahibi ev sahibi topluluklar için olumlu sonuçlar elde etmek amacıyla Türkiye Cumhuriyeti Devletinin gözetimi ve liderliği altında çalışmaktadır. 3RP ortakları, kapsayıcılık ve aidiyet odaklı bir model aracılığıyla, Devlet tarafından sağlanan politika ve hizmetleri desteklemek için ulusal ve yerel kurumların yanı sıra sivil toplum aktörleriyle de yakın iş birliği içinde çalışmaktadır.

Türkiye'nin mülteci müdahalesi liderliği, geçici ve uluslararası koruma sağlanan kişilerin ulusal sistemlere erişiminin güçlendirilmesine yönelik çabaların sürdürülmesine yardımcı olmak için bir dizi kamu kuruluşu ile yakın koordinasyon ve iş birliğini de kapsamaktadır. Müdahaleye katkıda bulunan kilit devlet kurumları arasında Dışişleri Bakanlığı, Cumhurbaşkanlığı Yardımcılığı Ofisi, Strateji ve Bütçe Başkanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı ve Gençlik ve Spor Bakanlığının yanı sıra Diyanet İşleri Başkanlığı ve Adalet Bakanlığı gibi kurumlar bulunmaktadır ve bu kurumlar Türkiye Cumhuriyeti Devletinin rehberliğinde oluşturulan politika ve faaliyetler doğrultusunda öncelikleri birlikte belirlemekte ve koordine etmektedir. Bu öncelikler 3RP planının temelini oluşturmaktadır.

Ulusal mevzuat kapsamında, İçişleri Bakanlığının bir parçası olan GİB, Türkiye'deki tüm yabancılara yönelik politika ve süreçlerin uygulanmasından sorumlu ana kurumdur. Türkiye'de geçici ve uluslararası koruma (kayıt, belgelendirme ve mülteci statüsü belirleme dâhil), vatansız kişiler ve diğer yabancılarla ilgili

prosedürlerden sorumlu tek makamdır. GİB ayrıca bu politikaların uygulanması için kamu kurum ve kuruluşları, yerel yönetimler, sivil toplum, uluslararası kuruluşlar ve diğer ilgili paydaşlar arasında koordinasyonu sağlamakla görevlendirilmiştir. Bu koordinasyon işlevi, genellikle Vali adına İl Göç İdaresi Müdürlükleri (İGİM) tarafından yönetilen bir İl Göç Kurulunun çalışmaları aracılığıyla il düzeyine kadar uzanmaktadır. Buna ek olarak, Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlükleri (ASHİM), 3RP ortakları ve diğer sivil toplum kuruluşları ile koordineli olarak il düzeyinde koruma müdahalesine öncülük etmektedir.

3RP ortakları ayrıca, idare hukuku, medeni hukuk ve ceza hukuku dallarında görev yapan ve uluslararası koruma başvuru sahipleri, statü sahipleri ve geçici koruma yararlanıcıları ile ilgili hukuki konularla sıklıkla ilgilenen hâkimlere, savcılara ve aday hâkim ve savcılara kapasite geliştirme eğitimleri sunmak üzere Türkiye Adalet Akademisi ile de teknik bir iş birliği kurmuştur. 3RP ortaklarının bir diğer önemli kamu kurumu ortağı ise ulusal mevzuat veya Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası belgelerle güvence altına alınan hakları ihlal eden idari işlem ve kararlara karşı hukuki yollara başvuru olanağı sağlayan Türkiye Kamu Denetçiliği Kurumudur.

3RP'nin koordinasyon yapısı, GCR'de ve Türkiye'deki özel bağlama uyarlanmış SKA'larda belirtilen çok paydaşlı ve ortaklığa dayalı yaklaşımı yansıtmaktadır. Mülteci müdahalesine 3RP kapsamı dışında sağlanan önemli desteği ve dolayısıyla 3RP müdahalelerinin sınırlarını kabul etmekle birlikte, 3RP koordinasyonu, fon akışları ve paydaşlar arasında ortaklıklar oluşturmak ve bu ortaklıkları güçlendirmek için kapsayıcı bir platform sağlamaya devam etmektedir. Ayrıca, 3RP ortakları, Uluslararası Finansal Kuruluşlar,

Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Dernekleri Federasyonu (IFRC), sivil toplum kuruluşları ve özel sektör gibi diğer önemli paydaşlarla iş birliği yapmaya devam etmektedir. Bu şekilde 3RP ortakları, şeffaf, saygılı, tamamlayıcı ve karşılıklı fayda sağlayan bir şekilde birlikte çalışarak öncelikli ihtiyaçları desteklemek için kaynaklardan yararlanmayı amaçlamaktadır.

3RP ortakları arasındaki teknik koordinasyon, beş sektör etrafında yapılandırılmıştır: Koruma, Ekonomik Güçlendirme, Eğitim, Sağlık ve Temel İhtiyaçlar. Ankara, Gaziantep, İstanbul ve İzmir'de sektörler arası koordinasyon yapıları mevcuttur. Tüm 3RP sektörleri, zamanında bilgi paylaşmak, sınırlı kaynakları verimli bir şekilde kullanmak ve standartların tutarlı kullanımını teşvik etmek için ulusal ve yerel kamu ve özel sektör paydaşlarıyla birlikte ortak ihtiyaç değerlendirmesi ve analizi, stratejik planlama ve faaliyet koordinasyonu yapmaktadır.

2023-25 döneminde, Çocuk İşçiliği Teknik Çalışma Grubu, Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddet (TCDS) Çalışma Grubu, Bilgi Yönetimi Çalışma Grubu, Nakit Temelli Müdahaleler Teknik Çalışma Grubu, Sosyal Korumadan Geçim Kaynaklarına Geçiş Görev Gücü, Engelli Bireylerin Katılımı Görev Gücü ve Etkilenen Topluluklara Karşı Hesap Verebilirlik Görev Gücü gibi tematik koordinasyon grupları tarafından desteklenerek sektör düzeyinde kesişen konular üzerine bilgi paylaşımı devam edecektir. 3RP ortakları

ayrıca, ortak afet risk analizleri yürütürken ve 3RP hazırlık ve risk azaltma faaliyetlerini koordine ederken ilgili Devlet kurumlarıyla, özellikle doğal afetlerle ilgili acil durumlarda AFAD ve yerinden edilmeye ilgili acil durumlarda GIB ile etkileşimlerini sürdürecektir.

3RP ortakları, birden fazla yerel platform ve çeşitli iletişim kanalları aracılığıyla geçici koruma sağlanan Suriyeliler, uluslararası koruma başvuru ve statü sahipleri ve ev sahibi toplum üyeleriyle düzenli olarak iletişim kurmaktadır. Bu çabalara rağmen, belirli nüfus gruplarına ilişkin veri ve analizlerde, örneğin Türkiye'ye yeni gelen Ukraynalıların ve Rusların ihtiyaçlarına ilişkin önemli boşluklar bulunmaktadır. Kadınlar, gençler ile engelli ve yaşlı bireyler gibi bazı profiller ise mülteci müdahalesinde daha az görünür durumdadır. 3RP ortakları, 2023-25 döneminde, kapasitelerini ve ihtiyaçlarını daha iyi anlamak ve onlara yardımcı olmak için hedefe yönelik programlar geliştirmek amacıyla farklı nüfus gruplarının koordinasyonunu, temsilini ve katılımını artırmak için çalışacaktır.

Hesap Verebilirlik Çerçevesi

3RP'nin 2023-25 hedeflerine ve önceliklerine ulaşmak için, desteklenen kurumlara ve ihtiyaç sahibi kişilere karşı hesap verebilirlik çok önemlidir.

Tüm 3RP ortakları, 3RP çalışmalarını mevcut ulusal stratejiler ve politikalarla uyumlu hale getirmeyi hedeflemektedir. Ev sahibi toplum ve geçici koruma ve uluslararası koruma sağlanan kişilerle iş birliği içinde çalışmak, hesap verebilirlik mekanizmalarının 3RP ortaklarının yardım etmeye çalıştığı kişileri dikkate almasını ve bu kişilere karşı hesap verebilmesini sağlamak için gereklidir. Kimseyi geride bırakmama ilkesi doğrultusunda, müdahale boyunca kadınların, farklı yaş gruplarının ve en dezavantajlı grupların temsiline özel önem verilerek topluluk katılımı sağlanacaktır.

Kurumlar Arası Daimî Komite'nin hesap verebilirlik ilkeleri ve Temel İnsani Yardım Standartları rehberliğinde, 3RP ortakları, bireylere hizmetlere erişimlerinde ve geri bildirimde bulunmalarında yardımcı olacak zamanında ve erişilebilir bilgiyi sağlamak amacıyla cinsiyet, yaş ve engellilik durumu gibi farklılıkları göz önünde bulundurarak etkilenen topluluklara karşı hesap verebilirliği sağlamak için ülke çapında mekanizmalar oluşturmuştur. Yardım hatları, öneri kutuları, SMS sistemleri ve yardım masaları gibi mekanizmalar, 3RP ortaklarının sunduğu program ve hizmetlerin kalitesini artırmak için sistematik olarak kullanılırken, kuruluşlar topluluk ağları aracılığıyla geri bildirimlerinin nasıl ele alındığı konusunda faydalanıcıları bilgilendirmektedir. 2023-25 yıllarında ortakların işlettiği toplum merkezleri ve Sosyal Hizmet Merkezlerinin (SHM'ler) yanı sıra sosyal yardım ağlarından ve ulusal düzeyde sağlanan danışmanlık hizmetlerinden de yararlanılacaktır. Hizmet Danışmanlığı (Services Advisor) uygulaması, geçici ve uluslararası koruma sağlanan kişilerin mevcut hizmetler, bunlara nereden erişebilecekleri ve hizmet sağlayıcılardan neler bekleyebilecekleri konusundaki bilgi seviyelerini geliştirmek için çalışmaya devam edecektir.

Kurumlar Arası Etkilenen Topluluklara Karşı Hesap Verebilirlik Görev Gücü, 3RP faaliyetlerine ve ortaklarına rehberlik ve eğitim desteği sağlamaya devam edecektir. Cinsel sömürü ve istismarın önlenmesine yönelik güçlü sistemler, en hassas grupları yetkinin kötüye kullanımı risklerinden korumak için çok önemlidir. Bu doğrultuda, Türkiye'de cinsel sömürü ve istismarın önlenmesini güçlendirmek

çin, 3RP ortaklarının kurumlarına özgü bir davranış kuralları belgesi oluşturması, sorumlu odak kişileri belirlemesi, etkili ve erişilebilir toplum temelli şikâyet mekanizmaları kurması ve bunları takip etmesi ve bu mekanizmalarla ulaşılan kişi sayısını aylık olarak raporlaması gerekmektedir. SUY ve ŞEY programları da Türk Kızılay tarafından yönetilen bir çağrı merkezi ve ilgili web siteleri aracılığıyla faydalanıcılarına karşı hesap verebilirlik mekanizmasına sahiptir.

3RP koordinasyon mekanizmaları ülke genelinde faaliyet göstermeye devam edecektir. Uzman koordinatörler ve bilgi yönetimi personeli, 3RP sektör çalışma gruplarını ve UNHCR ve UNDP'nin eş başkanlığını yaptığı sektörler arası koordinasyon mekanizmasını desteklemektedir. Çeşitli paydaşları temsil eden yüzden fazla üyeden oluşan yerel ve ulusal düzeylerde düzenli bilgi paylaşım toplantıları düzenlenmektedir. BM Mukim Koordinatörünün başkanlık ettiği ve BM kuruluşlarının başkanlarından oluşan Birleşmiş Milletler Türkiye Ülke Ekibi (UNCT), planın ortaklaşa uygulanmasında nihai sorumluluğu taşır.

Sonuç düzeyinde kapsamlı bir izleme ve değerlendirme çerçevesi bu üç yıllık plana eşlik etmektedir. Bu çerçeve sektörler arasında sonuç düzeyinde ortak çabaların hesap verebilirliğini ve tutarlılığını sağlamak için sektör sonuç çerçevelerini tamamlar. Cinsiyet, engellilik durumu ve yaşa göre ayrıştırılmış veriler toplanacak ve planlama ve programlamayı daha iyi bir şekilde geliştirebilmek için sistematik olarak kullanılacaktır. Ayrıca, uygulayıcı ortaklarla görüşülerek müdahale düzenli olarak izlenecektir. İzleme ve değerlendirme göstergeleri cinsiyet, engellilik durumu, bölgesel farklılıklar ve yaşa dayalı hususları içerecektir. 3RP faaliyetlerinin uygulanması ve ihtiyaç değerlendirmeleri ile ilgili bilgi ürünleri, bilgi toplama ve yayma konusunda müdahale aktörleri ile artan koordinasyonun yanı sıra Veri Portalı aracılığıyla kamuya açık olarak paylaşılacaktır.

SEKTÖR

Koruma

İRTİBAT KİŞİLERİ:

[LARA ÖZÜGERGİN \(UNHCR\)](#): KORUMA SEKTÖR KOORDİNATÖRÜ

[DERYA KÖKSAL \(UNHCR\)](#) & [ANNALISA CAPARELLO \(UNICEF\)](#): ÇOCUK KORUMA ALT SEKTÖR KOORDİNATÖRLERİ

[DERYA KÖKSAL \(UNHCR\)](#) & [EDA ÖZYURT KILINÇ \(UNFPA\)](#): TOPLUMSAL CİNSİYETE DAYALI ŞİDDET ALT SEKTÖR KOORDİNATÖRLERİ

Mantıksal
çevreler için
tıklayınız

ÖNCÜ KURULUŞ	Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR)
ORTAKLAR	Uluslararası Göç Örgütü (IOM), Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP), Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu (UNFPA), Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR), Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF), Birleşmiş Milletler Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Kadının Güçlendirilmesi Birimi (UN Women) ve STK ortakları.
DİĞER ORTAKLAR	Göç İdaresi Başkanlığı (GİB), Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (ASHB), Adalet Bakanlığı (AB), Gençlik ve Spor Bakanlığı (GSB), Türkiye Barolar Birliği (TBB) ve belediyeler.
SEKTÖR HEDEFLERİ	<ol style="list-style-type: none"> 1. Koruma ihtiyacı olan bireyler için Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu kapsamında etkin korumanın teşvik edilmesi. 2. Başta en riskli gruplar ve bireyler olmak üzere, topluluk üyelerinin koruma çözümlerinin belirlenmesi ve bunlara erişim konusunda desteklenmesi. 3. Türkiye'de uluslararası ve geçici koruma sağlanan kadınlara, kız çocuklarına, erkeklere ve erkek çocuklarına ve özel ihtiyaçları olan kişilere yönelik toplumsal cinsiyete dayalı şiddet (TCDŞ) risk ve sonuçlarının azaltılmasına katkıda bulunmak ve bu kişilerin nitelikli TCDŞ hizmetlerine erişimini iyileştirmek. 4. Türkiye'de uluslararası koruma ve geçici koruma sağlanan çocukların nitelikli çocuk koruma müdahalelerine adil bir şekilde erişiminin artırılması ve şiddet, sömürü, istismar ve ihmalden korunması.
TOPLUMSAL CİNSİYET GÖSTERGESİ⁴¹	4
3RP 2023-25 TOPLAM MALİ GEREKSİNİMLER	591.747.629 ABD Doları
3RP 2023 MALİ GEREKSİNİMİ	376.009.191 ABD Doları
3RP 2024 MALİ GEREKSİNİMİ	106.820.435 ABD Doları
3RP 2025 MALİ GEREKSİNİMİ	108.918.003 ABD Doları

⁴¹ <https://unsdg.un.org/resources/gender-equality-marker-guidance-note>

Mevcut Durum

Koruma sektörü, Türkiye'deki kamu kurumlarını ve bu kurumların uluslararası koruma talep eden kişilere koruma hizmetleri sağlamadaki birincil rollerini desteklemeye devam etmektedir. Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu ve bunun ikincil mevzuatı Türkiye'de uluslararası koruma talep eden kişiler için koruma çerçevesini belirlemekte ve bu kişilerin ulusal sistemler vasıtasıyla bir dizi hak ve hizmete erişimlerinin temelini oluşturmaktadır. Sektör ortakları, başta özel ihtiyaçları olan kişiler olmak üzere kapsayıcılığa yönelik hizmetlerin kapasitesini ve kalitesini artırarak ve topluluklarla anlamlı bir etkileşimi kolaylaştırarak kamu kurumlarına tamamlayıcı ve destekleyici bir rol oynar.⁴²

Uluslararası koruma sağlanan kişilerin çoğunluğu Göç İdaresi Başkanlığı (GİB) tarafından belirlenen 62 ilde yaşarken geçici koruma sağlanan kişilerin yaklaşık yüzde 99'u Türkiye'nin 81 ilinde yaşamaktadır. Bu bireylerin yaklaşık yüzde biri, GİB tarafından idare edilen yedi Geçici Barınma Merkezindedir (GBM). Bu sayının geçici koruma başvurusunda bulunan Suriyelilerin GBM'lere yönlendirilmesini gerektiren geçici koruma sağlanan Suriyelilerin kayıt altına alınmasına ilişkin GİB tarafından uygulanan değişikliklerin ardından, önümüzdeki yıllarda artması öngörülmektedir.⁴³ Nüfusun çoğunun, 2021/22 döneminde Afganistan, Ukrayna ve Rusya'dan gelen kişilerin de sayılarının arttığı ve yerel makamların COVID-19'un etkileri ve zorlu sosyoekonomik durumla başa çıkmaya çalıştığı kentsel alanlarda ikamet ettiği düşünüldüğünde, kamu hizmeti sağlayıcılarının kapasiteleri, artan koruma ihtiyaçları ve risklerin yanı sıra topluluklar arasında artan sosyal gerilime nazaran zorlanmaktadır.

Türkiye sadece mültecilere ev sahipliği yapan bir ülke

olmayıp aynı zamanda Asya, Orta Doğu ve Afrika'dan karışık mülteci ve göçmen akınları da almaktadır. Türkiye'den geçmeye ve ilerlemeye çalışırken durdurulan, yakalanan ve geri gönderilenler arasında insan ticareti mağdurları, refakatsiz çocuklar ve diğer savunmasız bireyler de dâhil olmak üzere, Türkiye'de acil yardıma ek olarak uluslararası koruma talep etmesi gerekebilecek kişiler bulunmaktadır.

Bireylerin koruma durumları, temel ihtiyaç ve hizmetlerin yanı sıra sürdürülebilir geçim fırsatlarına erişimleri (veya erişimlerinin olmaması) ile giderek daha fazla şekillenmektedir. Ayrıca ulusal kayıt politikalarında yapılan son değişiklikler, belirli bir ilde-mahallede ikamet eden yabancıların oranına üst sınır getirilmesi ve adres doğrulama uygulaması, mülteci ve ev sahibi toplum arasındaki gerilimleri azaltmayı ve Türkiye'de yoğun nüfuslu bölgelerde hizmet sunumu üzerindeki baskıyı hafifletmeyi amaçlasa da yeni risk grupları yaratmakta ve mevcut ihtiyaçları olan kişiler için riskleri artırmaktadır. Bu politikardan etkilenen kişiler için koruma ihtiyaçları, özellikle yerleşik topluluk destek ağlarının bozulması, kayıt ve belgeleme gecikmeleri nedeniyle eğitim gibi temel hizmetlere erişimde yaşanan gecikmeler ve artan yaşam maliyetleri (kira gibi) göz önünde bulundurulduğunda, etkilenen bireylerin bu zorluklarla azalan başa çıkma becerilerine kıyasla daha yüksektir. Kayıt politikalarındaki değişikliklerden etkilenen bireyleri kabul eden illerdeki hizmet sağlayıcılar, illerinde/ilçelerinde hedefe yönelik desteğe ihtiyaç duyan hassas durumdaki bireylerin artması nedeniyle ek zorluklarla da karşılaşmaktadır.

Geleneksel koruma hizmet sağlayıcılarıyla iş birliği hem merkezi hem de yerel düzeyde devam edecektir. Ancak Türkiye'deki finansman eğilimleri göz önünde

⁴² Riskler ve kırılabilirlikler farklı gruplar arasında değişiklik gösterse de sektör ortakları genel olarak özel ihtiyaçları olan kişilerin risk altındaki çocuklar (okula gitmeyen çocuklar ve ergenler; belgesiz çocuklar; refakatsiz ve ailelerinden ayrı düşmüş çocuklar; çocuk yaşta evlilik, cinsel sömürü, çocuk işçiliği, çocuk ticareti vb. durumlara maruz kalan veya risk altında olanlar dahil), risk altındaki kadınlar (risk altındaki bekâr kadınlar, toplumsal cinsiyete dayalı şiddet riski altında olanlar-şiddete maruz kalanlar), yaşlı bireyler, engelliler ve bakım verenleri, kronik veya ciddi sağlık sorunları olan bireyler, bekâr ebeveynler, özel yasal ve fiziksel koruma ihtiyaçları olan bireyler, insan ticaretine maruz kalma riski taşıyan ve/veya maruz kalan kişiler ve diğerleri olduğu konusunda hemfikirdir.

⁴³ Geçici koruma altındaki Suriyelilerin kayıt altına alınmasıyla ilgili yeni bir politika 6 Haziran 2022'den itibaren uygulamaya konulmuştur. Bu uygulamanın yasal dayanağı Geçici Koruma Yönetmeliği'dir (m. 17, 23, 24 ve 33). Özetle, GİB tarafından ortaya konan istisnalar dışında (özel ihtiyaçları olan bireyler ve illerde aile bağları olanlarla ilgili) yeni gelen Suriyeliler veya kayıt ve belgeleme bekleyenler, GBM'lere yönlendirilecek ve güvenlik kontrolü olumlu sonuçlananlar için Geçici Koruma Kimlik Belgesi (GKKB) düzenlenecektir. Geçici Koruma Kimlik Belgesi (GKKB) düzenlenmiş olanlar için Geçici Barınma Merkezlerinde (GBM) kalmak zorunlu olacaktır.

bulundurulduğunda ortaklar, kalkınma aktörleri ve özel sektör ortakları gibi geleneksel olmayan kuruluşlarla daha yapısal bir iletişim arayışına girecektir. Bu yaklaşımla sektör, 3RP ve koruma dışı programlama (BM Sürdürülebilir Kalkınma İş Birliği Çerçevesi dâhil) yoluyla koruma sonuçlarına ulaşımı

desteklemeyi ve mevcut umut verici uygulamaları geliştirmeyi amaçlayacaktır.⁴⁴

Nüfus Tablosu

Nüfus Grubu		2023	
		İhtiyaç Sahibi Nüfus	Hedeflenen Nüfus
Geçici Koruma Sağlanan Suriyeliler	Erkekler	1.055.440	1.055.440
	Kadınlar	860.855	860.855
	Erkek Çocukları	864.342	864.342
	Kız Çocukları	804.810	804.810
	Ara Toplam	3.585.447	3.585.447
Diğer Milletlerden Mülteciler ve Sığınmacılar	Erkekler	78.357	78.357
	Kadınlar	92.728	92.728
	Erkek Çocukları	72.369	72.369
	Kız Çocukları	75.449	75.449
	Ara Toplam	318.903	318.903
Etkilenen Ev Sahibi Toplum Üyeleri	Erkekler	84.364	47.153
	Kadınlar	85.527	47.803
	Erkek Çocukları	32.006	17.889
	Kız Çocukları	30.359	16.969
	Ara Toplam	232.256	129.814
Genel Toplam		4.136.606	4.034.164

⁴⁴ 3RP dışında uluslararası korumaya ihtiyaç duyan kişileri destekleyen koruma programlaması da ağırlıklı olarak ulusal sistemin güçlendirilmesi, sosyal hizmetlere katılımın ve erişimin teşvik edilmesi, sosyal uyum müdahaleleri, bilgi sağlama ve koruma yardımı ile ilgilidir. Bu nedenle, koruma programlarının temel müdahalelerinin ve hedeflenen sonuçlarının sektör öncelikleri ve yönelimi ile genel olarak uyumlu olduğu değerlendirilmektedir. Bununla birlikte bu uyumlu koruma programlarına ek olarak Koruma sektörü ortakları, müdahalelerinde koruma düşüncesini ana akımlaştırmak için 3RP haricindeki koruma dışı programlarla etkileşimi artırma ihtiyacına da dikkat çekmektedir.

İhtiyaçlar, Hassas Durumlar & Hedefleme

Türkiye'deki genel koruma durumu, COVID-19 salgını ve sosyoekonomik bağlamın bir sonucu olarak zorlu olmaya devam etmektedir.⁴⁵ Akut ihtiyaçların ve hassasiyetlerin yoğunlaşması, çoğu hanenin geçim kaynaklarına, temel ihtiyaçlara (menstrüel hijyen malzemeleri dâhil)⁴⁶ ve yardıma erişimle ilgili olanlar da dâhil olmak üzere⁴⁷ hayatta kalma stratejileri benimsemesine neden olmuştur.⁴⁸ Bu durum, topluluklar için koruma risklerinin artmasına yol açmaktadır.

Yakın zamanda tamamlanan Koruma sektörü ihtiyaç değerlendirmesi, topluluk düzeyinde bildirilen çeşitli koruma endişelerindeki artışı vurgulamıştır.⁴⁹ Özellikle, katılımcıların yüzde 58'i mülteci ve ev sahibi toplum üyesi çocuklar ve gençler arasında akran zorbalığı,⁵⁰ yüzde 53'ü ev sahibi toplulma çatışma,⁵¹ yüzde 41'i aile içi şiddet,⁵² ve yüzde 34'ü erken yaşta ve zorla evlilikler olduğunu belirtmiştir.⁵³ Ayrıca yüzde 76'sı, çoğunlukla Türkiye'deki geleceklerine ilişkin belirsizlikle bağlantılı olarak yaşadıkları stresin arttığını belirtmiştir.

Bu artan ihtiyaçlara karşı yaklaşık yüzde 40'lık bir kesim temel hizmetlere ve bilgiye erişimde zorluklar yaşadığını belirtmektedir.⁵⁴ Yüzde 33'lük ek bir kesim, hukuki yardıma ihtiyaç duyduğunu belirtirken yüzde 26'sı herhangi bir destek almamıştır.⁵⁶ Erişimdeki zorluklar bireylerin yasal statüsü, yerleşim yeri, yaşı, engellilik durumu, cinsiyeti ve uyuşu gibi diğer göstergelere göre farklılaşabilirken, sektör ortakları, belirli grupların belirli hizmetlere erişimdeki ilgili engeller nedeniyle daha da kötüleşen ek koruma riskleriyle karşı karşıya olduğunu gözlemlemektedir. Bu gruplar aşağıdakileri içermekte olup bunlarla sınırlı değildir: kayıt ve doğum kaydı ile ilgili prosedür sorunlarıyla karşılaşan kişiler (doğum belgelerinin hastanelerden alınmasına yönelik zorluklar ve doğum kaydı konusundaki sınırlı farkındalık ile ilgili zorluklar da dâhil olmak üzere); yasal statü sebebiyle de olmak üzere sağlık hizmetlerine ve eğitime erişimde sorun yaşayan kişiler; kayıt ve belgelendirme bekleyen kişiler; engelli bireyler (özellikle engelli çocuklar ve bakıcıları); yaşlı bireyler, refakatsiz ve ailelerinden ayrı düşmüş çocuklar; gezici/göçebe ve kırsal nüfuslar;

⁴⁵ Kurumlar Arası Koruma Sektörü İhtiyaç Analizi (IAPNA) 6. Turu (Ağustos 2022), Türkiye genelinde 1.168 kişi (çoğunluğu Suriye vatandaşı) ile temsili örnekleme yoluyla gerçekleştirilmiştir. Tüm anonimleştirilmiş verilere bu PowerBI Gösterge Tablosu üzerinden erişilebilir. 6. Tur bulgularına göre bireylerin en az yüzde 50'si son bir yıl içinde işlerini kaybettiklerini belirtirken Afganlar ve İranlılar bu durumdan en çok etkilenen nüfus grupları arasında yer alıyor. Bu durum, COVID-19 sürecinde ve sonrasında birçok hanenin iş kaybı yaşamasına rağmen istihdamın (hem kayıtlı hem de kayıt dışı) çoğu hane için birincil gelir kaynağı olarak tanımlanması nedeniyle özellikle önemlidir. Ayrıca tüm grupların yüzde 80'i hanelerinin mali durumunun geçtiğimiz yıl kötüleştiğini teyit etmektedir (bu oran İranlılar ve Iraklılar arasında en yüksek seviyededir).

⁴⁶ Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu (UNFPA) tarafından Ağustos 2022'de mülteci topluluklar arasında yapılan Menstrüel Hijyen Yönetimi araştırmasının analizine göre menstrüel yoksulluk mülteci topluluklar arasında belirginleşmiştir. Kadınların yüzde 62'si çok pahalı olduğu için menstrüel hijyen malzemelerine ulaşamadıklarını belirtmiştir. Ayrıca kadınların yarısından fazlası, sadece menstrüel yoksulluk nedeniyle değil, aynı zamanda kendi topluluklarına ait bedensel özerkliği etkileyen, kadınların ve kız çocuklarının hayatlarını riske atan sosyal normlar nedeniyle de bu tür materyallere erişim konusunda endişe duyduklarını belirtmektedir.

⁴⁷ Age. (IAPNA R6). Gruplar arasında sadece yüzde 10'luk bir kesim temel ihtiyaçlarını tam olarak karşılayabildiğini belirtmiştir. Aylık harcamaları ve temel ihtiyaçları karşılayamama oranının kırsal kesimde yaşayanlarda (yüzde 50) ve İranlılar arasında (yüzde 60) kentte yaşayanlara (yüzde 40) kıyasla daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Gruplar arasında hanelerin karşılamakta zorlandığı en önemli masraflar-harcamalar kira-konut, gıda ve faturalardır.

⁴⁸ Age. (IAPNA R6). Katılımcıların yüzde 94'ü hanelerinin artan maliyet ve harcamalarla başa çıkmak için bir hayatta kalma stratejisi benimsediğini teyit etmektedir (Aile reisi kadın olan hanelerde bu oran yüzde 98 iken aile reisi erkek olan hanelerde yüzde 93'tür.). Gıda harcamalarının ve tüketiminin azaltılması en çok dile getirilen hayatta kalma stratejileri arasındadır.

⁴⁹ Bahsi geçen Kurumlar Arası Koruma Sektörü İhtiyaç Değerlendirme Analizi, Haziran 2020'den beri Koruma sektörü ortakları tarafından yürütülmektedir. Türkiye'deki mültecilerin koruma durumuna ve ihtiyaçlarına ilişkin ve diğer konulara ek olarak bilgiye erişim, haklar ve hizmetler, temel ihtiyaçlar, yardımlar, geçim kaynakları ve koruma/topluluk düzeyindeki endişelere ilişkin kapsamlı bir anlayış sağlamayı amaçlamaktadır. Değerlendirme, rastgele örnekleme yöntemiyle belirlenmiş mültecilerle yapılan telefon görüşmeleri aracılığıyla gerçekleştirilmektedir. Metodoloji hakkında daha fazla bilgi için lütfen Kurumlar Arası Koruma Sektörü İhtiyaç Değerlendirme Analizi 6. Tur raporuna bakınız.

⁵⁰ Age. (IAPNA R6). Akran zorbalığının arttığına dair gözlemler kentsel bölgelerde (yüzde 62) kırsal bölgelere (yüzde 47) kıyasla önemli ölçüde daha yüksektir. Akran zorbalığı en yüksek düzeyde Suriyeli katılımcılar tarafından bildirilmiştir (yüzde 66). 5. Turda katılımcıların yüzde 51'i akran zorbalığında artış gözlemlemiştir.

⁵¹ Age. (IAPNA R6). Ev sahibi topluluk üyeleriyle sosyal gerilim ve çatışmalarda artış gözlemleri kentsel alanlarda (yüzde 58) kırsal alanlarda (yüzde 41) kıyasla daha yüksektir. İranlılar diğer gruplara kıyasla çok daha yüksek oranda (yüzde 73) gerginlik bildirmiştir. 5. Turda katılımcıların yüzde 32'si topluluklar arasında gerginliğin arttığını teyit etmiştir.

mevsimlik işçiler; hane reisi kadın olan haneler; karışık/ ikincil hareket hâlindeki çocuklar ve aileler; okula gitmeyen çocuklar (her ikisi de okuldan ayrılmalarının artmasına neden olan, çocuk işçiliği riskinin artmasına yol açan yükselen sosyoekonomik hassasiyetler veya okullardaki akran zorbalığı nedeniyle); kız çocukları, kadınlar ve şiddete maruz kalmış veya şiddet riski altındaki diğer hassas durumdaki bireyler; çocuk yaşta, erken ve zorla evlendirilme riski altındaki çocuklar; hamile kız çocukları-ergen anneler (sosyoekonomik koşullar veya sosyal normlar nedeniyle); belirli nüfus grupları (ör. Afganlar, İranlılar, Afrikalılar ve

Ukraynalılar) ve azınlık grupları.

Artan yoksulluk ve geçim kaynaklarına ve temel ihtiyaçlara erişimin azalmasıyla açıkça şekillenen koruma riskleri ve hassasiyetler, koruma ihtiyacı olan bireylere yönelik sektörler arası müdahalelere duyulan ihtiyacın arttığına işaret etmektedir. Bu sektörler arası müdahaleler, diğerlerinin yanı sıra, korumaya yönelik nakit temelli yardımların genişletilmesini ve Koruma ile Geçim Kaynakları sektörleri arasında güçlendirilmiş iş birliğini içerebilir.

- ⁵² Age. (IAPNA R6). Aile içi şiddetteki artış gözlemleri kentsel alanlarda (yüzde 45) kırsal alanlara (yüzde 29) kıyasla daha yüksektir. Kadın katılımcılar erkeklere kıyasla aile içi şiddetten daha fazla bahsetmiştir (yüzde 44'e karşı yüzde 38). İranlılar tüm nüfus grupları arasında en yüksek seviyeleri bildirmiştir (yüzde 54). 5. Turda katılımcıların yüzde 29'u kendi topluluklarında aile içi şiddet gözlemlerinin arttığını teyit etmiştir.
- ⁵³ Age. (IAPNA R6). Çocuk evliliklerindeki artış gözlemleri, kentlerde (yüzde 38) kırsal kesime (yüzde 23) kıyasla daha yüksektir. Çocuk yaşta evlilikler, reisi kadın olan hanelerde (yüzde 39) reisi erkek olan hanelere (yüzde 32) kıyasla biraz daha yüksek oranda bildirilmiştir. Çocuk evliliği en yüksek düzeyde Suriyeli katılımcılar tarafından bildirilmiştir (yüzde 40). 5. Turda katılımcıların yüzde 13'ü kendi topluluklarındaki çocuk evliliklerinin arttığını teyit etmiştir.
- ⁵⁴ Age. (IAPNA R6). 5. Turda katılımcıların yüzde 95'i hizmetlere erişmeye çalışırken yüzde 24'ü çeşitli nedenlerden dolayı erişemediklerini belirtmiştir. Bu durum, erişimle ilgili engellerin 5. Tur'a kıyasla daha önemli hâle geldiğini göstermektedir.
- ⁵⁵ Age. (IAPNA R6). Reisi erkek olan hanelerin yüzde 53'ü ve reisi kadın olan hanelerin de yüzde 46'sı temel hizmetlere erişememektedir. Erkek ve kadın katılımcılar karşılaştırıldığında temel hizmetlere erişememe oranı sırasıyla yüzde 53 ve yüzde 50'dir.
- ⁵⁶ Age. (IAPNA R6). Reisi erkek olan hanelerin yüzde 32'si hukuki yardıma ihtiyaç duyduğunu, yüzde 27'si ise bu yardıma erişmediğini belirtmiştir. Reisi kadın olan hanelerin yüzde 39'u hukuki yardıma ihtiyaç duyduğunu, yüzde 23'ü ise bu yardıma erişmediğini belirtmiştir. Erkek katılımcıların yüzde 34'ü hukuki yardıma ihtiyaç duyduğunu, yüzde 28'i ise bu yardıma erişmediğini belirtirken kadın katılımcılar arasında bu oranlar sırasıyla yüzde 33 ve yüzde 24'tür.

Fotoğraf © IOM / Begüm Başaran

Stratejik Yönelim & Müdahale Planı

2023-25 yıllarında Koruma sektörü ortakları kamu kurumlarına ve yerel yönetimlere çok katmanlı destek sağlamaya devam edecektir. Bu destek, hizmetlerin kalitesine ve bireylerin bu hizmetlere korumaya duyarlı bir şekilde dâhil edilmesine katkıda bulunmayı amaçlayacaktır. Bu amaçla sektör ortakları, GİB, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (ASHB), Millî Eğitim Bakanlığı (MEB), Gençlik ve Spor Bakanlığı (GSB), Sağlık Bakanlığı (SB), belediyeler, barolar, yargı ve kolluk kuvvetleri ile yakın iş birliği içinde çalışmaya devam edecektir.

2021 yılında ASHB altında yerel koordinasyon mekanizmaları arasındaki iş birliğini desteklemek ve sivil toplumla iş birliğini kolaylaştırmaya yönelik kurulmuş (ASHB'nin Sivil Toplum Vizyon Belgesi ve Eylem Planını uygulayacak olan) özel birimler ve ayrıca 2022 yılında GİB tarafından kurulan özel koordinasyon mekanizmaları, koruma müdahalelerinde koordinasyon ve tamamlayıcılığın nasıl daha da güçlendirileceği konusunda ortaklar ve kurumlar arasında yapılandırılmış iletişim için önemli bir fırsat sunmaktadır.⁵⁷ Ayrıca, valiliklerin de dâhil olduğu ve yetkili makamlar tarafından yönetilen yerel koordinasyon mekanizmaları (örneğin Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlükleri (ASHİM), İl Göç İdaresi Müdürlükleri (İGİM) ve belediyeler gibi) hizmet sağlayıcılar arasındaki iş birliğinin işler hâle getirilmesini ve özellikle yerel ihtiyaçların ve uygun çözümlerin belirlenmesini desteklemeye devam edecektir.

Sektör ortakları, ulusal ve yerel kamu kurumları tarafından sağlanan hizmetlerden yararlanamayanlar için etkin koruma müdahalelerine katkıda bulunmaya devam edecektir. Bu bağlamda hukuki yardım ve danışmanlığa erişimin kolaylaştırılması, sektör için kilit bir faaliyet olacaktır. Özellikle bireylerin akıl sağlığı ve psikososyal refahı ile ilgili artan riskler ve hassasiyetler, çocuk koruma ile ilgili artan ihtiyaçlar ve kadınlara, kız çocuklarına ve hassas durumdaki diğer bireylere yönelik artan şiddet riskleri göz önünde bulundurulduğunda özel ihtiyaçları olan kişiler için uzmanlık gerektiren hizmetlerin sağlanması sektör için bir öncelik olmaya devam etmektedir.

Koruma müdahaleleri; farklı yaş, cinsiyet ve farklılık gruplarının ihtiyaçlarına ve karşılaştıkları risklere

(dijital şiddet gibi artan dijitalleşmeden kaynaklanan yeni riskler de dâhil olmak üzere) göre uyarlanacak, mültecilerin liderliğindeki kuruluşlar (mülteci kadınların liderliğindekiler de dâhil) ve topluluk yapılarıyla genişletilmiş ortaklıkları da kapsayacak şekilde, etkilenen toplulukların katkıları ve katılımı yoluyla tasarlanacak ve uygulanacaktır. Etkilenen Topluluklara Hesap Verebilirlik (AAP) Görev Gücü ve Cinsel Sömürü ve İstismarın Önlenmesi (PSEA) Ağı önderliğinde, uyarlanabilirliğe odaklanarak uygulamadaki risk faktörlerini ortadan kaldırıp ortaya çıkan ihtiyaçları karşılamak için karma, yüz yüze, uzaktan ve çevrim içi hizmet sunumu yaklaşımları desteklenecektir.

Sektör ortakları, özellikle ev ziyaretleri ve erişim faaliyetleri için ek izinlerin gerekmesi nedeniyle özel ihtiyaçları olan kişileri belirleme ve bu kişilere ulaşma konusunda zorluklarla karşılaşmaktadır. Ortaklar, koruma yardımına ihtiyaç duyan kişileri belirlemeye devam edebilmek için bilgi ve hizmetlere erişimi de kapsayacak şekilde kendi kendilerini koruma kapasitelerini güçlendirmeye yönelik olarak çocuklara ve gençlere odaklanmak gibi faaliyetlerle topluluk bağlantılarının kurulmasını ve bireylerin güçlendirilmesini destekleyecektir. Dijital araçlar ve kanallar, pandemi sırasında alınan inisiyatiflerden çıkarılan derslere dayanarak çocuk dostu yaklaşımlar da dâhil, topluluklar arasında bilgi yaymak için de kullanılacaktır. Ortaklar, yetkililerle (ör. ASHİM, İGİM'ler, belediyeler) ve yerel derneklerle (kadın dernekleri, engelli ve yaşlı bireyler ile çalışan kuruluşlar vb.) daha fazla iş birliği ve coğrafi bölgeler ve sektörler arasında gelişmiş yönlendirme yolları da dâhil olmak üzere yeni erişim yaklaşımlarına yatırım yapmaya devam edecektir. Mültecilerin temsilini ve karar alma süreçlerine katılımını artırmaya yönelik yollar, yetkili makamlarla iş birliği de dâhil olmak üzere, 2023 ve sonrasında da araştırılmaya devam edilecektir. Ortaklar ayrıca ortak sektör savunuculuğu da dâhil olmak üzere çeşitli ağlar ve yapılandırılmış programlar aracılığıyla mülteci ve ev sahibi toplum ile yerel makamlar arasında sosyal uyumu, barış içinde bir arada yaşamayı ve anlamlı etkileşimi teşvik edecektir.

Koruma ortaklarının bir diğer odak noktası, ulusal mevzuatın tutarlı bir şekilde uygulanması ile hak ve

⁵⁷ Türkiye Cumhuriyeti Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (ASHB), (11/03/2022), Sivil Toplum Vizyon Belgesi ve Eylem Planı (2022-2023), <https://www.aile.gov.tr/media/100877/aile-ve-sosyal-hizmetler-bakanligi-sivil-toplum-vizyon-belgesi-ve-eylem-plan-2022-2023.pdf>

hizmetlere erişimle ilgili savunuculuk olacaktır. Buna ek olarak yeniden yerleştirme ve özel sponsorluk, eğitim bursları ve iş gücü hareketlilik programları gibi tamamlayıcı yollarla uluslararası sorumluluk paylaşımının artması için savunuculuk yapılacaktır. Koruma sektörü, gönüllü geri dönüşe ilişkin niyetleri teyit etmek amacıyla geçici koruma sağlanan Suriyelilerin geri dönüşlerinin gönüllülüğünü izlemeye devam edecek ve bu bağlamda ihtiyacı olanlara hukuki yardım sağlamaya devam edecektir.

Koruma sektörü, kolektif koruma sonuçlarına ulaşmayı hedeflerken, Mültecilere İlişkin Küresel Mutabakat tarafından desteklendiği üzere,

kanıta dayalı programlamayı teşvik etmek için ayrıştırılmış veri toplama ve veri analizi, genel olarak müdahalelere koruma boyutlarını derç etme (çocuk koruma ve şiddetin önlenmesi ve müdahalesinin derç edilmesi de dâhil) ve korumaya duyarlı sevk mekanizmalarını genişletme gibi çalışmalarda koruma dışı ve geleneksel olmayan aktörlerle birlikte çalışacaktır. Koruma sektörü ayrıca, artan koruma ihtiyaçları ve temel ihtiyaçlar temelinde sürekli ve sürdürülebilir finansman desteği konusunda donörler ile savunuculuk çabalarına katkıda bulunacaktır.

Hesap Verebilirlik Çerçevesi

Koruma sektörü tarafından desteklenen özel AAP Görev Gücü, Kuruluşlar Arası Daimi Komite (IASC) AAP Taahhütleri doğrultusunda 3RP sektörleri arasında standartları ve teknik kapasite paylaşımını teşvik etmeye devam edecektir.⁵⁸ Sektör ayrıca, BM'nin Türkiye'deki Cinsel Sömürü ve İstismarın Önlenmesi (TCDŞ) Ağı ve diğer ilgili koordinasyon platformları ile TCDŞ standartlarının ve önleme ve müdahale mekanizmalarının yanı sıra sektörler genelinde çocuk koruma önlemlerinin uygulanmasını güçlendirmek için etkileşime geçecektir.

Önceki yılların kazanımlarına dayanarak ve Mültecilere İlişkin Küresel Mutabakatın öncelik verdiği gibi, sektör kanıta dayalı ihtiyaç belirleme ve müdahale çalışmalarını sürdürmeye devam edecektir. Uyumlaştırılmış kurumlar arası koruma sektörü ihtiyaç değerlendirmesi, yaş, cinsiyet, uyruk ve diğer farklılık yansımaları ile koruma analizi kapasitesinin ve risk altındaki gruplarla iletişimin geliştirilmesine yardımcı olacaktır. Yetkililer tarafından yürütülen veri toplama çalışmaları da göz önünde tutularak sektör içinde gerçekleştirilen veri toplama çalışmaları da dâhil olmak üzere, çocuk refahı ve çocuk korumanın yanı sıra kadınlara, kız çocuklarına ve hassas durumdaki diğer bireylere yönelik şiddet ve savunmasızlıkları daha az görünür olan kişiler (örneğin engelli ve yaşlı bireyler) ile ilgili tematik ve yerelleştirilmiş veri toplama ve analiz çalışmaları kurumlar arası ve kuruluşlar düzeyinde desteklenecektir.

Güçlendirme ve toplumu harekete geçirme çabaları, özellikle ortakların özel ihtiyaçları olan kişileri belirleme ve onlara erişim konusunda karşılaştıkları zorluklar göz önünde bulundurulduğunda, bir öncelik olmaya devam etmektedir. Sektör giderek artan

oranda gençler de dâhil olmak üzere çeşitli toplum gruplarının karar alma süreçlerine güvenli ve anlamlı katılımını hedefleyecektir. Etkilenen toplulukların kendileri tarafından belirlenen boşluklar, ihtiyaçlar, mevcut kapasiteler ve çözümler program yönetimi döngülerine katkıda bulunacaktır. Ayrıca ortaklar, eşit ve etkin erişimi kolaylaştırmak için farklı toplulukların ihtiyaçlarına özel olarak uyarlanmış mevcut geri bildirim, şikâyet ve yanıt mekanizmalarına yatırım yapmaya ve bunları çeşitlendirmeye devam edecek ve böylece müdahale ve programlamanın analizine katkıda bulunacaktır.

Sektörün izleme ve değerlendirme çerçevesi, ActivityInfo platformu aracılığıyla yaş, cinsiyet, engellilik durumu, uyruk ve farklılıklara uygun bir raporlamayı kolaylaştırmak ve veri toplama ve analizini desteklemek için geliştirilmiştir. Göstergeler, ilerlemeyi ölçmeye ve sektörün stratejik boyutuna katkı sağlamaya uygun bir biçimde oluşturulmuştur. Sektör çalışma grupları aracılığıyla gerçekleştirilen düzenli ilerleme incelemeleri, gerektiğinde rota düzeltmelerine imkân vermektedir. İzleme ve değerlendirme çabaları, toplulukların ihtiyaçlarına cevap verebilirliği artırmak ve sektör içinde hesap verebilirliği geliştirmek için istişareler yoluyla toplulukları dâhil etmeye devam edecektir.

⁵⁸ Kuruluşlar Arası Daimi Komite (IASC), (01/11/2017), Etkilenen Topluluklara Karşı Hesap Verebilirlik ve Cinsel Sömürü ve İstismardan Korunmaya İlişkin IASC Revize Taahhütleri, 2017 (Kılavuz Notu ve Kaynak Listesi dâhil), <https://interagencystandingcommittee.org/iasc-revised-aap-commitments-2017-including-guidance-note-and-resource-list>

Kuruluşa Göre Sektör Mali Gereksinimleri

Kurum / Kuruluş	2023 Bütçe İhtiyaçları
AAR Japan	700.000 \$
ASAM	2.618.931 \$
CARE International	2.366.847 \$
Concern Worldwide	3.207.000 \$
DDD	412.488 \$
DRC	3.773.370 \$
Eksi 25	75.750 \$
EL-BIR	525.000 \$
Genc Hayat	721.500 \$
GOAL International	827.199 \$
Hand in Hand	324.605 \$
IBC	1.512.000 \$
IDA	99.320 \$
IGAM	435.240 \$
IHH	3.768.750 \$
IHR	450.000 \$
IOM	32.175.000 \$
JCCP	227.682 \$
KADAV	284.200 \$
LEAP NGO	330.660 \$
LWA	1.325.000 \$
Maya Vakfı	955.783 \$
MUDEM	1.672.758 \$
Multeciler Derneği	745.800 \$
Qatar Charity	\$50.000 \$
Relief International	1.215.733 \$
RET International	1.133.116 \$
SAMS	1.556.000 \$
Save the Children	1.052.000 \$
SENEC	236.575 \$
SEVKAR	502.000 \$
SRP	357.000 \$
UMHD	147.860 \$
UNDP	8.001.000 \$
UNFPA	6.886.826 \$
UNHCR	253.836.777 \$
UNICEF	37.350.000 \$
UNWomen	87.600 \$
WHH	3.999.020 \$
Yeryüzü Çocukları Derneği	62.800 \$
	376.009.191 \$

SEKTÖR

Temel İhtiyaçlar

İRTİBAT KİŞİSİ:

AHMET ÜNVER (UNHCR): TEMEL İHTİYAÇLAR SEKTÖR KOORDİNATÖRÜ

Mantıksal
çerçevesi için
tıklayınız

ÖNCÜ KURULUŞ	Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR)
ORTAKLAR	Uluslararası Göç Örgütü (IOM), Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP), Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu (UNFPA), Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR), Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF), ve ulusal/uluslararası STK ortakları.
DiĞER ORTAKLAR	Göç İdaresi Başkanlığı (GİB), Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (ASHB), Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (ÇSGB), Türk Kızılay, Uluslararası Kızıllaç ve Kızılay Dernekleri Federasyonu (IFRC), belediyeler ve diğ er uluslararası ve ulusal sivil toplum kuruluşları.
SEKTÖR HEDEFLERİ	<ol style="list-style-type: none"> Geçici koruma sağlanan en hassas durumdaki Suriyelilerin, uluslararası koruma başvuru ve statü sahiplerinin ve ev sahibi toplumun hassas durumdaki üyelerinin yaşam koşullarının iyileştirilmesi. Temel ihtiyaçlara ve kamu hizmetlerine yönelik artan talebi karşılayabilmek için yerel ve ulusal kapasitelerin güçlendirilmesinin desteklenmesi.
TOPLUMSAL CİNSİYET GÖSTERGESİ	4
3RP 2023-25 TOPLAM MALİ GEREKSİNİMLER	329.877.332 ABD Doları
3RP 2023 MALİ GEREKSİNİMİ	132.036.089 ABD Doları
3RP 2024 MALİ GEREKSİNİMİ	97.723.618 ABD Doları
3RP 2025 MALİ GEREKSİNİMİ	100.117.625 ABD Doları

Mevcut Durum

Yükselen enflasyon ve ulusal para biriminin döviz karşısında değer kaybetmesi,⁵⁹ artan tüketici fiyatları,⁶⁰ artan yaşam maliyetleri ve sınırlı istihdam olanakları⁶¹ ile şekillenen mevcut makro ekonomik bağlam, mültecilerin ve hassas durumdaki ev sahibi toplum hane halklarının temel ihtiyaçlarını karşılamasını giderek zorlaştırmaktadır. İlgili ihtiyaç değerlendirmeleriyle teyit edildiği üzere, hassas durumdaki hane halkları kira, faturalar ve gıda giderlerini karşılamada artan zorluklarla karşı karşıyadır.⁶² Bu zorluklar, hassasiyet durumları cinsiyet, yaş ve engellilik nedeniyle daha da derinleşen grupları daha şiddetli etkilemektedir. Bu bağlamda, kadınlar, çocuklar ve ağır engeli olan bireylerin daha fazla zorluk yaşadığı gözlemlenmektedir. Bunun sonucu olarak, hizmet sağlayıcılar bu maliyetlerin karşılanabilmesi için çok amaçlı nakit desteğine yönelik artan bir taleple karşı karşıya kalmaktadır.

3RP ortakları, Türkiye Cumhuriyeti Devleti ile koordineli olarak, tek seferlik acil nakit yardımı ve ihtiyaç olduğunda aylık yardım programlarındaki ek ödemeler yoluyla kentsel ve kırsal bağlamdaki en hassas durumdaki hane halklarının artan ihtiyaçlarına yanıt vermiştir. Bu yanıt kapsamında COVID-19 salgınının etkilerini azaltmaya da odaklanılmış ve mümkün olduğunda bu müdahaleler aynı yardımlarla desteklenmiştir. AB tarafından finanse edilen ve Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının paydaşı olduğu Sosyal Uyum Yardımı (SUY) ve Tamamlayıcı SUY (T-SUY) programları ve diğer sektör ortakları tarafından sağlanan tamamlayıcı nakit yardımları aracılığıyla, 2022'de geçici koruma sağlanan yaklaşık iki milyon⁶³ Suriyeliye ve uluslararası koruma sağlanan kişiye çok amaçlı, koşulsuz nakit transferleri yapılmıştır.

Fotoğraf © UNFPA Türkiye

⁵⁹ Dünya Bankası (DB), (10/10/2022), Türkiye Genel Bakış, <https://www.worldbank.org/en/country/turkey/overview>

⁶⁰ Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), (03/10/2022), Tüketici Fiyat Endeksi, Eylül 2022, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Tuketici-Fiyat-Endeksi-Eylul-2022-45798>; TÜİK, (03/10/2022), Yurt İçi Üretici Fiyat Endeksi, Eylül 2022, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Domestic-Producer-Price-Index-September-2022-45858>

⁶¹ TÜİK verilerine göre, mevsim etkisinden arındırılmış iş gücüne katılma oranı, Ağustos 2022 itibarıyla, Ağustos 2021'e göre 1,8 puanlık artışla yüzde 53'tür (erkekler ve kadınlar için sırasıyla yüzde 71,2 ve yüzde 35,1). ; Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), (10/10/2022), İş Gücü İstatistikleri, Ağustos 2022, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Isgucu-Istatistikleri-Agustos-2022-45654>; TÜİK, (11/10/2021), İş Gücü İstatistikleri, Ağustos 2021, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Labour-Force-Statistics-August-2021-37490&dil=2>

⁶² Türkiye: Kurumlar Arası Koruma Sektörü İhtiyaç Değerlendirme Analizi - 6. Tur; Türk Kızılay & IFRC, (09/09/2022), Süregelen Kırılganlıklar: Türkiye'deki Sosyal Uyum Yardımı Dağıtım Sonrası İzleme Anketinin (13. Tur) Bulguları, <https://data.unhcr.org/en/documents/details/95440>

⁶³ Buna SUY programı ve 2022'deki tek seferlik ve aylık nakit temelli diğer müdahaleler dâhildir. Lütfen Ç2/2022 sektör veri paneline bakınız.

Kesintisiz aylık nakit desteği sağlanması ve bunların transfer miktarlarının gereksinimlere göre ayarlanması, hassas durumdaki hanelerin olumsuz başa çıkma mekanizmalarına başvurmalarını azaltmaya yardımcı olmaktadır; ancak, nakit desteği ile asgari harcamalar arasındaki uçurum büyümektedir⁶⁴ ve bu da hassas durumdaki hanelerin borçlanma düzeyinin artmasına neden olmaktadır.⁶⁵ 3RP ortakları, mültecilerin artan ihtiyaçları karşısında, Türkiye'de azalan insani yardım fonlarıyla bu ihtiyaçları karşılamada zorlanmaktadır.

Geçici Barınma Merkezlerinde (GBM) ikamet eden geçici koruma sağlanan Suriyeliler, hâlen en hassas durumdaki gruplar arasında görülmektedir. 3RP ortakları, Göç İdaresi Başkanlığı (GİB) ile koordineli olarak, GBM sakinlerine hijyenik ve sıhhi malzemelerin sağlanması da dâhil olmak üzere yapılan diğer yardım türlerinin yanı sıra, gıda ihtiyaçlarını karşılamaları için elektronik kuponlar dağıtmayı sürdürmektedir.⁶⁶

Ortaklar tarafından yapılan değerlendirmeler ve sektörün destek haritalama çalışmaları, yerel hizmet sağlayıcıların ve bilhassa belediyelerin hâlen, kapasite paylaşımı ve mali destek dâhil olmak üzere en yüksek düzeydeki ihtiyaçlara sahip başlıca müdahale aktörleri olduğunu göstermektedir.⁶⁷ Sektör, 3RP ortakları ile kapsayıcı koordinasyonu sağlamak ve yerel hizmet sağlayıcılara sağlanan desteklerdeki kilit boşlukları belirlemek için benzer destek programları yürütmekte olan Uluslararası Finansal Kuruluşlar dâhil diğer aktörlerle etkileşim halinde olmaya devam etmektedir.

Fotoğraf © UNFPA Türkiye

⁶⁴ *SUY Dağıtım Sonrası İzleme (PDM) 13'te (Eylül - Kasım 2021), Asgari Harcama Sepeti (MEB) üzerinde harcama yapan hanelerin oranı, SUY yararlanıcısı olan ve olmayanlar için sırasıyla yüzde 77 ve yüzde 83 idi. Bu oranlar, PDM 11'de (Kasım 2020 - Ocak 2021) raporlanan ve sırasıyla yüzde 71 ve yüzde 78 olan oranlara kıyasla bir artış göstermektedir. Türk Kızılay ve IFRC, (09/09/2022), Süregelen Kırılganlıklar: Türkiye'deki Sosyal Uyum Yardımı Dağıtım Sonrası İzleme Anketinin (13. Tur) Bulguları, <https://data.unhcr.org/en/documents/details/95440>*

⁶⁵ *SUY PDM 13'ün (Eylül - Kasım 2021) bulgularına göre, SUY yararlanıcısı olan ve olmayan hanelerin yüzde 86'sı ve yüzde 77'si temel ihtiyaçlarını karşılamak için borçlanmak zorunda kalmıştır ve bu, önceki dönemlere kıyasla artan borçluluk anlamına gelmektedir. Türk Kızılay ve IFRC, (09/09/2022), Süregelen Kırılganlıklar: Türkiye'deki Sosyal Uyum Yardımı Dağıtım Sonrası İzleme Anketinin (13. Tur) Bulguları, <https://data.unhcr.org/en/documents/details/95440>; Türk Kızılay ve IFRC, (16/12/2021), Borç Stresi: Türkiye'de Geçici ve Uluslararası Koruma Sağlanan Kişiler Üzerindeki Etkileri - Odak Grup Görüşmesi Analiz Raporu - Aralık 2021, <https://data.unhcr.org/en/documents/details/90104>*

⁶⁶ *Dünya Gıda Programı (WFP), (16/08/2022), Kamp İçi Dağıtım Sonrası İzleme Raporu Çeyrek 1—2022, <https://data.unhcr.org/en/documents/details/94024>; WFP, (23/08/2022), 2022 Çeyrek 2 Türkiye Kamp İçi E-Kupon Programı Piyasa Fiyat İzlemesi (PMM), Yerinde İzleme (OSM) ve Koruma Raporu, <https://data.unhcr.org/en/documents/details/96321>*

⁶⁷ *Yerel Yönetişimde Rezilyans Projesi (RESLOG), (2020), Türkiye'de Suriyeli Göçü ve Belediye Deneyimleri: Birlikte Yaşam ve Sosyal Uyum, http://www.reslogproject.org/wp-content/uploads/2021/12/reslog_KIT_birlikte_yasam_TR_ONLINE.pdf*

Nüfus Tablosu

Nüfus Grubu		2023	
		İhtiyaç Sahibi Nüfus	Hedef Nüfus
Geçici Koruma Sağlanan Suriyeliler	Erkekler	408.248	184.187
	Kadınlar	578.049	260.795
	Erkek Çocukları	595.088	268.483
	Kız Çocukları	563.948	254.433
Ara Toplam		2.145.333	967.898
Diğer Milletlerden Mülteciler ve Sığınmacılar	Erkekler	29.956	29.956
	Kadınlar	26.608	26.608
	Erkek Çocukları	28.358	28.358
	Kız Çocukları	25.023	25.023
Ara Toplam		109.945	109.945
Etkilenen Ev Sahibi Toplum Üyeleri	Erkekler	1.055.399	14.267
	Kadınlar	782.765	10.581
	Erkek Çocukları	782.120	10.573
	Kız Çocukları	676.777	9.149
Ara Toplam		3.297.061	44.570
Genel Toplam		5.552.339	1.122.413

İhtiyaçlar, Hassas Durumlar & Hedefleme

Yaşam maliyetlerinin daha yüksek olduğu kentisel alanlarda ikamet eden geçici koruma sağlanan Suriyeliler, uluslararası koruma başvuru sahipleri ve statü sahipleri önemli derecede ekonomik güvencesizlik ile karşı karşıyadır. Artan barınma, fatura ve gıda maliyetleri, hassas durumdaki Suriyeli haneleri ve özellikle büyük şehirlerde yaşayan bireyleri olumsuz etkilemektedir.⁶⁸ Aynı zamanda, kırsal alanlardaki hassas durumdaki haneler, azalan geçim kaynağı olanakları ve artan giderlere ek olarak hizmetlere ve yardımlara erişimde farklı zorluklarla karşılaşmaktadır.⁶⁹

Sektör ortakları, gıda satın alımlarına öncelik vermeme gibi olumsuz başa çıkma mekanizmalarına başvuran hanelere ilişkin artan riskler gözlemlemiştir. Küresel bağlamda⁷⁰ olduğu gibi, Türkiye'de de artan gıda fiyatları doğrultusunda, kira ve faturaların yanı sıra gıda harcamaları hassas durumdaki hanelerin borçlanmasının en önemli nedenleri arasında gösterilmektedir.⁷¹ Bu doğrultuda benimsenen en yaygın başa çıkma mekanizması, hanelerin satın alma gücündeki düşüş nedeniyle temel gıda harcamalarının azaltılması olmaktadır.⁷²

Nakit yardımı, hassas durumdaki hanelerin acil ihtiyaçlarının yalnızca bir kısmını karşılamalarına yardımcı olmaktadır. Kira, faturalar ve gıdaya ek olarak, haneler kışlık giyim, okul ücretleri, tıbbi masraflar ve diğer beklenmedik harcamaları karşılamakta zorlanmaktadır. Şiddetli ekonomik güvencesizlik ve kısa vadede geçim kaynaklarına erişimdeki zorluklar yüzünden, hanelerin çoğu, artan

gıda harcamaları⁷³ veya ek ısınma giderleri⁷⁴ gibi mevcut ve gelecekteki ekonomik şokları telafi etmek için tasarruf yapamayacaktır. SUY ve T-SUY, geçici ve uluslararası koruma sağlanan nüfusun yaklaşık yarısı için hane halkı geliri ile Asgari Harcama Sepeti arasındaki uçurumu kapatmaya yardımcı olmaktadır; ancak SUY yardımı tüm ihtiyaçları karşılamada yeterli olamamaktadır.⁷⁵

Cinsiyet açısından bakıldığında ekonomik zorlukların etkisi tüm bireyler üzerinde aynı değildir. Reisi kadın olan haneler, daha düşük istihdam şansı ve daha yüksek yoksulluk seviyeleri nedeniyle daha fazla koruma riskiyle karşı karşıyadır.⁷⁶ 3RP ortakları ayrıca yaşlı ve engelli bireylerin, kronik hastalıkları olan kişilerin, mevsimlik tarım işçilerinin ve kırsal nüfusun ihtiyaçlarının arttığını belirlemiştir. 3RP ortakları ayrıca yaşlı bireylerin, engeli olan bireylerin, kronik hastalığı olan kişilerin, mevsimlik tarım işçilerinin ve kırsal nüfusun artan ihtiyaçlarını belirlemiştir. 3RP ortakları, yalnızca Suriyelileri hedef alan müdahaleler nedeniyle, uluslararası koruma başvuru sahiplerinin yardımlara erişiminin sınırlı kaldığını gözlemlemiştir. Ayrıca, uluslararası koruma başvurusu için kayıt yaptıramayan veya talepleri reddedilen kişiler de mevcut sosyal güvenlik ağlarının dışında kalmakta; bu da onları artan temel ihtiyaç giderlerine karşı daha da kırılgan bir hale getirmektedir.

Hassas durumdaki hanelerin barınma koşulları artan kiralara ve uygun fiyatlı konutların sayısının az olması bağlamında kötüye gitmiştir. Ortakların saha gözlemlerine göre, geçici ve uluslararası koruma

⁶⁸ Türk Kızılay ve IFRC, (16/12/2021), Borç Stresi: Türkiye'de Geçici ve Uluslararası Koruma Altında Yaşayan Kişiler Üzerindeki Etkileri – Odak Grup Görüşmesi Analiz Raporu – Aralık 2021, <https://data.unhcr.org/en/documents/details/90104>; Türk Kızılay ve IFRC, (09/09/2022), Süregelen Kırılganlıklar: Türkiye'deki Sosyal Uyum Yardımı Dağıtım Sonrası İzleme Anketinin (13. Tur) Bulguları, <https://data.unhcr.org/en/documents/details/95440>

⁶⁹ Avrupa Mülteciler ve Sürgünler Konseyi (ECRE), İltica Bilgi Veri Tabanı (AIDA), (Temmuz 2022), Ülke Raporu: Türkiye – 2021 Güncellemesi, https://asylumineurope.org/wp-content/uploads/2022/07/AIDA-TR_2021update.pdf

⁷⁰ "FAO Gıda Fiyat Endeksi (FFPI) Eylül 2022'de ortalama 136,3 puan olmuş" ve son aylardaki düşüşüne rağmen, "FFPI geçen yılın aynı ayındaki değerinin 7,2 puan (yüzde 5,5) üzerinde kalmaya devam etmiştir." Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO), (07/10/2022), Dünya Gıda Durumu: FAO Gıda Fiyat Endeksi, <https://www.fao.org/worldfoodsituation/foodpricesindex/en/>; Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), (03/10/2022), Tüketici Fiyat Endeksi, Eylül 2022, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Tuketici-Fiyat-Endeksi-Eylul-2022-45798>

⁷¹ Türk Kızılay ve IFRC, (09/09/2022), Süregelen Kırılganlıklar: Türkiye'deki Sosyal Uyum Yardımı Dağıtım Sonrası İzleme Anketinin (13. Tur) Bulguları, <https://data.unhcr.org/en/documents/details/95440>

⁷² IAPNA 6, (Ocak 2023), <https://data.unhcr.org/en/documents/details/98240>

⁷³ WFP, (06/07/2022), Piyasa Bülteni - Çeyrek 1/2022, <https://data.unhcr.org/en/documents/details/94071>

⁷⁴ TÜİK Harcama Grupları verisi 2003 Endeksli Tüketici Fiyat Endeksine (TÜFE) göre, 2022'de barınma, su, elektrik, gaz ve diğer yakıtların tüketici fiyat endeksi artmaya devam etmektedir. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), (03/10/2022), Tüketici Fiyat Endeksi, Eylül 2022, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Consumer-Price-Index-September-2022-45798>

⁷⁵ Türk Kızılay ve IFRC, (09/09/2022), Süregelen Kırılganlıklar: Türkiye'deki Sosyal Uyum Yardımı Dağıtım Sonrası İzleme Anketinin (13. Tur) Bulguları, <https://data.unhcr.org/en/documents/details/95440>

⁷⁶ Mülteciler arasında çok boyutlu yoksulluk genel olarak azalmış olsa da bu durum çok boyutlu yoksulluğu hâlen yüzde 60'ın üzerinde olan hane reisi kadın olan haneler için geçerli değildir. Bu hanelerde yoksulluk hâlen hane reisi erkek olan hanelerin neredeyse iki katıdır. WFP, (20/01/2020), Türkiye - Kapsamlı Kırılganlık İzleme Çalışması – 4. Tur, <https://www.wfp.org/publications/turkey-comprehensive-vulnerability-monitoring-exercise>

sağlanan kişiler, kiralarını zamanında ödemekte zorlanmanın ve evlerinden çıkarılma riskiyle karşı karşıya kalmanın⁷⁷ yanı sıra; kötü fiziksel koşullar ve aşırı kalabalık gibi asgari standartları sağlamayan yaşam koşullarına maruz kalmaktadır.⁷⁸ Özellikle kadınlar ve kız çocukları, elverişli barınmaya sınırlı erişime bağlı olarak aşırı kalabalık nedeniyle daha fazla koruma riskiyle karşı karşıyadır.⁷⁹ Metropollerdeki bazı mahallelerin yeni kayıtlara kapatılmasının yanı sıra mültecilerin kira artışlarının ve zorla evden çıkarılmalarının önüne geçebilecek kiracı haklarını bilmemeleri ya da bu hakları kullanamamaları nedeniyle barınma durumu daha da kötüleşmiştir.

Geçici ve uluslararası koruma sağlanan kişilerden oluşan hanelerin yarısından fazlası, temel hijyen malzemelerine erişimde zorluklarla karşılaşmaktadır.⁸⁰ Bu malzemelere erişimde yaşanan zorluklar özellikle kadınları ve kız çocuklarını etkilemektedir; mülteci kadınların yarısı, sınırlı satın alma gücü ve sosyal damgalama nedeniyle menstrüel hijyen ürünlerine erişemedikleri için menstrüel yoksullukla karşı karşıyadır.⁸¹

Geçici ve uluslararası koruma sağlanan ve uluslararası koruma statü sahibi kişilerden oluşan geniş bir nüfusa ev sahipliği yapan belediyeler artan hizmet talebiyle karşı karşıya kalmıştır. Ancak, belediyeler bu durumla, sosyal yardım, altyapı ve toplu taşıma başta olmak üzere belediye hizmetlerinin artan işletme maliyetlerini de karşılayacak biçimde yeterli ek kaynaklar olmaksızın başa çıkmak zorunda kalmıştır. 3RP ortakları tarafından yakın zamanda yapılan bir belediye desteği haritalama çalışması, son yıllarda 3RP kapsamında altyapı geliştirmeye yönelik azalan donör desteğinin altını çizmiştir. Aynı zamanda sektör ortakları, Uluslararası Finansal Kuruluşlar tarafından belediyelere verilen desteğin farkındadır ve kapasite paylaşımı, ihtiyaçların belirlenmesi ve çözümlerin bulunması için belediyelerle stratejik ortaklıkların artırılmasının yanı sıra Uluslararası Finansal Kuruluşlar ile sürekli iş birliğinin önemini vurgulamaktadır.

Fotoğraf © CARE International / Tarek Satea

⁷⁷ Türkiye Kurumlar Arası Koordinasyon, Temel İhtiyaçlar Çalışma Grubu, (20/07/2022), Türkiye: Temel İhtiyaçlar Çalışma Grubu Barınma Notu: Türkiye'de Mültecilerin Barınmaya Erişimi, <https://data.unhcr.org/en/documents/details/94325>

⁷⁸ WFP'nin (20/01/2020) "Türkiye - Kapsamlı Kırılabilirlik İzleme Çalışması - 4. Aşama" belgesine göre, ortaklar tarafından yapılan değerlendirme, mülteci hanelerin yüzde 70'inin asgari insani standartları karşılamayan konutlarda yaşadığını gösteriyor.

⁷⁹ Yoksulluk, Suriyeli kadınların koşullarının asgari barınma standartlarına sahip olma, hizmetlere erişim ve asgari gelir düzeylerini karşılama konusundaki hassasiyetini önemli ölçüde artırmaktadır. UN WOMEN, (2018), Geçici Koruma Sağlanan Suriyeli Kadın ve Kız Çocuklarının İhtiyaç Değerlendirmesi, <https://www2.unwomen.org/-/media/field%20office%20eca/attachments/publications/country/turkey/the%20needs%20assessmentengwebcompressed.pdf?la=en&vs=3139&la=en&vs=3139>

⁸⁰ Mültecilerin yüzde 53'ü temel hijyen ihtiyaçlarını karşılamakta güçlük çekmektedir. (ASAM, 2020); Görüşülen kişilerin yüzde 54'ünün COVID-19 ile ilgili hijyen ürünlerini satın almaya gücü yetmemektedir. (IA, 2020)

⁸¹ UNFPA, (Ekim 2022), Türkiye'deki Mülteci Kadınlar ve Kız Çocuklarında Menstrüel Hijyen Yönetimi Araştırma Raporu, <https://turkiye.unfpa.org/en/menstrual-hygiene-management-research-report>

Stratejik Yönelim & Müdahale Planı

3RP ortakları, geçici koruma sağlanan Suriyelilerin, uluslararası koruma başvuru sahiplerinin ve statü sahiplerinin ve diğer hassas grupların karmaşık hassasiyetlerini ele alma konusunda kararlı olmaya devam etmektedir. Temel İhtiyaçlar müdahale stratejisi, hedefe yönelik bir yardım sunmak için cinsiyet, yaş ve engellilik bariyerlerini aşarak, en savunmasız bireylerin acil ihtiyaçlarına kapsayıcı ve tamamlayıcı bir şekilde karşılık vermeye yönelik önlemleri içerir. Sektör, çalışmalara ihtiyaç temelli finansman sağlamak için donör kuruluşlar nezdinde kanıtla dayalı savunuculuk yürütmeye ve 3RP ortaklarına yeni finansman fırsatları sağlamak için özel sektörle ilişki kurmaya devam edecektir. Sektör, temel ihtiyaç desteği sağlanmasına paralel olarak, bireylerin kendi kendilerine yeterliliğini destekleyecek ve yardıma olan ihtiyaçlarını azaltacak orta ve uzun vadeli stratejilere katkıda bulunmaya devam edecektir. Özel uzmanlığa sahip ortaklar, temel ihtiyaç yardımlarının sunumu için kapasite paylaşımına yönelik destek sunmaya ve dayanıklılığı artırmak için doğrudan altyapı iyileştirmelerine yönelik uygulamalarına devam etmektedir.

Sektör en acil ihtiyaçları ele almak için tek seferlik veya aylık çok amaçlı nakit yardımı sağlayarak Türkiye Cumhuriyeti Devletini destekleyecektir. Temel İhtiyaçlar stratejisi ve müdahalesi, SUY ve T-SUY ulusal programları aracılığıyla sağlanan aylık nakit yardımı da dâhil olmak üzere, 3RP fon çağrısı kapsamı dışındaki aktörler tarafından sağlanan desteği dikkate almaktadır. Tamamlayıcı nakit yardımları, artan kotası ile birlikte Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı takdir hakkı da dâhil olmak üzere, SUY kapsamında olmayan hassas durumdaki haneleri belirleyecek ve bunlara destek olacaktır.

Ortaklar, nakit temelli sektörel müdahalelerini tamamlayıcı nitelikte olan acil temel ihtiyaç malzemeleri dağıtımını da dâhil olmak üzere aynı destekleri genişletecektir. 3RP ortakları, hassas durumdaki kadınlara, kız çocuklarına ve özel ihtiyaçları olan diğer gruplara cinsiyete uygun hijyen ve sağlık kitleri sağlamaya devam edecektir. Pandemi, görece istikrarlı bir iyileşme aşamasına girmiş olsa da 3RP ortakları, COVID-19 bağlamında enfeksiyon önleme ve kontrol ile ilgili özel ihtiyaçları ele almaya devam edecektir. 3RP ortakları, Türkiye'de geçici koruma sağlanan en yüksek risk altındaki kişiler arasında sayılan ve hâlen GBM'lerde ikamet eden Suriyelilere gıda yardımı sağlamaya devam edecek ve kentsel bağlamda hassas hanelere sağlanan gıda yardımını genişletecektir.

3RP ortakları, geçici koruma sağlanan Suriyelilerin,

uluslararası koruma başvuru sahiplerinin ve statü sahiplerinin ve gerektiğinde ev sahibi toplumun acil ihtiyaçlarına müdahale etmek için ulusal ve yerel mekanizmaları desteklemeye devam edecektir. Bu, GİB'e, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına (ASHB), Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına (ÇSGB), belediyelere ve diğer yetkili kurumlara olası acil durum senaryolarında acil ihtiyaçları karşılamaları için sağlanacak maddi desteği ve insan kaynakları desteğini içerecektir. Finansmana bağlı olarak, Temel İhtiyaçlar sektörü ortakları gelecekteki destek çağrılarında temel ihtiyaç malzemeleri sağlayarak, nakit temelli müdahalelerde bulunarak ve GBM'lerin yoğunluğunun giderilmesi veya buraların kapatılması için aynı ulaşım desteği sağlayarak yanıt verecektir. Malzeme ve insan kaynakları desteğine ek olarak, 3RP ortakları belediyelere stratejik planlama/bütçeleme ve hizmet sunumu kapasitelerinin güçlendirilmesi için teknik destek sağlamaya devam edecektir.

Özel uzmanlığa sahip 3RP ortakları, uygun barınma koşullarına ve su, sanitasyon ve hijyen tesislerine cinsiyete duyarlı erişimin sürekliliğini sağlamak için konutların ve ortak alanların fiziksel koşullarını iyileştirmeye devam edecek ve aynı zamanda iklimle dayanıklı konutlara erişimi destekleyerek Ulusal Kalkınma Planı gibi ulusal çerçeveleri de dikkate alacaktır.⁸² Ortaklar, kapsamlı bir kira-için-nakit planı olmamasının yarattığı bariz boşluğu göz önünde tutarak, mevcut tamamlayıcı nakit temelli müdahaleler aracılığıyla elverişli barınma şartlarına erişimdeki zorlukları ele almayı hedefleyecektir.

Sektör, mültecilerin kompleks ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik sektörler arası çabalara bağlı kalmaya ve materyal ve nakit desteği sağlayan diğer 3RP sektörleriyle olan güçlü bağlarını korumaya devam edecektir. Ortaklar, nakit yardımına olan bağımlılığı azaltmak için uzun vadeli çözümler aramaya devam edecek ve bilgi yayma ve diğer sektörler tarafından sağlanan kendi kendine yeterliliğe yönelik çözümlere yönlendirme kapasitesini artırarak geçişe katkıda bulunacaktır. Bunlar, farklı yaş ve cinsiyet gruplarının ihtiyaçları ve öncelikleri dikkate alınarak gerçekleştirilecek ve sektör desteği, Türk vatandaşlarına sağlanan mevcut sosyal güvenlik desteği ile eşgüdümü sürdürülecektir.

Ortaklar, mümkün olan her durumda ev sahibi toplum üyelerini yardım programlarına dâhil edeceğinden, sosyal uyumun desteklenmesi sektör için önemini koruyacaktır. 3RP ortakları, Türkiye Cumhuriyeti Devleti liderliğine ve Uyum Strateji Belgesi ve Ulusal Eylem Planının uygulanmasına paralel olarak sosyal uyumu programlarının merkezine koyacaktır.

⁸² T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, (18/07/2019), On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023), https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/07/Eleventh_Development_Plan_2019-2023.pdf

Hesap Verebilirlik Çerçevesi

Sektör, ilgili bakanlıklar, belediyeler ve yerel yönetimler, BM Kurumları ve sivil toplum kuruluşları dâhil olmak üzere kilit paydaşlarla koordinasyonu sürdürecektir. Ortaklar, tüm paydaşlara karşı hesap verebilir durumda olmaya devam edecek ve sektör programlarını insani en iyi uygulamalarla tam uyum içinde yürütecek, şeffaf bir şekilde çalışacak ve zamanında bilgi paylaşacaktır.

Temel İhtiyaçlar sektörü ortakları, korumanın yaygınlaştırılmasını teşvik etmek için koruma hizmet sağlayıcılarına yönlendirmeleri aktif bir şekilde kolaylaştıracak, koruma gereksinimlerine duyarlı temel ihtiyaç müdahalelerini teşvik edecek ve topluluk temelli yaklaşımları güçlendirecektir. Ortaklar, toplumun tüm kesimleriyle etkileşimi artırarak ve onları karar verme, proje tasarımı ve izleme süreçlerine dâhil ederek, en acil ihtiyaçlara yanıt verirken cinsiyet, yaş ve engelliliğe merkezi bir önem verecektir.

Sektör, temel ihtiyaç yardımı programları hakkındaki bilgileri (örneğin seçim kriterleri, transfer miktarları ve sıklıkları) zamanında paylaşarak, etkilenen topluluklar ve bu gruplara hizmet sağlayan ortaklarla şeffaf bir biçimde iletişimini sürdürecektir. Sektör ortakları, etkilenen nüfusa hesap verebilirliği sağlamak için etkili ve erişilebilir geri bildirim ve şikâyet mekanizmalarını ve mümkün olduğu durumlarda çağrı merkezi operasyonlarını sürdürecektir.

Temel İhtiyaçlar sektörünün izleme ve değerlendirme çerçevesi, her hedef için yaşa, cinsiyete, engel durumuna ve farklılıklara uygun raporlamayı kolaylaştıracak biçimde tasarlanmıştır; her bir hedefe yönelik kazanımların izlenmesini sağlamanın yanı sıra, sektörün planlama ve uygulamasının kanıt ve sonuçlara dayalı analizi için cinsiyet ve yaş kırılımlı veriler sağlamaktadır. Sektör, kişisel verilerin ve gizliliğin korunması taahhüdüne bağlı kalarak ve zarar vermeme ilkesine uygun biçimde, tasarım ve izleme aşamalarında dijital ve yüz yüze veri toplama metodolojilerini birleştirecektir.

Kuruluşa Göre Sektör Mali Gereksinimleri

Kurum / Kuruluş	2023 Bütçe İhtiyaçları
AHCSA	100.000 \$
ASAM	2.820.262 \$
CARE International	940.000 \$
Eksi 25	36.000 \$
EL-BIR	300.000 \$
Genc Hayat	60.000 \$
Hasene	6.000.000 \$
IHH	6.550.000 \$
IOM	37.125.000 \$
IRW	1.840.000 \$
Qatar Charity	3.000.000 \$
SALAR - RESLOG	1.327.104 \$
Samsun Engelliler Federasyonu	17.500 \$
SEVKAR	300.000 \$
Tzu Chi İyilik Vakfı	2.350.000 \$
UNDP	31.500.000 \$
UNFPA	300.000 \$
UNHCR	32.695.598 \$
UNICEF	3.350.000 \$
WHH	789.000 \$
World Vision	635.625 \$
	132.036.089 \$

SEKTÖR

Eğitim

İRTİBAT KİŞİLERİ:

[MAİS EL REEM ZUHAİKA \(UNICEF\)](#): EĞİTİM SEKTÖR KOORDİNATÖRÜ
[ELİF GÖĞÜŞ \(UNHCR\)](#) & [NİHAN TÜZEL \(UNHCR\)](#): YÜKSEK ÖĞRETİM ALT SEKTÖR KOORDİNATÖRLERİ

Mantıksal
çevreler için
tiklayınız

ÖNCÜ KURULUŞ	Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF)
ORTAKLAR	Uluslararası Göç Örgütü (IOM), Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR), Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF) ve STK ortakları.
DİĞER ORTAKLAR	Millî Eğitim Bakanlığı (MEB), Göç İdaresi Başkanlığı (GİB), Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (ASHB), Gençlik ve Spor Bakanlığı (GSB), Türkiye İş Kurumu (İŞKUR), Yükseköğretim Kurulu (YÖK), Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB), belediyeler ve uygulama sırasında belirlenecek diğer ortaklar.
SEKTÖR HEDEFLERİ	<ol style="list-style-type: none"> Mülteci çocuklar, gençler ve yetişkinler için kapsayıcı ve yaşam boyu öğrenmeyi teşvik eden örgün, yaygın ve informel eğitim programlarına sürekli erişimin desteklenmesi. Koruyucu eğitim ortamlarında mülteci çocuklar ve gençler için eğitim fırsatlarının kalitesinin artırılmasına katkıda bulunulması. Mülteci ve Türk çocuk ve gençlere kaliteli eğitim sağlanmasını kolaylaştırmak için dayanıklı bir ulusal eğitim sisteminin desteklenmesi.
TOPLUMSAL CİNSİYET GÖSTERGESİ	4
3RP 2023-25 TOPLAM MALİ GEREKSİNİMLER	349.619.924 ABD Doları
3RP 2023 MALİ GEREKSİNİMİ	142.831.060 ABD Doları
3RP 2024 MALİ GEREKSİNİMİ	100.521.756 ABD Doları
3RP 2024 MALİ GEREKSİNİMİ	106.267.108 ABD Doları

Mevcut Durum

Türkiye'nin eğitim müdahalesi ve örgün ve akredite yaygın eğitimin sağlanması, Türkiye Cumhuriyeti Devleti Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından koordine edilmekte ve diğer çeşitli bakanlıklar, sivil toplum kuruluşları (STK'lar) ve insani kuruluşlar tarafından desteklenmektedir. Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB) ve Yükseköğretim Kurulu (YÖK) da yükseköğretime erişimin kolaylaştırılmasında kilit rol oynamaktadır. 3RP ortakları, geçici koruma sağlanan Suriyeliler, uluslararası koruma başvuru sahipleri ve statü sahipleri ve Türkiye'deki diğer hassas durumdaki çocukların nitelikli ve kapsayıcı örgün, yaygın ve informel eğitim ve öğretim fırsatlarına erişimini sağlamak için Türkiye Cumhuriyeti Devleti ve diğer kamu kurumlarıyla yakın bir şekilde çalışmaya devam etmektedir.

Okak 2023 itibarıyla, Türkiye'de 972.792⁸³ yabancı çocuk eğitime kayıtlıyken, okul çağındaki 1.448.638 yabancı uyruklu çocuktan 475.846'sı (%32,85) okula gidememektedir.⁸⁴ Okula gitmeyen çocukların profili, seviye ve cinsiyete göre önemli ölçüde farklılık göstermiştir. Geçici ve uluslararası koruma sağlanan okul öncesi dönemdeki çocukların yüzde 45,27'si okul öncesi eğitime, diğer ilgili grupların da yüzde 79'u ilkokula, yüzde 80,26'sı ortaokula ve yüzde 41,47'si liseye gitmektedir.⁸⁵ Türkiye Cumhuriyeti Devleti ve kamu sektörü ortakları, krizin başlangıcından bu yana geçici koruma sağlanan Suriyeli çocuklar arasında okula gitmeyenlerin sayısını ve oranını azaltmada önemli ilerlemeler kaydetmiş olsa da okula gitmeyen çocukların oranı nispeten sabit kalmıştır. Bu durum, kimi sistemik engellerin, çocukları ve ailelerini örgün eğitim fırsatlarına erişmekten alıkoyuyor olabileceğini göstermektedir.⁸⁶

2021-2022 akademik yılında geçici koruma sağlanan Suriyelilerden üniversiteye kaydolanların sayısı 53.097'ye yükselerek,⁸⁷ Suriyeli öğrencilerin kayıt oranı Türkiye'deki toplam kayıt oranının yüzde 10'una⁸⁸ ulaşmıştır ve bu, mülteciler için dünya ortalaması olan yüzde 5'e kıyasla oldukça yüksek bir kayıt oranıdır. Türkiye üniversitelerindeki 53.097 Suriyeli öğrencinin yüzde 60'ı erkek ve yüzde 40'ı kadındır. Yükseköğretim

programlarına erişim mültecilere, nihayetinde profesyonel ve vasıflı işçi olarak iş gücü piyasasına girişlerini kolaylaştıracak daha üst düzey becerilere erişim sağlayacak ve ayrıca hem bireysel mülteciler hem de toplulukları için beşerî ve ekonomik sermaye inşa edecek, kendi kendine yeterliliği teşvik edecek ve mültecilerin saygın hayatlar yaşayabilmesine yardımcı olacaktır.

Türkiye Cumhuriyeti Devleti, eğitim TV kanalı Eğitim Bilişim Ağı (EBA TV), çevrim içi öğrenme platformu ve EBA destek merkezlerinin hayata geçirilmesi yoluyla COVID-19 salgını bağlamına hızlı bir şekilde uyum sağlamasına rağmen, eğitime erişim ve eğitim kalitesi ile ilgili sorunlar uzaktan ve karma öğrenim sırasında geçici ve uluslararası koruma sağlanan çocuklar için önemli zorluklara neden olmuştur. Hatta, Eğitim sektörü çalışma grubu (EŞÇG) üyeleri tarafından yürütülen 2021 Okula Dönüş kampanyası veli anketinde, katılımcıların yüzde 41'i EBA hakkında ya hiçbir bilgilerinin olmadığını ya da EBA'ya erişemediklerini belirtmiştir.⁸⁹ Erişim sağlamadığı yönündeki bildirimlerin kaynağında gerekli cihazların bulunmaması veya yetersiz olması, internet bağlantısı sorunları, yetersiz Türkçe dil becerileri ve evlerde yeterince alan olmaması gibi gerekçeler aktarılmıştır.⁹⁰ İnternete erişimdeki eşitsizliği en şiddetli biçimde yaşayanlar kırsal ve dezavantajlı gruplar olmuştur.⁹¹

Eğitim sektörü ortakları, geçici ve uluslararası koruma sağlanan en hassas durumdaki çocukların nitelikli eğitim ve öğretim haklarına fiilen erişebilmelerini sağlama amacıyla, bu ihtiyaçları karşılamak için tamamlayıcı hizmetleri sağlamaya devam edecektir. Genel desteğin yaklaşık yüzde 70'inin erişim ve sistem güçlendirilmesi konularına ayrılarak 3RP kapsamı dışında kalmasıyla birlikte finansmanın genel değişimi göz önüne alındığında;⁹² sektör, 3RP dışı aktörlerle sinerjiyi sağlamak için ek çaba harcaacaktır. Bu çaba, Türkiye'deki eğitim programlarının en hassas durumdaki çocuklara ulaşma hedeflerine yönelik erişimi, kapsamı ve etkinliği iyileştirme çabaları açısından hayati önemdedir.

⁸³⁻⁸⁵ MEB, 2022

⁸⁶ UNICEF izleme verileri, 2019-2020

⁸⁷ YÖK verisi, 2022 <https://istatistik.yok.gov.tr/>

⁸⁸ Bu oran üniversiteye kaydolarken kabul edilen yaş aralığı 18-24 ise geçerlidir ve üniversiteye kaydolarken kabul edilen yaş 26'ya kadar ise oran %9'dur.

⁸⁹⁻⁹⁰ Age.

⁹¹ UNICEF. (2022, Temmuz). Türkiye'de COVID-19 Salgını Sırasında Eğitime Yönelik Müdahalenin Belgelenmesi ve Müdahalenin Çocukların Eğitime Erişimi ve Eğitimdeki Devamlılıkları Üzerindeki Etkisi.

⁹² Türkiye'deki kamu kurumları, çalışmalarını gerçekleştirmek için çeşitli kaynaklardan önemli miktarda mali destek (Ağustos 2022 itibarıyla 10,3 milyar dolar) almıştır. Bunun kabaca %42'si Uluslararası Finansal Kuruluşlardan (UFK'ler) gelirken, Bölgesel Mülteci ve Dayanıklılık Planı ortakları yaklaşık %28 oranında bir katkıda bulunmakta ve ikili ilişkiler çerçevesinde katkı sağlayan aktörler ise yaklaşık %17'sini oluşturmaktadır. UFK'ler ve ikili ilişkiler çerçevesinde katkı sağlayan aktörler tarafından tahsis edilen 4 milyon doların üzerindeki miktarın %23,1'i eğitim programlarına tahsis edilmektedir.

Nüfus Tablosu

Nüfus Grubu		2023	
		İhtiyaç Sahibi Nüfus	Hedef Nüfus
Geçici Koruma Sağlanan Suriyeliler	Erkekler	91.942	37.361
	Kadınlar	73.598	29.906
	Erkek Çocukları	864.343	633.729
	Kız Çocukları	804.810	631.822
Ara Toplam		1.834.693	1.332.818
Diğer Milletlerden Mülteciler ve Sığınmacılar	Erkekler	47	30
	Kadınlar	47	30
	Erkek Çocukları	115.725	75.323
	Kız Çocukları	108.410	70.561
Ara Toplam		224.229	145.944
Etkilenen Ev Sahibi Toplum Üyeleri	Erkekler	1.663.631	136.486
	Kadınlar	2,902,709	238.140
	Erkek Çocukları	898.272	73.695
	Kız Çocukları	1.225.577	100.547
Ara Toplam		6.690.189	548.868
Genel Toplam		8.749.111	2.027.630

İhtiyaçlar, Hassas Durumlar & Hedefleme

3RP ortakları, Türkiye'deki en hassas durumdaki öğrenciler için nitelikli ve kapsayıcı eğitim sağlanması konusunda kararlıdır. Şu anda, önemli sayıda (400.000'den fazla) mülteci çocuk okula gitmemektedir.⁹³ ESÇG üyeleri tarafından tamamlanan çeşitli çalışmalar, çocukları okula gitmekten alıkoyan engellerin genellikle birbiriyle ilişkili ve bağlantılı olduğunu göstermektedir. 2021 Okula Dönüş Kampanyası veli anketinin katılımcıları, Suriyeli mülteci çocukların okula gitmemesinin en önemli üç nedeni olarak finansal güçlükleri, kayıt sorunlarını ve çocuk işçiliğini vurgulamıştır.⁹⁴

Birden fazla çocuk grubu, özel programlama ve ortak çaba gerektirecek biçimde eğitim alamama riski ile karşı karşıyadır. Geçici ve uluslararası koruma sağlanan çocuklar, Erken Çocukluk Eğitimine kaydolacak yaştaki çocuklar, ergenlik çağındakiler, engelli çocuklar ve yoksulluk içinde yaşayan çocuklar, nitelikli eğitim hakkına erişim konusunda Türkiye'deki en kırılgan gruplar arasındadır. Bilhassa yaş, cinsiyet, yasal statü ve yoksulluk, sırasıyla daha çok erkek ve kız çocuklarını etkileyen çocuk işçiliği ve çocuk yaşta, erken ve zorla evlilik (CEFM) riskini artırmaktadır. Bu gruplar, okula gitme olasılığı düşük olan ve dikkate

alınması gereken diğer iki çocuk nüfusunu oluşturur.

COVID-19 salgını, eğitimle ilgili mevcut birçok hassas durumu şiddetlendirmiştir. UNICEF'in yakın tarihli bir raporuna göre, yoksulluk içinde yaşayan öğrenciler, engelli çocuklar, kalabalık evlerde yaşayan çocuklar, düşük imkanlara sahip ev ortamlarında yaşayan çocuklar ve kırsal kesimdeki çocuklar özellikle dezavantajlı durumdadır.⁹⁵ Dil engelleri, salgın sırasında öğrenimi daha da zorlaştırmıştır. Salgın sırasında finansal güçlükler şiddetlenmiş, bu da çocuk işçiliği ve çocuk yaşta, erken ve zorla evlilik risklerini artırmıştır. Ek olarak tüm çocuklar ama özellikle en hassas durumdaki çocuklar arasında zihinsel ve psikososyal sağlık önemli bir sorun haline gelmiştir ve bir endişe kaynağı olmaya devam etmektedir. Yapılan bir araştırma, mülteci çocukların yüzde 40'ının kaygı ve depresyon belirtileri yaşadığını belirtmiştir.⁹⁶ Salgın aynı zamanda kayda değer öğrenme kayıplarına da neden olmuştur. Bir çalışmada beklenenden yüzde 5,6 daha düşük matematik PISA puanı, yüzde 3,9 daha düşük okuma puanı ve yüzde 4,2 daha düşük fen puanı raporlanmış; kentlilik, aile ortamı ve dilin yaşanan kaybın büyüklüğünü etkilediği tespit edilmiştir.⁹⁷

Fotoğraf © CARE International / Tarek Satea

⁹³ MEB, 2021

⁹⁴ Eğitim Sektörü Çalışma Grubu. (2021, Aralık). Okula Dönüş Kampanyası Veli Anketi / Ön bulgular.

⁹⁵ Ağı.

⁹⁶ ASAM. (2021). COVID-19 Pandemisinin Türkiye'deki Uluslararası ve Geçici Koruma Sağlanan Çocuklar Üzerinde Etkileri. Ankara: Türkiye

⁹⁷ UNICEF. (2022 Temmuz). Türkiye'de COVID-19 Salgını Sırasında Eğitime Yönelik Müdahalenin Belgelenmesi ve Müdahalenin Çocukların Eğitime Erişimi ve Eğitimdeki Devamlılıkları Üzerindeki Etkisi.

Stratejik Yönelim & Müdahale Planı

Eğitim sektörü müdahalesi üç ana alana odaklanmaya devam edecektir ve bunlar güvenli, koruyucu ve kapsayıcı öğrenim fırsatlarına erişimin artırılması; eğitim fırsatlarının niteliğinin artırılmasına katkıda bulunulması ve hassas durumdaki tüm çocuk ve gençlere kaliteli eğitim sağlayabilecek dayanıklı bir ulusal eğitim sisteminin güçlendirilmesidir. 3RP eğitim stratejisi, Türkiye Cumhuriyeti Devletinin, uyruğu ne olursa olsun Türkiye'deki hassas durumda olan her yaşta çocuğun eğitim hizmetlerine erişiminin ve bu hizmetlerin sağlanmasının artırılmasına yönelik çabalarını tamamlayıcı niteliktedir. MEB'in 2023 Milli Eğitim Vizyonu, mesleki eğitime, okullara sağlanan finansmana, veri toplamaya, değerlendirmeye ve özel eğitimi de kapsayan tüm eğitim düzeylerine (Erken Çocukluk Eğitiminden liseye kadar) yönelik öncelikleri ele alarak Türkiye'deki çocuklar için eğitim fırsatlarını artırmaya dönük iddialı bir gündemin ana hatlarını çizmektedir.⁹⁸ 3RP ortakları ve çeşitli paydaşları, Uluslararası Finansal Kuruluşlar ve diğer iki taraflı kalkınma kuruluşlarının sağladığı mali destekle, özellikle en hassas durumdaki çocuklar için bu vizyonu gerçeğe dönüştürmede Türkiye Cumhuriyeti Devletine destek olmaya çalışmaktadır.

Okul kayıtlarının ve eğitime katılımın artırılması, özellikle okula kaydolma oranının düşük olduğu Erken Çocukluk Eğitimi ve okulu bırakma oranlarının yüksek olduğu lise eğitiminde kritik öneme sahiptir. Mülteci çocuklar, özellikle de okula gitmeyenler, belirli zorluklarla karşı karşıyadır ve bu nedenle, ihtiyaçlarının karşılanması ve haklarının temin edilmesinin sağlanması için bütünlük ve kapsamlı bir programlamaya ihtiyaç duyacaktır. Eğitim sektörü ortakları, eğitim sisteminin dayanıklılığını ve etkinliğini geliştirmek için özellikle sosyal politika, sağlık, geçim kaynakları ve çocuk koruma gibi diğer sektörlerle iş birliği yapmaya devam edecektir. Ayrıca sektör ortakları, özellikle MEB, Göç İdaresi Başkanlığı (GİB), Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (ASHB), Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (ÇŞGB), Türkiye İş Kurumu (İŞKUR) ve Gençlik ve Spor Bakanlığı (GSB) ile mülteci çocukların karşılaştığı zorlukları ve eğitime erişim engellerini hafifletmeye yönelik etkin çözümlerin desteklenmesini sağlamak doğrultusunda, farklı sektörler ile bakanlıklar arasındaki sistemlerin güçlendirilmesi ve koordinasyonun geliştirilmesi için savunuculuk faaliyetlerine ve bu kurumlarla yakından çalışmaya devam edecektir.

Eğitim alanındaki örgün eğitime erişim desteğinin büyük ölçüde 3RP kapsamı dışında olduğu da göz önünde bulundurularak, Eğitim sektörü üyeleri eğitime erişimi güçlendirmek ve her türlü öğrenme fırsatına erişimi sağlamak için özellikle akredite ve akredite olmayan yaygın ve informel eğitime odaklanacaktır. 3RP ortakları aracılığıyla, bilhassa telafi eğitimleri, hızlandırılmış öğrenme programları, Türkçe dil kursları ve mesleki eğitim olanaklarını destekleme fırsatı, geçici ve uluslararası koruma sağlanan çocukların eğitim sistemine erişimine ve okula devamlılıklarına önemli katkı sağlayacaktır.

Okulların kapasitesi, eğitim desteğinin kalite ve iş gücü yönleri açısından güçlendirilmelidir. Okullarda oluşturulan programlar, öğrencilerin ihtiyaçlarına uygun ve duyarlı olmalıdır. Örneğin, sektör ortaklarının desteğiyle özel ihtiyaçları olan veya dil güçlüğü çeken çocuklara yönelik hususlara öncelik verilirken, bu öğrencilere ihtiyaç duydukları desteği sağlamak için uygun personel ve programlamalar desteklenecektir. Farklı arka plan, sosyoekonomik statü ve cinsiyetlerden çocukların ihtiyaçlarına cevap verebilecek kapsayıcı bir eğitimin sağlanması için kapasite geliştirmeye de öncelik verilecektir. Sektör ortakları, geçici ve uluslararası koruma sağlanan çocuklar başta olmak üzere öğrencilerin çeşitli ihtiyaçlarına daha duyarlı olmaları için öğretmenlerin kapasitesine katkıda bulunacaktır. Okullar ve eğitim kurumları, öğretmenlere ve eğitim personeline ihtiyaçlara uygun biçimde dijital ve psikososyal destek sunularak desteklenecektir.

Sosyal uyum, çocuklar da dâhil olmak üzere mülteciler ve Türk vatandaşları arasında başarıyı ve dayanıklılığı teşvik etmek için kilit bir araçtır. Ayrımcılık veya akran zorbalığı, iş birliğini, karşılıklı öğrenmeyi ve gelişim fırsatlarını azaltabilir. Geçici ve uluslararası koruma sağlanan çocukların yerel nüfusa entegrasyonu, Türkiye'nin ulusal uyum stratejisi doğrultusunda çözümlerin teşvik edilmesi için okul ve topluluk düzeyinde ve ulusal düzeyde katılımı sağlayacak bütüncül ve eşgüdümlü bir müdahale gerektiren önemli bir önceliktir. Ek olarak, sosyal uyumun sağlanması, zorbalık ya da yaşam becerilerinin geliştirilmesi ve eğitim gibi konuların ele alınması, tüm çocukların eğitim görebileceği ve gelişebileceği güvenli ve kapsayıcı öğrenme ortamlarının teşvik edilmesi için önemlidir.

⁹⁸ Türkiye Cumhuriyeti Devleti. Türkiye'nin 2023 Eğitim Vizyonu

Yükseköğretim programlarına olan ihtiyaç ve talep yüksek olmaya devam etmekte ve birçok lise mezunu yükseköğretime erişimde desteğe ihtiyaç duymaktadır. Bu bağlamda destekler, rehberlik ve danışmanlık ihtiyaçlarına yönelik olanların yanı sıra üniversite hazırlık programları, yükseköğretim bursları ve nakit hibe programlarını içermektedir.

Eğitim sektörü ortakları, şimdiye kadar kaydedilen ilerlemenin kaybolmasını önlemek için mültecilerin yükseköğretime erişiminin teşvik edilmesi amacıyla savunuculuk yapmaya devam edecektir. Sektör, harç muafiyetinin iptali nedeniyle ortaya çıkan zorlukları azaltmak için YÖK ve YTB ile yakından çalışmaya devam edecektir.

Hesap Verebilirlik Çerçevesi

Eğitim sektörü müdahalesi, programların Türkiye Cumhuriyeti Devleti öncelikleri, politikaları ve prosedürleri ile uyumlu olmasını sağlamak için ulusal düzeyde ve il düzeyinde yakın iş birliği içinde çalışan sektör ortaklarıyla birlikte MEB tarafından yönetilmektedir. Resmi MEB, YÖK ve YTB veri kaynakları ve veri yönetim sistemleri, örgün, yaygın ve informal eğitim programlarında ve üniversite eğitiminde öğrenci kaydı, devamlılığı ve başarısı hakkında bilgi sağlamaktadır.⁹⁹ 3RP ortakları tarafından sunulan hizmetlere ilişkin ActivityInfo üzerinden zamanında ve doğru raporlamayı kolaylaştırmak için 3RP mantıksal çerçevelerine dayalı ayrıntılı bir faaliyet tabanlı izleme ve değerlendirme çerçevesi geliştirilmiştir.

İstanbul, İzmir ve güneydoğu Türkiye'deki koordinasyon yapıları, BM kurumları ile uluslararası ve yerel STK'lar tarafından uygulanan eğitim programları arasında her düzeyde uyum ve sinerji sağlamak, ayrıca yerel savunuculuğu ve il düzeyindeki paydaşlar ile istişareleri geliştirmek için kurulmuştur. Sektör lideri ayrıca diğer sektörlerle, özellikle de Koruma sektörüyle sinerji ve tamamlayıcılığı teşvik etmek için kurumlar arası platformlara katılmaktadır. Yükseköğretim aktörleri arasında daha iyi uyum, raporlama ve tamamlayıcılık sağlamak için bir koordinasyon yapısı da kurulmuştur.

Geçici koruma sağlanan Suriyelilerin ve uluslararası koruma başvuru sahipleri ve statü sahiplerinin mevcut tüm eğitim hizmetlerinden ve bunlara nasıl erişeceklerinden haberdar olmalarını sağlayan yeni sosyal yardım modelleri sektör stratejisine dâhil edilmiştir. Sosyal yardım, bilgi yayma programları ve vaka yönetimi, topluluklarla düzenli ve doğrudan etkileşim kurulması, hizmetlere erişimin önündeki engellere dair bilginin toplanması ve uygun çözümlerin hayata geçirilmesine olanak tanımaktadır. Etkilenen Topluluklara Hesap Verebilirliğin sektör müdahalesinin ayrılmaz bir parçası olmasını sağlamak için etkili geri bildirim mekanizmaları oluşturulacak ve bunların devamlılığı sağlanacaktır.

3RP ortakları, geçici koruma sağlanan Suriyelilerin ve uluslararası koruma başvuru sahipleri ve statü sahiplerinin eğitimle ilgili katılım ve kalite göstergeleri hakkında, özellikle de uzaktan eğitime devamlılık, sınıf geçme ve öğrenme çıktılarının takip edilmesi hususlarında yeni ortaya çıkan ihtiyaçlara yönelik veri yönetim sistemlerinin iyileştirilmesi konusunda MEB ile savunuculuk yapmaya devam edecektir.

⁹⁹ Örgün eğitime kayıtlı tüm mülteciler için veri yönetimini geliştirmeye özel destek ayrılacaktır.

Kuruluşa Göre Sektör Mali Gereksinimleri

Kurum / Kuruluş	2023 Bütçe İhtiyaçları
ASAM	9.607.838 \$
Concern Worldwide	253.500 \$
EL-BIR	632.500 \$
IBC	130.000 \$
IHH	612.000 \$
IOM	20.750.000 \$
IRW	100.000 \$
Kirkayak	10.000 \$
LWA	175.000 \$
Multeciler Derneği	132.400 \$
Qatar Charity	4.620.000 \$
Save the Children	970.000 \$
SENED Organization	197.000 \$
SEVKAR	245.000 \$
Tzu Chi İyilik Vakfı	1.830.000 \$
UMHD	49.037 \$
UNHCR	38.750.575 \$
UNICEF	62.498.360 \$
WHH	4.800 \$
Yeryüzü Çocukları Derneği	1.263.050 \$
	142.831.060 \$

SEKTÖR

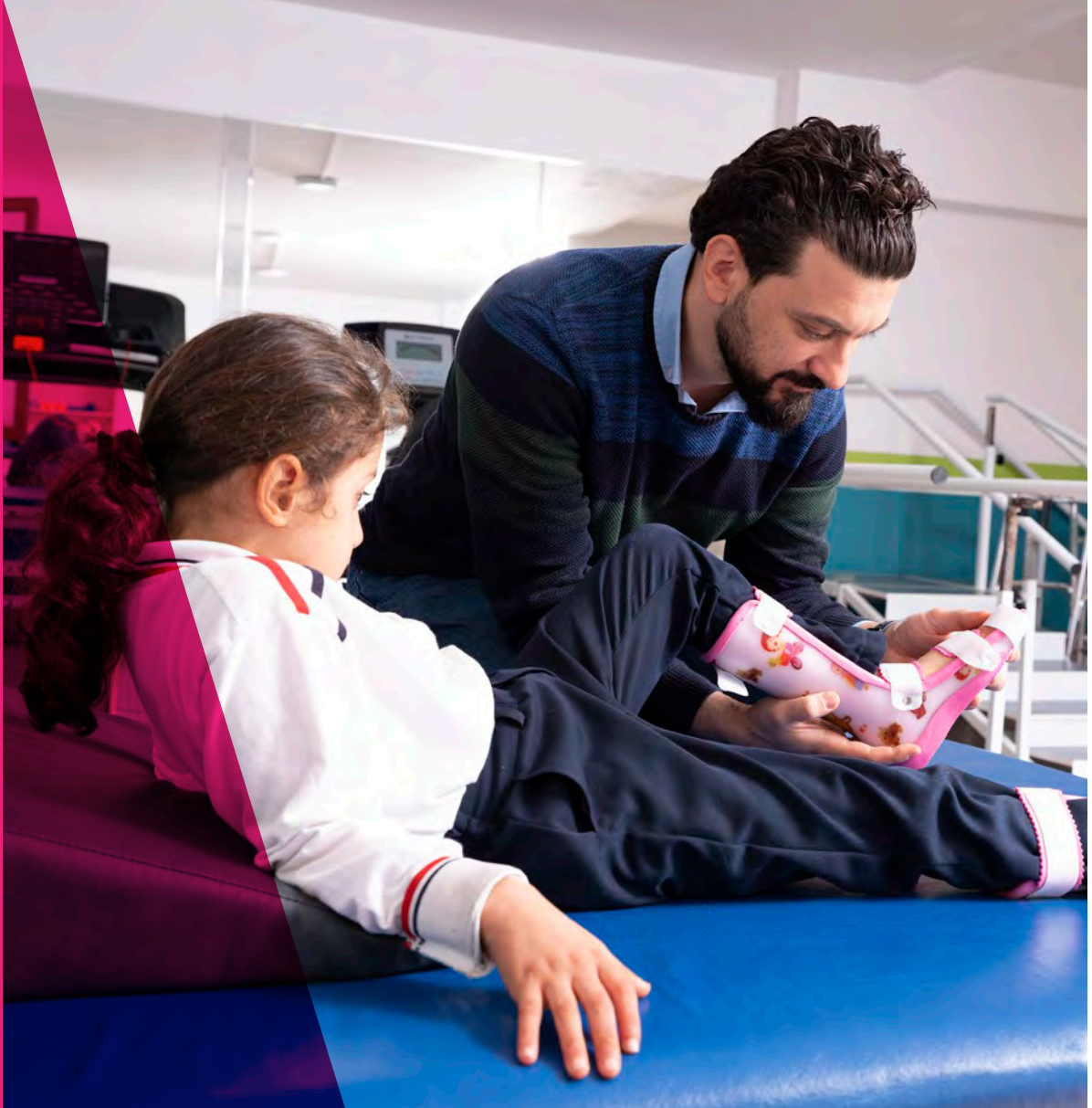
Sağlık

İRTİBAT Kişisi:

ALTIN MALAJ (WHO): SAĞLIK SEKTÖR KOORDİNATÖRÜ

Mantıksal
çevreler için
tıklayınız

ÖNCÜ KURULUŞ	Dünya Sağlık Örgütü (WHO)
ORTAKLAR	Uluslararası Göç Örgütü (IOM), Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu (UNFPA), Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF), Dünya Sağlık Örgütü (WHO) ve STK ortakları.
DİĞER ORTAKLAR	Sağlık Bakanlığı (SB), Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (ASHB), Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (ÇSGB), Göç İdaresi Başkanlığı (GİB), Türk Kızılay.
SEKTÖR AMAÇLARI	<ol style="list-style-type: none"> 1. Bulaşıcı olmayan ve bulaşıcı hastalıklar (COVID-19 ve diğer salgınlar dâhil) için iyileştirici ve önleyici hizmetler de dâhil temel sağlık hizmeti sunumu ve sevk sağlık hizmetleri kapasitesinin güçlendirilmesi. 2. Özellikle hassas durumdaki gruplar (kadınlar, kız çocukları, ergenler ve gençler) için akıl sağlığı ve psikososyal destek ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddet (TCDŞ) vakalarının klinik yönetimi de dâhil olmak üzere cinsel sağlık ve üreme sağlığı hizmetlerine erişimin artırılması. 3. Bulaşıcı hastalıkların gözetiminin, tespitinin, müdahalesinin ve önlenmesinin (çocukluk dönemi aşılması dâhil) güçlendirilmesi ve genel olarak COVID-19 tedbirlerine odaklanarak tüm tehlikelere karşı acil durum müdahalesinin kuvvetlendirilmesi. 4. Bulaşıcı olmayan hastalıklar, akıl sağlığı ve psikososyal destek ve rehabilitasyon hizmetleri için sağlık hizmetlerinin tüm kademelerinde bilgi ve hizmet erişimini artırmak.
TOPLUMSAL CİNSİYET GÖSTERGESİ	4
3RP 2023-25 TOPLAM MALİ GEREKSİNİMLER	37.772.117 ABD Doları
3RP 2023 MALİ GEREKSİNİMİ	23.210.572 ABD Doları
3RP 2024 MALİ GEREKSİNİMİ	8.147.486 ABD Doları
3RP 2025 MALİ GEREKSİNİMİ	6.414.059 ABD Doları

Mevcut Durum

Geçici koruma sağlanan Suriyelilere, uluslararası koruma başvuru sahiplerine ve statü sahiplerine yönelik genel sağlık müdahalesi ve sağlık hizmetleri sunumu Türkiye Cumhuriyeti Devleti Sağlık Bakanlığı tarafından yürütülmektedir. Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, geçici koruma sağlanan Suriyelilerin, uluslararası koruma başvuru sahiplerinin ve statü sahiplerinin (bir arada yabancılar olarak anılacaktır) Türk vatandaşları ile aynı temelde sağlık hizmetlerine erişimini düzenler. Sağlık Bakanlığı, yerel devlet hastaneleri, Göçmen Sağlık Merkezleri (GSM) ve Türk toplum sağlığı merkezlerinin bir parçası olarak faaliyet yürüten birimler aracılığıyla süreci yönetir.

Türkiye Cumhuriyeti Devletinde kayıtlı olmayan yabancıların birinci basamak veya sevk sağlık hizmetlerine erişimi sınırlıdır, ancak bu kişilere acil bakım ve temel halk sağlığı hizmetleri ücretsiz olarak sağlanmakta ve bu kişiler daha sonra kayıt için sevk edilmektedirler. Kırsal bölgelerdeki yabancılar, mevcut hizmetlerden yararlanmaya çalışırken yüksek ulaşım maliyetleriyle karşılaşmakta ve bu da erişimi sınırlamaktadır. Yerinden edilmenin sağlıklarını, refahlarını ve sağlık hizmetlerine erişimlerini etkileyen çok çeşitli olumsuz etkileriyle karşı karşıyadırlar. Dil, kültürel normlar ve sosyoekonomik durum, başta önleyici hizmetler, ilaçlar, tıbbi cihazlar ve özel hizmetlere (cinsel sağlık ve üreme sağlığı, anne ve çocuk sağlığı ve rehabilitasyon sağlık hizmetleri dâhil) erişim olmak üzere sağlık hizmeti almak isteyen kişiler için engel oluşturmaya devam etmektedir. Mültecilerin artan akıl sağlığı ve psikososyal ihtiyaçları, mevcut destek ve tedavi kapasitelerini aşmaktadır.

Sağlık Bakanlığı bu ihtiyaçlara yanıt olarak, Sağlık sektörü ortaklarının da desteğiyle 32 ilde Göçmen Sağlık Merkezleri (GSM) kurmuştur. Bu merkezlerde Suriyeli doktor ve hemşireler, Türk sağlık personelinin desteğiyle geçici koruma sağlanan Suriyelilere, uluslararası koruma başvuru sahiplerine ve statü sahiplerine hizmet vermektedir. GSM ağı, birinci basamak sağlık hizmetleri sunarak devlet hastaneleri üzerindeki baskıların bir kısmını hafifletmekte ve dil engellerini azaltıp insan kaynakları kapasitesini güçlendirerek sağlık hizmetlerine erişimi artırmaktadır. GSM'ler ulusal sağlık sisteminin bir parçası olarak faaliyet göstermektedir. Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununda yapılan son değişiklikler, uluslararası koruma başvuru sahipleri ve statü sahiplerinin sağlık sigortası kapsamını bir yıllık süreyle sınırlandırmış ve yenilemelerdeki idari yükü artırmıştır. Örneğin özel ve acil ihtiyaçları olan kişilere ücretsiz sağlık hizmeti sunulabilmesi gibi birtakım istisnalar, geçici koruma sağlanan bazı kişiler için ücretsiz sağlık sigortasının devam etmesine izin verse de çoğu durumda bu politika değişikliği,

uluslararası koruma sağlanan kişilerin kendi sağlık sigortaları için gerekli ödemeleri yapmaları veya gerektiğinde özel tıbbi tedavi için ödeme yapmaları gerektiği anlamına gelmektedir. Bu durum da hassas durumdaki birçok birey için sağlık hizmetlerine erişimi ulaşılması zor bir biçimde oldukça pahalı bir hale getirmektedir. Bununla birlikte, İl Göç İdaresi Müdürlüklerindeki (İGİM'ler) koruma masaları ve sosyal hizmet uzmanları, 3RP kapsamında bireyleri ilgili sağlık hizmeti sunucularına yönlendirerek önemli bir kolaylaştırıcı rol oynamaktadır.

Sağlık sektörü ortakları tarafından desteklenen önleyici bakım yolu, hastalıkların önlenmesi ve erken teşhisine ve akut ve kronik stres, tütün ve uyuşturucu bağımlılığı ve depresyonla mücadeleye odaklanmaktadır. Toplumsal cinsiyete dayalı şiddete (TCDŞ) maruz kalan kişilere, yaşlı bireylere, geçici ve uluslararası koruma sağlanan çocuklara ve hassas durumdaki Türk vatandaşlarına da özel önem verilmektedir. 3RP ortakları, geçici koruma ve uluslararası koruma sağlanan kadınlara, kız çocuklarına ve gençlere psikososyal destek sağlamanın yanı sıra tamamlayıcı cinsel sağlık ve üreme sağlığı hizmetleri ve akıl sağlığı ve psikososyal destek, toplumsal cinsiyete dayalı şiddete yönelik önlem ve müdahale hizmetleri sunan Kadın ve Kız Çocukları için Güvenli Alanlar ve Gençlik Merkezlerinde kadınlara ve kız çocuklarına yönelik uzmanlık gerektiren hizmet sunumu konusunda Sağlık Bakanlığını desteklemektedir.

Fotoğraf © Relief International / İdris Esen

Nüfus Tablosu

Nüfus Grubu		2023	
		İhtiyaç Sahibi Nüfus	Hedef Nüfus
Geçici Koruma Sağlanan Suriyeliler	Erkekler	1.055.440	129.603
	Kadınlar	860.855	245.392
	Erkek Çocukları	864.342	70.652
	Kız Çocukları	804.810	100.065
	Ara Toplam	3.585.447	545.712
Diğer Milletlerden Mülteciler ve Sığınmacılar	Erkekler	78.357	149
	Kadınlar	92.728	864
	Erkek Çocukları	72.369	41
	Kız Çocukları	75.449	63
	Ara Toplam	318.903	1.117
Etkilenen Ev Sahibi Toplum Üyeleri	Erkekler	173.301	318
	Kadınlar	339.148	622
	Erkek Çocukları	932	2
	Kız Çocukları	932	2
	Ara Toplam	514.313	944
Genel Toplam		4.418.663	547.773

İhtiyaçlar, Hassas Durumlar & Hedefleme

Nitelikli ve makul fiyatlı sağlık hizmetlerine insan onuruna yakışır bir şekilde adil erişimin sağlanması, mülteci ve ev sahibi topluluklarda sağlık risklerini önemli ölçüde azaltabilir. Dil engelleri, mevcut hizmetler ile ilgili bilgi eksikliği ve erişilemediği durumda çoğu insan için ulaşılamaz derecede pahalı olabilen ücretsiz ilaç ve hizmetlere erişimdeki tutarsızlık, önemli sorunlar olmaya devam etmektedir. Özellikle ikinci ve üçüncü basamak sağlık hizmetleri için tercüme hizmetlerinin sınırlı olması ile bu hizmetlere yönelik büyük talep arasındaki uçurum devam etmektedir.

Sağlık Bakanlığı, mülteciler arasında kapsamı genişletilmiş bağışıklama programının etkin bir şekilde uygulanmasını sağlamak için önemli çabalar sarf etmiştir. Ancak, uluslararası koruma sağlanan kişilere ilişkin sağlık verilerinin toplanması da dâhil olmak üzere bazı eksiklikler devam etmektedir ve difteri, tetanoz, boğmaca, kızamık ve tüberküloz için çocukların aşılama durumlarına yönelik takip ve izleme sistemlerinin daha da güçlendirilmesi gerekmektedir. Buna tamamlayıcı olarak da çocukluk dönemi aşılmasıyla ilgili dezenformasyon da dâhil olmak üzere kavram yanlışlarının, yanlış söylencelerin ve aşı tereddütlerinin önüne geçmek için yeterli bilgi

akışı sağlanmalıdır.

Geçici ve uluslararası koruma sağlanan üreme çağındaki kadınlar ve kız çocukları, resmi kliniklerden hizmet alma konusunda ekonomik, sosyal ve kültürel caydırıcı unsurlarla karşılaşmaktadır (örneğin, kadın sağlık personeli eksikliği). Sağlık bilgisi seviyesinin nispeten düşük olması ve ergenlerin ve gençlerin ihtiyaçları da ayrıca dikkat gerektirmektedir. Aynı zamanda, Sağlık sektörü ortakları aile planlaması, doğum öncesi bakım ve özellikle genç nüfus arasında düşük sağlık okuryazarlığı konularında giderilmemiş ihtiyaçlar olduğunu da gözlemlemiştir.

Savaşın ve uzun süreli yerinden edilmenin psikososyal etkileri, çatışma ve yerinden edilme devam ederken geçici ve uluslararası koruma sağlanan birçok kişi için süregelen bir zorluk olmaya devam etmektedir. Uzun vadeli etkilerin (majör depresyon gibi) ele alınması zordur ve özel bakım ve aile harcamaları gerektirir. Rehabilitasyon da dâhil olmak üzere, acil ve özel vakalara yönelik bakımın sürekliliği yetersizdir ve sistematik olarak ele alınması gerekmektedir.

Stratejik Yönelim & Müdahale Planı

Sağlık sektörü ortakları, geçici ve uluslararası koruma sağlanan kişilerin yanı sıra hassas durumdaki ev sahibi toplum üyelerinin acil ihtiyaçlarının giderilmesinde ilgili bakanlıkları desteklemeye devam edecektir. Sağlık Bakanlığının liderliğinde ve Türkiye'de sağlık hizmeti sunumunu desteklemek üzere devam eden diğer programlara tamamlayıcı olarak sektör, birinci basamak ve sevk sağlık hizmetleri kapasitelerini destekleyip artırırken beceri, bilgi ve standart paylaşımı yoluyla da sağlık sisteminin dayanıklılığına katkıda bulunmaya odaklanacaktır. Bu müdahaleler için giriş noktası GSM sistemi ve hedefe yönelik uzmanlaşmış hizmetlerdir. Sağlık hizmetlerinin, hassas durumdaki bireylerin uygun tedavi edici hizmetlerin yanı sıra ikincil ve üçüncül önleme hizmetlerine erişebilmeleri için bakımın sürekliliğini sağlayacak şekilde tasarlanması gerekmektedir.

Sağlık risklerine karşı önleyici tedbirler, sağlık hakları, sağlık hizmetlerine nasıl erişileceği ve bulaşıcı olmayan

ve bulaşıcı hastalıkların önlenmesine ilişkin bilgileri artırmak için sağlık eğitimi, sağlığın teşviki ve sağlık okuryazarlığı yoluyla meseleleri ele alacaktır. Sektör, tüm hassas durumdaki çocuklar için bağışıklama kapsamını artırmaya yönelik Sağlık Bakanlığı ile birlikte çalışmaya devam edecektir. Sektör, mülteci ve göçmen sağlık hizmeti sağlayıcılarının Türk sağlık sistemine entegrasyonu yoluyla sağlık hizmeti almanın önündeki engelleri ve caydırıcı unsurları ele almak için Sağlık Bakanlığı ile birlikte çalışmaya devam edecektir.

Hedeflenen müdahaleler, cinsel şiddet ve istismara yönelik müdahaleler, hedefe yönelik çocuk ve genç sağlığı hizmetlerinin sağlanması da dâhil olmak üzere, özellikle hassas ve yetersiz hizmet alan grupların (kadınlar, kız çocukları, ergenler ve gençler, engelli ve yaşlı bireyler ve mevsimlik tarım işçileri dâhil) cinsel sağlık ve üreme sağlığına ilişkin ihtiyaçlarını ele alacaktır. Anne ve yeni doğan sağlığı riskleri;

iyileştirilmiş doğum öncesi bakım, güvenli doğum, yenidoğan bakımı ve aile planlaması yoluyla ele alınacaktır. Engelli ve yaşlı bireylere ve kırsal alanlarda yaşayan geçici ve uluslararası koruma sağlanan kişilere toplum temelli destek sağlanacaktır.

İyileştirici ve rehabilite edici hizmetlerin mevcudiyetinin geliştirilmesi ile önlem konusundaki bilgiyi artıracak özel programlamalar, hastalıkların şiddetini ve sevk bakım hizmetleri üzerindeki yükü azaltacaktır. 3RP ve ortakları, akıl sağlığı ve psikososyal

sağlık hizmetlerini desteklemeye devam edecek ve sağlık okuryazarlığı, madde kullanımı, akıl sağlığı, hasta memnuniyeti, hizmet sunumunun izlenmesi ve değerlendirilmesi vb. dâhil olmak üzere sağlık sisteminin tüm düzeylerindeki ihtiyaçları karşılayacak bir şekilde odağını genişletecektir.

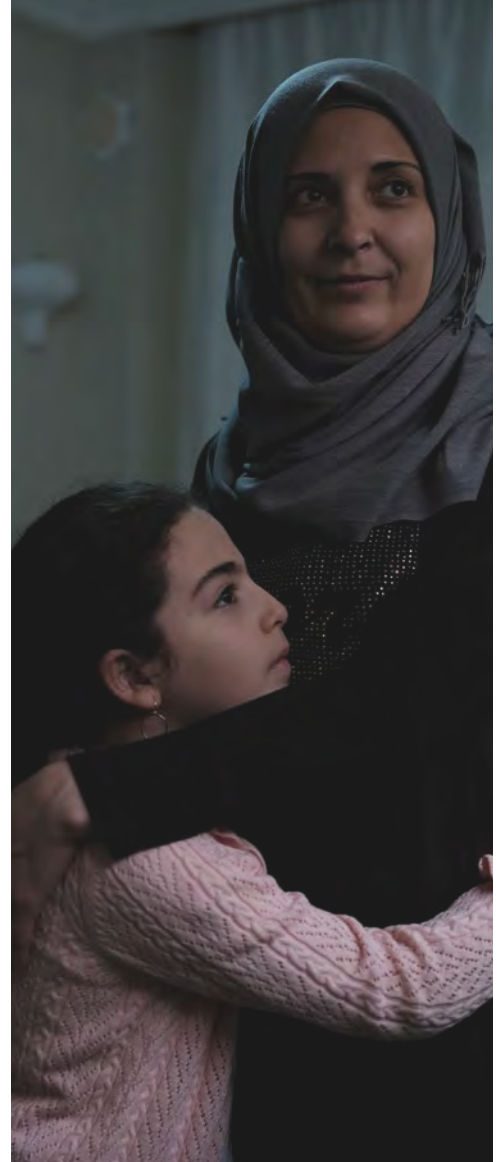
Hesap Verebilirlik Çerçevesi

Sağlık sektörü stratejik öncelikleri, hedefleri, çıktıları ve göstergeleri sektör ortaklarıyla iş birliği içinde geliştirilmiştir. Bunlar, sektör sonuçlarının teknik olarak izlenmesi ve raporlanması için temel olarak alınacaktır. Hassas gruplara yönelik sağlık durumu bilgileri, tesis düzeyinde toplanan şikayetler/öneriler gibi rutin mekanizmalar aracılığıyla toplanacak ve raporlanacak ve mümkün olan hallerde, odak grupları ve sosyal yardım hizmetlerinden alınan geri bildirimler, hizmet sunumuna daha iyi odaklanmak amacıyla karar alma süreçlerini bilgilendirmek için kullanılacaktır.

Toplanan tüm veriler, mümkün olan hallerde yaş, cinsiyet, engel durumu ve bölgesel farklılıklara göre ayrıştırılacaktır. Genel hizmet sunumu, sağlık istatistikleri, sağlık durumu ve hastalık kontrol verileri Sağlık Bakanlığı tarafından toplanılır ve kullanılır. Sağlık sektörü, hizmet sunumu, nüfus durumu ve ihtiyaçları hakkında zamanında bilgi paylaşmak için Sağlık Bakanlığı ile yakın iş birliği içinde çalışmaktadır. Sağlıkla ilgili bilgi yönetimi çalışmaları, sektör ortaklarının desteği ile Sağlık Bakanlığı tarafından koordine edilmektedir. Çeşitli ortamlarda uygun araçlarla Sağlık sektörü destekli hizmetlerden yararlanan kişilerin görüşlerini değerlendirmek için çaba gösterilecektir.

Tüm Sağlık sektörü ortaklarının mültecilere sağlanan hizmetlerine yönelik veriler ActivityInfo aracılığıyla toplanıp raporlanacak ve bu verilerin analizlerini içeren aylık, çeyreklik ve yıllık raporlar yayınlanacaktır. Bu raporlar karar alma süreçlerine yönelik bilgi sağlayacak ve Sağlık sektörü ortakları tarafından gerçekleştirilen müdahalenin ilerlemesini izlemek ve etkisini değerlendirmek için kullanılacaktır. Geçici koruma sağlanan Suriyeliler ve uluslararası koruma başvuru sahipleri ve statü sahipleri ile ilgili olarak tespit edilen sağlık hizmet sunumundaki boşlukları belirlemek ve mümkün olan durumlarda bunlara müdahale etmek için düzenli sektör ve donör toplantıları yapılacaktır.

Fotoğraf © WHO / Ali Saltan

Kuruluşa Göre Sektör Mali Gereksinimleri

Kurum / Kuruluş	2023 Bütçe İhtiyaçları
DDD	425.905 \$
EL-BIR	160.000 \$
IDA	769.656 \$
IOM	1.500.000 \$
IRW	700.000 \$
LWA	108.000 \$
Maya Foundation	536.673 \$
MUDEM	4.443 \$
Multeciler Derneği	55.000 \$
Relief International	1.910.445 \$
SAMS	336.000 \$
UNFPA	1.389.450 \$
UNICEF	1.300.000 \$
WHO	13.500.000 \$
YYD	515.000 \$
	23.210.572 \$

SEKTÖR

Ekonomik Güçlendirme

İRTİBAT KİŞİLERİ:

[MIKI TAKAHASHI \(UNDP\)](#): GEÇİM KAYNAKLARI ALT SEKTÖR KOORDİNATÖRÜ

[ERTAN AKTAN \(FAO\)](#): GIDA GÜVENCESİ & TARIM ALT SEKTÖR KOORDİNATÖRÜ

Mantıksal
çevreler için
tıklayınız

2023-25 döneminde, ortak ilgi alanlarına daha iyi odaklanmak ve daha etkili ve kapsamlı stratejik planlar tasarlamak için 3RP Türkiye Ülke Bölümünün Geçim Kaynakları ile Gıda Güvencesi ve Tarım (FSA) sektörlerinin birleşme süreci devam edecektir. Geçim Kaynakları ve FSA sektörlerinin ilgili öncü kuruluşları olan Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı ile

Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü, 2023'ten itibaren başlayacak yeni Ekonomik Güçlendirme sektörünü birlikte yönetecektir ve Geçim Kaynakları ile Gıda Güvencesi ve Tarım, Ekonomik Güçlendirme sektörü tarafından sağlanan daha kapsamlı çerçeve altında alt bölümler olacaktır.

Alt Sektör Müdahaleleri

Geçim Kaynakları Alt Sektör Müdahalesi

ÖNCÜ KURULUŞ	Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP)
ORTAKLAR	Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO), Uluslararası Göç Örgütü (IOM), Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP), Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR), Birleşmiş Milletler Sınai Kalkınma Örgütü (UNIDO), Birleşmiş Milletler Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Kadının Güçlendirilmesi Birimi (UN Women), Dünya Gıda Programı (WFP), 22 uluslararası kurum ve uluslararası ve ulusal sivil toplum kuruluşları.
DİĞER ORTAKLAR	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (ÇSGB), Türkiye İş Kurumu (İŞKUR), Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK), Mesleki Yeterlilik Kurumu (MYK), Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı (İİB-GİB), Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (ASHB), Türk Kızılay, ticaret odaları, sanayi odaları, belediyeler, uygulama sırasında belirlenecek diğer ortaklar.
SEKTÖR AMAÇLARI	Geçici koruma ve uluslararası koruma sağlanan kişiler ve ev sahibi toplum için daha iyi ve insan onuruna yakışır çalışma koşullarının¹⁰⁰ yanı sıra iş yaratma da dâhil olmak üzere geçim kaynaklarının ve istihdam olanaklarının iyileştirilmesi.
TOPLUMSAL CİNSİYET GÖSTERGESİ	4
3RP 2023-25 TOPLAM MALİ GEREKSİNİMLER	520.502.239 ABD Doları
3RP 2023 MALİ GEREKSİNİMİ	197.478.731 ABD Doları
3RP 2024 MALİ GEREKSİNİMİ	169.502.196 ABD Doları
3RP 2025 MALİ GEREKSİNİMİ	153.521.312 ABD Doları

¹⁰⁰ Daha iyi ve insan onuruna yakışır çalışma: ILO'ya göre insan onuruna yakışır çalışma kadınlar ve erkekler için özgürlük, eşitlik, güvenlik ve insanlık onuru koşullarında gerçekleştirilen üretken çalışmadır. <https://www.ilo.org/global/topics/decent-work/lang-en/index.htm>

Mevcut Durum

Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmeliğin 2016¹⁰¹ yılında kabul edilmesinden bu yana, ikamet izni olan Suriyelilere verilen çalışma izinleri de dâhil olmak üzere Suriyelilere verilen toplam çalışma izni sayısı 286.483'tür. 2021'de, 91.500'den fazla Suriyeliye¹⁰² çalışma izni verilmiştir. Bu, ekonomik olarak aktif tahmini bir milyon mültecinin yaklaşık yüzde 10'unun resmi olarak istihdam edildiği anlamına gelmektedir.¹⁰³ Bu durumda, çoğu mülteci kayıt dışı ekonomide¹⁰⁴ çalışmakta ve yüksek ekonomik savunmasızlık içinde bulunmaktadır.¹⁰⁵

Ukrayna krizinin emtia fiyatlarını artırması, enflasyon ve Türk lirasındaki döviz karşı değer kaybının etkisiyle Türkiye ekonomisinin 2022 yılında yüzde 4,7, 2023¹⁰⁶ yılında ise yüzde 2,7 oranında büyümesi beklenmektedir. Hem hassas durumdaki mültecilerin hem de ev sahibi toplum hane halklarının günlük ihtiyaçlarını satın almalarını etkileyen yüksek enflasyon nedeniyle yoksulluk oranının 2019 öncesi seviyelerin üzerinde kalması beklenmektedir.

Bu genel makro ekonomik bağlam, işgücü piyasasının doğrudan hem arz hem de talep tarafını ve hem de orantısız bir şekilde tek ebeveynli haneler ve engelli bireyler gibi en hassas durumdaki grupları etkilemektedir.

Kurumlar arası koruma ihtiyaçları değerlendirmesine katılanların yaklaşık yüzde 90'ı aylık giderlerini tam olarak karşılayamadıklarını bildirmiştir.¹⁰⁷ Temel gıda harcamalarının azaltılması, borç para/havale alınması, kredi/borçla gıda satın alınması ve çocuk işçiliğine bağımlılığın artması gibi olumsuz başa çıkma mekanizmaları hâkim olmaktadır. Değerlendirme ayrıca kadınların çalıştığı hanelerde çocuk işçiliğine

maruz kalan çocukların sayısının daha az olduğunu göstermektedir.

Genel olarak elverişli bir politika ortamı olmasına rağmen, geçici koruma sağlanan Suriyelilerin işgücüne katılım oranı yüzde 44'tür (bu oran erkekler için yüzde 81'dir ve kadınlar için yüzde 14'tür). Arz tarafındaki belirli engeller kırılğan grupların istihdama erişimini engellemeye devam etmektedir – örneğin, kadınlar dil ve işle ilgili beceriler ile çocuk bakım olanaklarından faydalanamamayı iş fırsatlarına erişim konusunda başlıca engeller olarak tanımlamaktadır.¹⁰⁸ Türkiye'deki Suriyeli kadınların büyük bir çoğunluğu çocuk bakım sorumlulukları, eşlerinden veya geniş ailelerinden çalışma için onay alamamaları, yaşlı aile bireylerinin bakımı ve ev işleri nedeniyle aktif olarak iş aramamaktadırlar. 2021 yılında 18-29 yaş aralığındaki kişilerin istihdam oranı Suriyeli mülteciler için yüzde 40,52,¹⁰⁹ ev sahibi toplum için ise yüzde 48,3'tür.¹¹⁰ Cinsiyete dayalı farklılıklar da gençlerin istihdam durumunu belirlemede önemli bir faktördür. Ne eğitimde ne istihdamda olan (NEET) kadınların oranı, özellikle Suriyeli mülteci kadınların büyük zorluklarla¹¹¹ karşı karşıya olduğunu göstermektedir. Geçici koruma sağlanan Suriyelilerin işgücüne katılımının sınırlı olmasının nedenleri arasında çok sayıda kayıt dışı çalışanın bulunması, sermayeye ve finansal hizmetlere sınırlı erişim, kaliteli eğitim, öğretim ve işlere erişimi engelleyen sınırlı dil becerileri, belirli mesleklerde kayıtlı istihdamın yalnızca Türk vatandaşları tarafından erişilebilir olması ve ayrıca diploma ve sertifikaları doğrulamaya yönelik zorluklar bulunmaktadır.¹¹² Hem mültecilerin hem de ev sahibi toplum üyelerinin karmaşık geçim kaynakları durumu, sosyal uyum ile ilgili daha fazla probleme neden olabilir. Nitekim algı anketleri, ekonomik sorunlar ve ev sahibi toplum ile mülteciler

¹⁰¹ 3.5.20168375.pdf (mevzuat.gov.tr)

¹⁰² ÇSGB verilerine göre 2021 yılında yabancılara verilen çalışma izni sayısı 168.103, Suriyelilere verilen çalışma izni sayısı ise 91.500'dür. (Bu sayı ikamet izni ile ülkede kalan kişilere ve geçici koruma sağlanan Suriyelilere verilen izinlerin tamamını kapsamaktadır). Türkiye Cumhuriyeti Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (ÇSGB), Yabancıların Çalışma İzinleri 2021, <https://www.cs.gb.gov.tr/media/90062/yabanciizin2021.pdf>

¹⁰³ UNDP & UNHCR, (2021), Masa Başlı Çalışması Raporu, Kalıcı Çözümlere Hazırlık Kapsamında Geçim Kaynaklarına Erişimin İyileştirilmesi için Öneriler, <https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2022-11/Livelihood%20Preparedness%20for%20Syrian%20Refugee%20Returns%2030.3.22.pdf>

¹⁰⁴ Kurumlar Arası Koruma sektörü ihtiyaç değerlendirme analizine göre, anket katılımcılarının yaklaşık yarısının birincil gelir kaynağı iş/istihdam olup, bunu insani yardım takip etmektedir <https://data.unhcr.org/en/documents/details/93797>, (s. 5).

¹⁰⁵ <https://data.unhcr.org/en/documents/details/93797>, (p.5)

¹⁰⁶ Türkiye Genel Bakış: Kalkınma haberleri, araştırmalar, veriler | Dünya Bankası

¹⁰⁷ <https://data.unhcr.org/en/documents/details/93797>, p5

¹⁰⁸ [women_empowerment-report_final_1.pdf](https://data.unhcr.org/en/documents/details/93797) (iom.int), p 20

¹⁰⁹ Mültecilerin cinsiyet dağılımı: erkekler yüzde 65,07, kadınlar yüzde 12,85

¹¹⁰ Ev sahibi toplum için cinsiyet dağılımı: erkekler yüzde 63,6, kadınlar yüzde 32,62

¹¹¹ 15-24 yaş arasındakiler: Suriyeli mülteciler için yüzde 34,51 (erkekler yüzde 18,17, kadınlar yüzde 53,93); ev sahibi toplum için yüzde 21,01 (erkekler yüzde 14,66, kadınlar yüzde 27,63)

¹¹² UNDP & UNHCR, (2021), Masa Başlı Çalışması Raporu, Kalıcı Çözümlere Hazırlık Kapsamında Geçim Kaynaklarına Erişimin İyileştirilmesi için Öneriler, <https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2022-11/Livelihood%20Preparedness%20for%20Syrian%20Refugee%20Returns%2030.3.22.pdf>

arasındaki iş rekabeti nedeniyle toplumdaki stres düzeyinin arttığını göstermektedir.¹¹³

Talep tarafında ise işletmeler halen COVID-19'un etkilerinden kurtulurken, geniş ölçekte istihdam yaratma kabiliyetlerini zayıflatan ek zorluklarla karşılaşmaya devam etmektedir. Küçük işletmeler dil ile ilgili zorlukların yanı sıra iş fırsatlarına erişime ek olarak piyasa bilgilerine, finansmana, teşviklere ve kamu destek programlarına erişimde de zorluklarla karşılaşmaya devam etmektedir. Bu zorluklar, diğer işletmelerle ve yerel ya da ulusal düzeydeki mevcut destek programlarıyla daha da az bağlantılı olan Suriyeli ve diğer mültecilere ait işletmeleri de orantısız bir şekilde etkilemektedir. 3RP ortakları tarafından özel sektörle yapılan istişareler işletmelerin mültecileri ve diğer hassas grupları istihdam etmede karşılaştıkları çeşitli genel engelleri vurgulamıştır. Bu engellerin en önemlileri, ihtiyaç duyulan vasıflı işçilerin

bulunamaması, mültecilerin işe alımına yönelik çeşitli politika gereklilikleri ve idari prosedürlerin yanı sıra kayıt dışı işletmelerle rekabet ile ilgili noktaları içerir.¹¹⁴

Politika tarafında ise sektör, mültecilere özel mevcut düzenlemeler/politikalar (kotalar, işverenler liderliğindeki çalışma izni başvurusu, kayıt illeri), kadın ve erkekler arasındaki ücret farkları ve sosyal yardımdan istihdama geçiş meselesi gibi istihdamla ilgili pratikteki engellerin de farkındadır. İzin verilen istisnaların varlığına rağmen, kayıt politikasında yapılan yakın zamandaki değişiklikler ve bazı bölgelerin yeni kayıtlara kapatılması, acilen iş imkanlarına erişmek isteyebilecek veya daha iyi istihdam olanaklarına erişmek için yer değiştirmiş olan mülteciler için ek zorluklar yaratmış ve kayıt dışı işlerde çalışmaya karar verme ihtimallerini artırmıştır.

Nüfus Tablosu

Nüfus Grubu		2023	
		İhtiyaç Sahibi Nüfus	Hedeflenen Nüfus
Geçici Koruma Sağlanan Suriyeliler	Erkekler	383.291	28.049
	Kadınlar	269.864	28.168
	Erkek Çocukları	53.355	4.566
	Kız Çocukları	44.493	4.765
	Ara Toplam	751.003	65.548
Diğer Milletlerden Mülteciler ve Sığınmacılar	Erkekler	38.276	730
	Kadınlar	30.572	584
	Erkek Çocukları	3.711	81
	Kız Çocukları	3.533	65
	Ara Toplam	76.092	1.460
Etkilenen Ev Sahibi Toplum Üyeleri	Erkekler	383.291	28.652
	Kadınlar	269.864	28.815
	Erkek Çocukları	53.355	4.650
	Kız Çocukları	44.493	4.891
	Ara Toplam	751.003	67.008
Genel Toplam		1.578.098	134.016

¹¹³ <https://data.unhcr.org/en/documents/details/93797>, p 44-46

¹¹⁴ Altıncı Brüksel Konferansı Yan Etkinliği, İnsana Yatırım: Geliştirilmiş öz güvenin, gençlerin güçlendirilmesinin, ekonomik uyumun ve refahın artırılması için yenilikçi ve dijital çözümlerin teşvik edilmesi, 27 Nisan 2022.

İhtiyaçlar, Hassas Durumlar & Hedefleme

Geçici koruma sağlanan 3,5 milyon Suriyelinin ve 320.000 uluslararası koruma başvuru ve statü sahibinin iki milyondan fazlası çalışma çağındadır.¹¹⁵ Hem işçilerin hem de işverenlerin çalışma izni ve sosyal güvenlik kaydı için başvuruya yönelik ödeme yapacak isteklerinin ve güçlerinin olmaması ve sosyal yardımları kaybetme konusundaki tereddütler nedeniyle mültecilerin çoğunluğu kayıt dışı ekonomide istihdam edilmektedir. Bu durum özellikle Türkiye'de hayat pahalılığı önemli ölçüde arttığı için mültecilerin temel harcamalarının karşılanmasına yönelik acil ihtiyaçları ile de ilgilidir. Bu da özellikle hane reisi kadın olan haneler ve engelli bireyler gibi en hassas durumdaki kişileri etkilemiştir; zira bu kişiler daha az para kazanmakta ve/veya aile bakım görevleri ve dil becerilerinin eksikliği nedeniyle iş fırsatlarına erişim konusunda daha fazla zorlukla karşılaşmaktadır.¹¹⁶

Gelişen sosyoekonomik durum ve etkilenen ev sahibi toplum göz önünde bulundurulduğunda mültecilerin (geçici ve uluslararası koruma sağlanan kişiler de dâhil) istihdam erişimini daha iyi anlamak için hassasiyet analizleri ve istihdam durumuna ilişkin saha araştırmaları gibi ek araştırmalara ve sektör ortakları arasında mülteci becerileri, profilleri ve bunların analizine ilişkin veri paylaşımına ihtiyaç duyulacaktır. Bu tür bir analiz, ortakların programlarının hedeflerini güncellemelerini sağlayacaktır.

Bu arada, Geçim Kaynakları ortaklarının genel yaklaşımı, çalışma çağındaki bireyleri (geçici ve uluslararası koruma sağlanan kişilerin yanı sıra ev sahibi toplum üyeleri), özellikle de hassas

durumdaki kişileri hedeflemek/desteklemek olmaya devam edecektir; çünkü bu kişilere yönelik geçim kaynakları desteği, yaşadıkları zorlukları azaltmada ve daha fazla yoksulluğa düşmelerini önlemede kilit öneme sahiptir. Bu amaçla, alt sektör Mesleki Yeterlilik Kurumu ile iş birliği içinde, bireylerin özel durumlarını ve işgücü piyasasının ihtiyaçlarını (dil eğitimi, iş başında ve iş dışı eğitim, mentorluk dâhil) dikkate alarak ve çalışma izinlerini, sosyal güvenlik ödemelerini, ücretleri sübvansede ederek ve iş arama sürecini kolaylaştırarak kayıtlı işe erişimi artırma yoluyla becerilerin gelişmesine katkıda bulunacaktır.

Alt sektör ayrıca talep tarafında COVID-19'un sosyoekonomik etkilerinden zarar gören girişimcilik programlarını ve küçük ve orta ölçekli işletmeleri (KOBİ'ler) destekleyecektir. KOBİ'ler kapanma riskiyle karşı karşıya olduğundan, alt sektör bir yandan büyük işletmelerle ortaklıklar ve koordinasyon mekanizmaları kurarken diğer yandan da teknik ve mali desteklerle KOBİ'leri hedef alacaktır.

İş gücü piyasasında artan rekabet sosyal gerilimleri artırabileceğinden, Geçim Kaynakları sektörü aynı zamanda ev sahibi toplumun etkilenen eşdeğer sayıda üyesini de hedef alacaktır. Bu strateji cinsiyete duyarlı müdahaleler yoluyla iş gücü piyasasına erişimlerini kolaylaştırmak için özellikle kadınları hedeflemeyi ve engelli bireylerin istihdam erişimini desteklemeyi de içerecektir. Ayrıca alt sektör, orta vadede kayıt dışılığın daha da yükselmesi riskini artıran, iş gücü piyasasına girmek için okulu bırakan ne eğitimde ne de istihdamda olan gençlere özel önem verecektir.

Stratejik Yönelim & Müdahale Planı

Geçim Kaynakları alt sektörü, mültecilerin ve ev sahibi toplumun kendi kendine yeterliliklerinin desteklenmesi ve yaşam koşullarının iyileştirilmesine yönelik 3RP stratejik hedefine ulaşma çabalarını yönlendirmektedir. Stratejik amaç; uyum, sosyal uyum ve kalıcı çözümleri teşvik etmek için sektör ortaklarını desteklerken hem mülteciler hem de ev sahibi toplum için istihdam olanaklarını artırmak ve insan onuruna yakışır bir şekilde çalışma koşullarını iyileştirmektir.

3RP haritalama çalışmaları, hâlihazırda beklenen sonuçların mevcut ihtiyaçların çok altında kalması sebebiyle 3RP geçim kaynakları faaliyetlerinin ölçeğini artırmaya devam etmenin kritik önemini pekiştirmektedir.¹¹⁷ Kırılgan grupların yoksulluğa düşme riskiyle karşı karşıya olduğu mevcut bağlam göz önüne alındığında geçim kaynakları müdahaleleri için ek ve sürekli destek kritik önem taşımaktadır.¹¹⁸

¹¹⁵ Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) (2020), Türkiye İş Gücü Piyasasındaki Suriyeliler, Türkiye.

¹¹⁶ <https://data.unhcr.org/en/documents/details/93797>, p 36

¹¹⁷ 3RP 2021 İlerleme Raporu & Uluslararası Finansal Kuruluşlar (IFI) Müdahalelerinin 3RP Haritalandırması

¹¹⁸ Kümülatif Bölgesel Mülteci ve Dayanıklılık Planı ve Bölgesel Mülteci ve Dayanıklılık Planı dışı müdahale sonuçları (mülteci ve ev sahibi toplum), 2024 yılı sonuna kadar ve 2017'den bu yana toplam 66.000 yeni iş yaratılacağını, 9.600 işletmenin destekleneceğini ve 316.000 kişinin beceri eğitimleri ve diğer istihdam edilebilirlik desteği alacağını göstermektedir.

3RP'nin kapsadığı üç yıllık dönem içerisinde alt-sektör, iş gücü piyasasının arz ve talep taraflarını destekleyen ve kayıtlı çalışma için elverişli bir ortamın oluşturulmasına katkıda bulunan kapsamlı bir yaklaşımla hassas durumdaki grupların kendi kendine yeterliliğe geçişine yardımcı olmayı amaçlamaktadır. Geçim Kaynakları sektörü bunu yapmak için hepsi birbirleriyle bağlantılı olduğundan talep, arz ve yönetim boyutlarını destekleyecektir.

Arz tarafında, operasyonel düzeyde istihdam edilebilirliği artırmak için Geçim Kaynakları alt sektörü, tekstil üretimi, tarım ve gıda lojistiği ve turizm gibi öncelikli sektörlerde daha iyi ve daha sürdürülebilir işe yerleştirmeler için bağlama uygun, hedefe yönelik, esnek ve mesleğe özgü çevrim içi ve karma öğrenme fırsatları (dil becerilerini ve mesleki becerileri kapsayan) sağlayarak müdahaleyi piyasa ihtiyaçlarıyla eşleştirmek için özel sektörle daha fazla etkileşim kurmayı amaçlamaktadır.¹¹⁹ Dijital ekonomiye erişimi kolaylaştırmak ve daha sürdürülebilir iş olanaklarına erişimi artırmak için Türkiye'deki hassas durumdaki grupların ve ev sahibi toplumun genç bireyleri hedef alınacaktır. Yeni küçük işletmelerin kurulması için ve mevcut işletmeleri dijitalleşme, iş hukuku ve e-ticaret konularında bilgilendirmek için mali ve teknik destek de sağlanacaktır.

Talep tarafında, COVID-19 sonrası dönemde iş olanaklarının çeşitlendirilmesine yönelik yatırımlar da bir öncelik olacaktır. Alt sektör, KOBİ'leri destekleyerek istihdam olanaklarını geliştirmek için kilit ulusal kurumlar ve belediyeler, ticaret ve sanayi odaları gibi yerel aktörlerle iş birliğini sürdürecektir. Ortaklar, iş diyalogları ve istihdam olanakları yaratmak amacıyla Suriye ve Türkiye özel sektörleri arasında işletmeler arası ilişkilerin geliştirilmesi ve güçlendirilmesi konusunda işbirliği yapacaklardır. Böylece, Suriyelilerin ve diğer hassas durumdaki grupların sahip olduğu işletmelere sunulan desteklerin artırılması sosyal uyum çabalarına daha fazla katkıda bulunacaktır. Alt sektör ortakları; işletmelerin uluslararası pazarlarla ve özel sektörle/3RP dışı ortaklarla olan bağlarının güçlendirilmesi için de destek sağlamaya devam edecektir. Sektör, Mültecilere İlişkin Küresel Mutabakata uyumu sağlamaya gayret gösterecek ve Türkiye ekonomisine katkıda bulunurken istihdam olanakları yaratmayı teşvik etmek için uluslararası ticaret anlaşmalarına ilişkin yeni Türkiye Mutabakatı Fizibilite Çalışmasının tavsiyelerini takip edecektir.¹²⁰

Kooperatifler ayrıca kalite standartlarını iyileştirme, yasal destek veya özellikle kadınlar gibi daha hassas gruplar için insan onuruna yakışır iş olanakları yaratmayı artıracak pazarlama ve işleme stratejileri açısından da desteklenecektir.¹²¹

Ayrıca alt sektör işgücü piyasası yönetim sistemlerinin güçlendirilmesini destekleyecek, iş yerindeki temel ilke ve haklar ile sosyal koruma, iş sağlığı ve güvenliğine erişimin yanı sıra iş gücü piyasasında fırsat ve muamele eşitliği ilkesini teşvik edecektir.

3RP geçim kaynakları müdahaleleri ayrıca icracı bakanlıklar, Uluslararası Finansal Kuruluşlar, donörler ve diğer ilgili kurum ve kuruluşlarla (yerel kurumlar ve özel sektör dâhil) yakın iş birliği ve koordinasyon içinde Türkiye Cumhuriyeti Devletinin önceliklerini destekleyecek şekilde tasarlanacaktır.

3RP ortakları, Geçim Kaynakları sektörü önemli finansman eksikliklerine rağmen etki yaratma kabiliyetini defalarca gösterdiği için istihdama erişimle ilgili yukarıda belirtilen zorlukların üstesinden gelmeye de kararlıdır. Nitekim 2021-2022 3RP planı kapsamında, Geçim Kaynakları sektörü toplam 91.597 kişiye ulaşmış (yüzde 51'i kadın); işe yerleştirme ve iş olanağı yaratma faaliyetleri yoluyla yaklaşık 20.000 kişiyi istihdama dâhil etmeyi başarmış, 7.600 mültecinin çalışma izni almasına destek olmuş ve 6.880 işletme, start-up ve kooperatifi desteklemiştir.¹²² Ayrıca 2021-2022 yılında toplam 7.620 Suriyeli teorik sınavları ve performans sınavlarını geçerek MYK'dan Mesleki Yeterlilik Belgesi almıştır.

Geçim Kaynakları sektörünün Gıda Güvencesi ve Tarım sektörü ile birleşmesi, 3RP'nin tarım ve tarımsal sanayide geçim kaynaklarına erişimi kolaylaştırma kabiliyetini güçlendirecektir. Yeşil ekonomi ve atık/su yönetimi sektörlerine odaklanmak, özel sektör, yerel kamu kurumları ve belediyelerle yeni ortaklık fırsatlarının teşvik edilmesinin yanı sıra yeni istihdam fırsatları ile sürdürülebilir yeşil işler yaratılmasına da destek olabilir.

¹¹⁹ İŞKUR (2019) İşgücü Piyasası Araştırması Türkiye Raporu

¹²⁰ <https://www.undp.org/turkiye/publications/feasibility-study-turkiye-compact#>

¹²¹ https://www.ilo.org/ankara/news/WCMS_856406/lang-en/index.htm

¹²² 3RP Geçim Kaynakları Sektörü Gösterge Tablosu 2021 ve 2022: <https://data.unhcr.org/en/dataviz/36?sv=4&geo=113>

Hesap Verebilirlik Çerçevesi

Alt sektör, ulusal çerçeve ile uyumdan geçici ve uluslararası koruma sağlanan kişilerin ve ev sahibi toplumun müdahalenin izlenmesi ve değerlendirilmesi de dâhil olmak üzere program tasarımı ve uygulamasına katılımına kadar genel 3RP hesap verebilirlik çerçevesi içinde çalışacaktır. Alt sektör, hedeflenen toplulukların geri bildirim mekanizmalarına erişimini ve toplulukların kapsayıcı olan ve ayrımcı olmayan bir şekilde karar alma süreçleri üzerinde gerçek bir etkiye sahip olmasını sağlayacaktır.

Geçim Kaynakları alt sektörü, kilit ulusal ve yerel kamu kurumlarıyla yakın koordinasyon içinde olmaya devam edecektir.¹²³ Kamu kurumlarıyla ortaklığa yönelik bu bağlılık, Geçim Kaynakları alt sektörü stratejisinin Türkiye Cumhuriyeti Devleti öncelikleriyle uyumlu olmasını ve özel sektör ve sivil toplum ortakları da dâhil olmak üzere diğer kilit paydaşların görüşlerini dikkate almasını sağlayacaktır. Alt sektör ortakları aynı zamanda, geçim kaynakları faaliyetlerinde bulunan Uluslararası Finansal Kuruluşlar ve iki taraflı kalkınma ortakları ile tamamlayıcı bir şekilde çalışmaya devam edecektir. Özel sektör etkileşimi ile ilgili olarak sektör hem özel sektörün hem de kamu sektörünün politikalarına rehberlik etmek üzere çok sayıda paydaşı bir araya getirerek iş dünyasının Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları doğrultusunda dönüşümünü güçlendirmeyi amaçlayan Hedefler için İş Dünyası (B4G) platformu ve iş konfederasyonları ile çalışmaktadır. Sektör, Türkiye Cumhuriyeti Devleti ve iş ağlarından, sivil topluma ve 3RP planlama ve koordinasyon toplantılarına kadar çok sayıda ortakla

bir araya gelecektir.

Alt sektör, 2023 yılında 3RP Geçim Kaynakları Fırsatlarına Geçiş ve Yönlendirmeler Görev Gücü tavsiyelerini operasyonel hale getirmek için Türk Kızılay ve Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı'nın (UNDP) eş başkanlığında Geçim Kaynakları, Koruma ve Temel İhtiyaçlar sektörlerinin kilit aktörlerini ve kilit donörlerin temsilcilerini bir araya getirmekte ve bu paydaşlarla yakın bir şekilde çalışmaktadır.

Alt sektör ortakları, geçim kaynakları fırsatlarına geçiş ve yönlendirme konusunda dijital geçim kaynakları girişimlerine yönelik çalışmalarını uygularken kişisel verilerin korunmasını ve potansiyel yararlanıcıların haklarının ve mahremiyetinin korunmasını sağlayacaktır. Çatışma ve bağlam duyarlılığı yaklaşımları, toplumsal gerginliklerin azaltılmasına yardımcı olmak ve sosyal uyumu teşvik etmek için tüm programlarda yaygınlaştırılmaya devam edilecektir.

Fotoğraf © IOM / Begüm Başaran

¹²³ Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (ASHB), Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (ÇŞGB), Göç İdaresi Başkanlığı (GİB), Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (STB), Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) ve Tarım ve Orman Bakanlığının (TOB) yanı sıra Türkiye İş Kurumu (İŞKUR), Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK), Türkiye Belediyeler Birliği (TBB), ticaret odaları, sanayi odaları ve özel sektörü temsil eden şemsiye kuruluşlar (Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği - TOBB gibi).

Kuruluşa Göre Alt Sektör Mali Gereksinimleri: Geçim Kaynakları

Kurum / Kuruluş	2023 Bütçe İhtiyaçları
ACTED	65.000 \$
ASAM	2.590 \$
Building Markets	1.000.000 \$
CARE International	539.500 \$
Concern Worldwide	276.900 \$
DRC	7.110.717 \$
Eksi 25	40.000 \$
EL-BIR	100.000 \$
GOAL International	273.593 \$
I4D	88.365 \$
ICMPD	2.810.000 \$
IHR	450.000 \$
Ihsan RD	230.000 \$
ILO	10.000.000 \$
IOM	27.000.000 \$
IRW	950.000 \$
MUDEM	750.500 \$
Qatar Charity	2.670.000 \$
Re:Coded	2.424.300 \$
RET International	246.190 \$
Save the Children	1.529.000 \$
SEVKAR	205.000 \$
SRP	1.570.000 \$
STL	55.500 \$
UNDP	98.775.000 \$
UNHCR	22.717.050 \$
UNIDO	3.000.000 \$
UNWomen	25.000 \$
WFP	10.489.256 \$
WHH	279.910 \$
World Vision	1.805.360 \$
	197.478.731 \$

Gıda Güvencesi & Tarım Alt Sektör Müdahalesi

ÖNCÜ KURULUŞ	Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO)
ORTAKLAR	Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO), Uluslararası Göç Örgütü (IOM), Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) ve STK ortakları.
DİĞER ORTAKLAR	Tarım ve Orman Bakanlığı (TOB), Göç İdaresi Başkanlığı (GİB), Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (ASHB), Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (ÇSGB), Türkiye İş Kurumu (İŞKUR), Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK), ziraat odaları, ticaret odaları, sanayi odaları, belediyeler ve uygulama sırasında belirlenecek diğer ortaklar.
SEKTÖR AMAÇLARI	<ol style="list-style-type: none"> Geçici koruma sağlanan Suriyelilerin ve hassas durumdaki toplulukların gıda güvencesini iyileştirmek ve gıda ile ilgili olumsuz başa çıkma stratejilerine başvurmalarını önlemek, Gıda ve tarım sektörlerinde istihdam, artan gelir ve finansal varlıklar yoluyla kendi kendine yeterliliği artırarak geçici koruma sağlanan Suriyelilerin ve ev sahibi toplumun dayanıklılığını güçlendirmek, Etkilenen toplulukların gıda ve tarım ihtiyaçlarını karşılamak için yerel düzeyde ve topluluk düzeyinde, kamu, özel sektör ve sivil toplum kapasitelerini geliştirmek.
TOPLUMSAL CİNSİYET GÖSTERGESİ	4
3RP 2023-25 TOPLAM MALİ GEREKSİNİMLER	72.183.759 ABD Doları
3RP 2023 MALİ GEREKSİNİMİ	25.037.543 ABD Doları
3RP 2024 MALİ GEREKSİNİMİ	22.180.813 ABD Doları
3RP 2025 MALİ GEREKSİNİMİ	24.965.403 ABD Doları

Mevcut Durum

Gıda güvencesi ve tarım sektörü, sektörün çok çeşitli istihdam ve gelir yaratma fırsatları sunabilme ve büyük bir iş gücünü kapsayabilme gücü nedeniyle geçici ve uluslararası koruma sağlanan kişiler için Türkiye ekonomisine önemli giriş noktalarından biridir. Çeşitli araştırmalara göre, geçici koruma sağlanan çalışan Suriyelilerin yaklaşık yüzde 8 ila 12'si tarım sektöründe istihdam edilmektedir.¹²⁴ Ancak, tüm bu çalışmalar gezici mevsimlik tarım işçilerini hariç tutan hane anketlerine dayandığından, tarımdaki gerçek istihdam düzeyinin daha yüksek olması beklenmektedir.¹²⁵ Bununla birlikte, Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü'nün mevsimlik işçiler de dâhil olmak üzere hassas durumdaki tarımsal topluluklara yönelik son değerlendirmesine göre, özellikle tarımsal istihdamda düşük vasıflı işler düzensiz ve mevsimlik olma eğiliminde olduğundan, Suriyeli işçilerin gelirleri istikrarsız ve öngörülemezdir.¹²⁶ Geçici koruma sağlanan Suriyeliler ayrıca gıda ve tarım sektöründe kendi küçük ölçekli işletmelerini de kurmaktadır. Ancak, krediye erişim, üretken varlıkların eksikliği ile mülkiyet hakları ve piyasa dinamikleri konusunda sınırlı bilgi gibi bir dizi engelle karşılaşmaktadırlar.

Geçici ve uluslararası koruma sağlanan kişilerin gıda güvencesi, sadece düşük gelir düzeyleri ve düşük beceri seviyeleri nedeniyle istihdam edilebilirliklerinin sınırlı olmasından değil, aynı zamanda yerel pazarlarda temel gıda maddelerinin fiyat artışlarından da etkilenmektedir. 2018 Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması sonuçları, beş yaşın altındaki mülteci çocukların yüzde 17,4'ünün gelişim geriliği, yüzde 12,3'ünün ise yetersiz beslenme belirtileri (örneğin aşırı zayıflık ve obezite) gösterdiğini ortaya koymuştur. Bu sayılar zaman içinde daha da kötüleşmiş olabilir, zira son çalışmalar önemli sayıda hanenin gıda tüketimini azaltmak, daha ucuz gıdalara yönelmek ve ödünç gıda almak gibi olumsuz başa çıkma stratejileri benimsediğini göstermektedir.¹²⁸

Zorluklara rağmen, gıda ve tarım sektöründe yüksek bir büyüme potansiyeli bulunmaktadır ve Türkiye Cumhuriyeti Devleti, On Birinci Ulusal Kalkınma Planında öncelikli kalkınma alanlarından biri olarak gıda ve tarım sektörünü güçlendirmeyi hedeflemektedir.¹²⁹

Fotoğraf © IOM / Begüm Başaran

¹²⁴ L.P. Caro (2020), Türkiye İşgücü Piyasasında Suriyeli Mülteciler, https://www.ilo.org/ankara/publications/WCMS_738602/lang--en/index.htm - Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü tarafından üretilen 2018 Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması mikro verileri kullanılarak elde edilen kendi hesaplamalarımız.

¹²⁵ FAO ve Ankara Üniversitesi Kalkınma Çalışmaları ve Uygulama Merkezi (AKCAM) (2018), Türkiye'nin güneydoğu illerinde yaşayan geçici koruma sağlanan yaklaşık 300.000 Suriyelinin gıda ve tarımla ilgili işlerde çalıştığını tahmin etmektedir. FAO & AKCAM (2018), Türkiye'nin Altı İlinde Suriyeli Mülteciler ve Hassas Durumdaki Ev Sahibi Toplum İçin Tarımsal Geçim Kaynakları ve İş Gücü Piyasaları

¹²⁶ FAO (2020), Türkiye'deki Mevsimlik İşçiler ve Suriyeli Mülteciler Dahil Hassas Durumdaki Tarım Nüfuslarına Yönelik Sosyal Korumaya İlişkin Analiz, Ankara

¹²⁷ TÜİK (Ekim 2022) Tüketici Fiyat Endeksine göre Eylül 2022 itibarıyla yıllık enflasyon gıda ve alkolsüz içeceklerde yüzde 93,05 olarak gerçekleşmiştir.

¹²⁸ Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Dernekleri Federasyonu ve Türk Kızılay (2022), Türkiye'de Acil Durum Sosyal Uyum Yardımı Dağıtım Sonrası İzleme Araştırması (13. Aşama) Bulguları

¹²⁹ Strateji ve Bütçe Başkanlığı (2019), On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023), https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/07/Eleventh_Development_Plan_2019-2023.pdf

Nüfus Tablosu

Nüfus Grubu		2023	
		İhtiyaç Sahibi Nüfus	Hedeflenen Nüfus
Geçici Koruma Sağlanan Suriyeliler	Erkekler	16.295	8.713
	Kadınlar	21.370	11.427
	Erkek Çocukları	-	-
	Kız Çocukları	-	-
Ara Toplam		37.665	20.140
Diğer Milletlerden Mülteciler ve Sığınmacılar	Erkekler	844	-
	Kadınlar	1.106	-
	Erkek Çocukları	-	-
	Kız Çocukları	-	-
Ara Toplam		1.950	-
Etkilenen Ev Sahibi Toplum Üyeleri	Erkekler	3,128	748
	Kadınlar	16.967	4.058
	Erkek Çocukları	-	-
	Kız Çocukları	-	-
Ara Toplam		20.095	4.806
Genel Toplam		59.710	24.946

İhtiyaçlar, Hassas Durumlar & Hedefleme

COVID-19 pandemisinden önce yürütülen Dünya Gıda Programı (2020), Kapsamlı Kırılganlık İzleme Çalışmasına (CVME) göre birçok hanenin gıda güvencesi zaten kırılgan bir durumdaydı. Hanelerin dörtte biri toplam harcamalarının yüzde 65'inden fazlasını gıdaya ayırmaktadır; bu da gıdaya erişimlerinde belli bir zorlanma olduğunu göstermektedir. Neredeyse hanelerin yarısı (yüzde 48) özellikle gıda satın almak için borç almıştır ve yüzde 94'ü gıdalarının veya gıda satın alacak paralarının olmamasıyla başa çıkmak için daha az tercih edilen, daha ucuz gıdaların tüketimine başvurmak (yüzde 92) ve günlük öğün sayısını azaltmak (yüzde 44) gibi en az bir başa çıkma stratejisi benimsemiştir. Hane reisi kadın olan hanelerin bu tür başa çıkma stratejilerine başvurma ihtimalinin daha yüksek olduğu görülmüştür.¹³⁰

COVID-19 pandemisinin ortaya çıkması ve bunun sonucunda işsizliğin artması, geçici koruma sağlanan Suriyelilerin, uluslararası koruma başvuru sahiplerinin ve statü sahiplerinin hane halkı satın alma gücünü ciddi şekilde etkilemiş ve artan stres nedeniyle hane halkı borcunun artması ve gıda tüketiminin kısıtlanması gibi olumsuz başa çıkma stratejilerinin kullanımında artışa yol açmıştır. Türkiye'deki Suriyelilerin önemli bir kısmı, yerel araçlar vasıtasıyla mevsimlik tarım işçiliği veya kendi mikro ölçekli tarımsal gıda işletmelerini kurmak gibi kayıt dışı işlerde çalışmaktadır. Sınırlı beceri, deneyim ve bilgiye erişim, bu kişileri öngörülemezlik ve düşük ücretlerle karakterize olan kayıt dışı istihdama büyük ölçüde bağımlı hale getirmektedir.

Düşük ve düzensiz gelir, yetersiz sosyal koruma ve COVID-19 krizi sırasında yaşanan gelir kaybı nedeniyle haneler, gıda tüketiminin kalitesini düşürmek ve sağlık ve eğitim harcamalarını kısmak gibi olumsuz başa çıkma mekanizmalarına başvurmak zorunda kalmıştır. Bu tür olumsuz başa çıkma stratejilerinin bazı sonuçları, artan kronik hastalıklar, yetersiz beslenme ve okula devamlılıkta düşüşün yanı sıra artan çocuk işçiliği ile belirginleşmekte ve kişilerin insani güvenliklerini tehdit etmektedir. Tarım sektörü diğer sektörlerle kıyasla daha fazla kadın istihdam etmektedir; ancak sektördeki kadınlar daha çok mevsimlik, düşük ücretli ve düşük vasıflı işlerde çalışmakta ve bu işler genellikle birincil bakım sorumluluklarıyla birleşmektedir. Geleneksel kültürel bağlam düşünüldüğünde, özellikle geçici

koruma sağlanan Suriyeliler arasında birçok kadının katılabileceği faaliyetler kısıtlı olmakta ve bu kadınlar çocuk bakım yardımına da erişememektedirler.

Yoğun hareketlilik, kayıt dışılık ve merkezden uzaklık gibi karakteristik özelliklerinden dolayı mevsimlik tarım işçilerine Sosyal Uyum Yardımı (SUY) ve diğer ulusal programlar da dâhil olmak üzere sosyal koruma programları ile ulaşılamamakta, bu da bu işçilerin diğer işçilere kıyasla daha hassas ve risk altında olmalarına neden olmaktadır.

Türkiye'deki özel sektör, özellikle tarım-gıda sektöründe vasıflı ve yarı vasıflı iş gücüne ihtiyaç duyarken, ihtiyaç duyulan becerilere sahip geçici koruma sağlanan Suriyeliler ve diğerleri sektörün iş gücü piyasası talebini karşılayabilir. Geçici koruma sağlanan Suriyeliler de Türklerle birlikte kendi küçük ölçekli tarımsal gıda işletmelerini kurmaktadır, ancak bu kişiler genellikle iş kurma ve ilgili iş mevzuatını ve pazar dinamiklerini anlama ile ilgili bir dizi zorlukla karşılaşmaktadır.

Özellikle COVID-19 sonrası dönem ile ilgili işletme problemlerinde, küçük ölçekli tarımsal gıda işletmelerinin dijital platformlar, e-ticaret ve e-pazarlama yöntemleri gibi yeniliklerin ve yeni teknolojilerin kullanılması, yerel ve uluslararası pazarlarda yeni fırsatların aranması ve araziye ve diğer üretken varlıklara erişim yoluyla desteklenmesi önemlidir. Bu kritik dönemde istihdamın ve girişimciliğin desteklenmesi, yalnızca salgının hane halkı gıda güvencesi ve beslenme durumu üzerindeki olumsuz etkilerinin ele alınmasına katkıda bulunmakla kalmayacak, aynı zamanda istihdam fırsatları üzerinde rekabetten kaynaklanan gerilimleri azaltarak toplulukların sosyal uyum ve dayanıklılığının sağlanmasına da yardımcı olacaktır.

¹³⁰ Dünya Gıda Programı (2020), Kapsamlı Kırılganlık İzleme Çalışması (CVME) 4. Aşama, Ocak 2020 ve COVID-19 Pandemisinin Mülteciler Üzerindeki Potansiyel Etkisine ve Hassasiyetlerine Yönelik Analizi

Stratejik Yönelim & Müdahale Planı

Kısa vadede sektör stratejisi, gıda mevcudiyetini artırmanın, gıda fiyatlarını düşürmenin, tarımsal üretimi artırmanın ve geçici koruma sağlanan Suriyelilerin yanı sıra uluslararası koruma başvuru ve statü sahipleri de dâhil olmak üzere hassas gruplar için gelir yaratımı amacıyla gıda ve tarım sektörüne daha fazla yatırım yapılmasının ve bu bağlamda yeniliklerin çok önemli olduğunu kabul etmektedir. Orta ve uzun vadede, gıda ve tarım sektörüne yapılacak yatırımlar, iş gücü piyasası kapasitelerini artırırken Türkiye'nin kırsal alanlarındaki pek çok hassas durumdaki topluluğun ekonomik büyümesine ve sosyoekonomik istikrarına, sosyal uyumuna ve gıda güvencesine katkıda bulunacaktır.

2023-25 Gıda Güvencesi ve Tarım sektörü stratejisi, birbiriyle bağlantılı altı bileşeni içerir:

- **Gıda ve beslenme güvencesi için bilgi ve becerilerin teşvik edilmesi.** Doğru becerileri geliştirmek, geliri ve ekonomik olarak gıdaya erişimi artırmaya yardımcı olabilir. Ancak bu çabalar, gıda ve beslenme güvencesine yönelik gelişmiş bilgi ve becerilerle bağlantılı olarak sürdürülmelidir.
- **Gıdave tarım sektörlerindeki sürdürülebilir geçim kaynakları yoluyla kendi kendine yeterliliğin sağlanması için istihdam edilebilirliğin ve girişimciliğin desteklenmesi.** Sektör stratejisi, sosyal korumaya erişimi sağlarken, tarımsal gıda sektöründe istihdam ve gelir oluşumunu artırmak için ev sahibi toplum üyeleri de dâhil olmak üzere hassas durumdaki bireylere beceri geliştirme eğitimleri ve girişimcilik desteği sağlayacaktır.
- **İnsan sermayesine ve destek sistemlerine yatırım yoluyla sürdürülebilirliğin sağlanması.** Bu, 3RP dışındaki ortaklarla iş birliği de dâhil olmak üzere, sektördeki ulusal ve bölgesel ortakların ve kurumların kapasitelerinin güçlendirilmesi yoluyla gerçekleştirilecektir.
- **Çevrenin korunması için tarımda sürdürülebilir yönetime ve doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımına yatırım yapılması.** Ana odak noktası, çevresel sürdürülebilirliği sektör planlarına dâhil etmek için temel çevresel bilgiler, kaynaklar ve araçlar konusunda artan farkındalık ile müdahale faaliyetlerinin çevresel etkileri üzerinde olacaktır.

• **Gıda ve tarım sektöründe bilgi yönetimi.** Tematik değerlendirmeler, projelerin cinsiyete duyarlı izleme ve değerlendirmesi ve ortaklarla birlikte cinsiyet ve yaşa göre ayrıştırılmış veri toplama gibi faaliyetler, kanıta dayalı faaliyet planlamasına, kaynakların kullanımında verimliliğin artırılması için kurumlar arasında koordinasyona ve iyi uygulamaların yaygınlaştırılmasına yönelik gerekli bilgileri sağlayacaktır.

• **Özel sektörün gıda ve tarım sektörüne katılımını artırarak sosyal uyum ve kapsayıcılığın teşvik edilmesi.** Sektör, en hassas durumdaki tarım işçileri ve ev sahibi toplum üyeleri arasında iş gücü yasaları hakkında farkındalık oluşturmaya çalışacak, kadınların güçlendirilmesine ve istihdam edilebilirliğine özellikle odaklanarak diğer sektörlerle ortaklaşa özel sektörle uyuma yönelik bir eylem planı da dâhil olmak üzere sosyal uyumu ve uyumlaştırmayı artıracaktır.

Sektör, tarımsal gıda sektöründe ve iş gücü piyasası talebinde potansiyel fırsatlar sunan en fazla sayıda mültecinin bulunduğu illere öncelik vermeye devam edecektir. Cinsiyet eşitliği, kadın ve erkeklerin iyi ve sağlıklı beslenme hakkının temininin yanı sıra tarım-gıda sektöründe insan onuruna yakışır istihdam fırsatlarına eşit erişim hakkı için de sektör stratejisine derç edilecektir.

Hesap Verebilirlik Çerçevesi

Tamamlayıcılığın sağlanması, mükerrerlikten kaçınma ve hesap verebilirliğin geliştirilmesi için, Gıda Güvencesi ve Tarım alt sektör ortakları, koordinasyon ile izleme ve değerlendirme çalışmalarını güçlendirmeye devam edecektir. Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü sektörün öncü kuruluşu olarak, aylık olarak toplanmaya devam eden Gıda Güvencesi ve Tarım alt sektörü çalışma grubu aracılığıyla 3RP ortakları arasındaki koordinasyonu desteklemeye devam edecektir. Sektör, görüşmelerin ulusal politika ve önceliklerle güçlü bir uyum içinde olmasını sağlamak için, ulusal düzeyde ve il düzeyinde Göç İdaresi Başkanlığı (GİB), Türk Kızılay ve Türkiye İş Kurumu (İŞKUR) ile yakın koordinasyonunu sürdürmeye devam edecektir.

Alt sektör ortakları aynı zamanda, geri bildirim mekanizmalarını ve zamanında müdahaleyi teşvik etmek ve cinsel sömürü ve istismarın önlenmesini (PSEA) ve etkilenen topluluklara karşı hesap verebilirliği (AAP) sağlamak için, geçici koruma sağlanan Suriyeliler, uluslararası koruma başvuru sahipleri ve statü sahipleri ile sürekli ve dinamik iki yönlü iletişimi ve katılımcı planlamalarını sürdürecektir. Gıda Güvencesi ve Tarım alt sektör ortakları, "etkilenen topluluklara karşı hesap verebilirlik" çerçevesini benimseyerek ve strateji ve programlarını topluluklardan alınan geri bildirimlere göre düzenleme taahhüdünde bulunarak hesap verebilirliklerini sürdürmektedir.

Alt sektör, izleme ve değerlendirme çalışmalarını güçlendirmeye devam edecektir. Gıda güvencesi ve tarım alt sektöründe, ilgili değerlendirmeler ve çalışmalar yoluyla iyi bilgilendirilmiş programlama için ayrıştırılmış kanıtların toplanmasına öncelik verilecektir. Tüm Gıda Güvencesi ve Tarım alt sektör ortakları, ActivityInfo aracını kullanarak faaliyetlerini aylık olarak raporlamaya devam edecektir. Mümkün olan yerlerde aylık ve üç aylık sektör gösterge tabloları için cinsiyete ve yaşa göre ayrıştırılmış veriler kullanılacaktır.

Kuruluşa Göre Alt Sektör Mali Gereksinimleri: Gıda Güvencesi ve Tarım

Kurum / Kuruluş	2023 Bütçe İhtiyaçları
CARE International	98.000 \$
EL-BIR	125.000 \$
FAO	7.484.813 \$
IHR	500.000 \$
IOM	8.550.000 \$
IRW	1.000.000 \$
LEAP NGO	128.500 \$
Qatar Charity	350.000 \$
RET International	54.480 \$
SRP	1.394.000 \$
UNDP	4.500.000 \$
WHH	797.750 \$
World Vision	55.000 \$
	25.037.543 \$

Ek

KORUMA SEKTÖRÜ

Daha fazla bilgi için tıklayınız.

Amaç 1:

Koruma ihtiyacı olan bireyler için Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu kapsamında etkin korumanın teşvik edilmesi.

Çıktılar	Çıktı Göstergeleri	2023 Gösterge Hedefi	2023 için Bütçe İhtiyacı (Amerikan Doları)
Çıktı 1.1 Uluslararası korumaya erişim iyileştirilmiş, koruma alanı muhafaza edilmiş, geri gönderme riski azaltılmıştır	1.1.1 Uluslararası koruma, haklar, hizmetler ve mevcut yardım/destek konusunda eğitim verilen bireylerin sayısı	43.776	19.039.184 \$
	1.1.2 Kurulan/işlevini sürdüren izleme mekanizmalarının sayısı	72	5.035.460 \$
Çıktı 1.2 Korumaya duyarlı kayıt ve veri doğrulama süreçleri uygulamaya koyulmuştur	1.2.1 Geçici Koruma ve Uluslararası Koruma kapsamındaki yabancılarla yapılan veri güncelleme görüşmelerinin sayısı	2.750.250	50.402.238 \$
Çıktı 1.3 Yeniden yerleştirme ve koruma çözümleri tespit edilmiştir	1.3.1 Yeniden yerleştirme için UNHCR tarafından sunulan bireylerin sayısı	30.055	\$7.963.440
	1.3.2 Gözlemlenen gönüllü geri dönüş (Suriye) mülakatlarının sayısı	35.000	\$7.713.440
Çıktı 1.4 Toplumsal cinsiyete duyarlı adli yardıma ve yasal yollara erişim iyileştirilmiştir	1.4.1 Bireysel hukuki destek (adli yardım ve danışmanlık) sağlanan mültecilerin/hassas durumdaki ev sahibi toplum üyelerinin sayısı	119.648	18.662.667 \$
	1.4.2 Mültecilere yönelik adli yardım mekanizmalarını güçlendirmek için eğitim verilen bireylerin sayısı (barolar ve diğer paydaşlar)	8.665	2.635.291 \$

AMAÇ 1 İÇİN SKA BAĞLANTILARI

SKA	SKA Hedefi
SKA 10 Ülkeler içinde ve arasında eşitsizlikleri azaltmak	10.2 2030'a kadar yaşa, cinsiyete, engelliliğe, ırka, etnik kökene, dine, ekonomik ya da başka bir statüye bakılmaksızın herkesin güçlendirilmesi ve sosyal, ekonomik ve siyasi olarak kapsanmasının desteklenmesi
	10.3 Ayrımcılığa dayalı yasaların, politikaların ve uygulamaların ortadan kaldırılması ve bu bağlamda uygun mevzuatın, politikaların ve eylemlerin desteklenmesi yoluyla eşit fırsatlar sunulması ve eşitsizliklerin azaltılması
	10.7 Planlı ve iyi yönetilen göç politikalarının uygulanmasıyla insanların sistemli, güvenli, düzenli ve sorumlu göçlerinin ve yer değiştirmelerinin kolaylaştırılması
SKA 16 Sürdürülebilir kalkınma için barışçıl ve kapsayıcı toplumlar tesis etmek, herkes için adalete erişimi sağlamak ve her düzeyde etkili, hesap verebilir ve kapsayıcı kurumlar oluşturmak	16.3 Hukukun üstünlüğünün ulusal ve uluslararası düzeylerde geliştirilmesi ve herkesin adalete eşit biçimde erişiminin güvence altına alınması
	16.9 2030'a kadar herkese doğum kaydı dâhil yasal kimlik kazandırılması
	16.10 Ulusal mevzuata ve uluslararası anlaşmalara uygun olarak bilgiye kamu erişiminin sağlanması ve temel özgürlüklerin korunması

Amaç 2:

Başta en riskli gruplar ve bireyler olmak üzere, topluluk üyelerinin koruma çözümlerinin belirlenmesi ve bunlara erişim konusunda desteklenmesi.

Çıktılar	Çıktı Göstergeleri	2023 Gösterge Hedefi	2023 için Bütçe İhtiyacı (Amerikan Doları)
Çıktı 2.1 Müdahale ve/veya uygun müdahalelere/hizmetlere sevk amaçlı olarak özel ihtiyaçları olan kişilerin belirlenmesine yönelik mekanizmalar iyileştirilmiştir	2.1.1 Koruma hizmetlerinden faydalanan bireylerin sayısı	872.013	30.339.406 \$
	2.1.2 Koruma ihtiyacı olduğu tespit edilen ve değerlendirilen özel ihtiyaç sahibi/hassas durumda olan bireylerin sayısı	517.508	26.277.078 \$
	2.1.3 Uzmanlık gerektiren/çok sektörlü hizmetlere (koruma ihtiyaçları olan bireyler için) yapılan yönlendirmelerin sayısı	408.735	8.669.728 \$
	2.1.4 Koruma ihtiyaçlarını karşılamak için nakit temelli/ aynı destek sağlanan bireylerin sayısı	238.045	38.510.629 \$
	2.1.5 Psikososyal destek alan bireylerin sayısı	78.852	11.714.968 \$
Çıktı 2.2 Bilgilendirme ve farkındalık yaratma mekanizmaları güçlendirilmiştir	2.2.1 Haklar, hizmetler, yükümlülükler ve destek mekanizmaları konularında bilgilendirme ve farkındalık yaratma faaliyetleriyle ulaşılan bireylerin sayısı	2.613.104	20.258.561 \$
Çıktı 2.3 Bireylerin kendilerini koruma potansiyeli ve haklarını kullanma kapasitesi artırılmıştır	2.3.1 Toplulukların mobilize edilmesine yönelik faaliyetlere ve güçlendirme programlarına katılan bireylerin sayısı	43.778	19.025.395 \$
Çıktı 2.4 Hesap verebilirlik mekanizmaları kurulmuş ve/veya işlevini sürdürmüştür	2.4.1 Kurulan ve/veya devamlılığı sağlanan geri bildirim, şikâyet ve müdahale mekanizmalarının sayısı	216	814.650 \$
	2.4.2 Alınan ve takibi yapılan geri bildirim ve şikâyet sayısı	38.526	1.121.193 \$
Çıktı 2.5 Sosyal uyumu teşvik etmek amacıyla desteklenen ulusal/ yerel kurum/kuruluşlar ve ortaklar	2.5.1 Sosyal uyum özelinde bir defaya mahsus gerçekleştirilen etkinliklere katılan mültecilerin ve ev sahibi toplum üyelerinin sayısı	104.790	11.643.773 \$
	2.5.2 Sosyal uyuma özelinde yapılandırılmış ve devamlılığı sağlanan programlara katılan mültecilerin ve ev sahibi toplum üyelerinin sayısı	249.252	14.381.846 \$
	2.5.3 # Barış içinde bir arada yaşamayı ve sosyal uyumu teşvik etmek için etkileşim içinde olunan kurumların sayısı	172	4.360.062 \$
	2.5.4 # Barış içinde bir arada yaşamayı ve sosyal uyumu teşvik etmek için kapasite paylaşım girişimleriyle ulaşılan kişi sayısı	2.910	3.447.562 \$
Çıktı 2.6 Özel ihtiyaçları olan mültecilere ve ev sahibi topluma hizmet sunma amacıyla desteklenen ulusal/ yerel kurumlar	2.6.1 # Özel ihtiyaç sahiplerine hizmet sunumu/ sağlanması konusunda teknik kapasite geliştirme girişimleriyle (eğitimler vb. dâhil) ulaşılan kişi sayısı	4.894	1.489.776 \$
	2.6.2 # Özel ihtiyaç sahiplerine hizmet sunumu/ sağlanması konusunda fiziksel kapasitelerin (altyapı, malzeme ve lojistik destekle ilgili olanlar dâhil) iyileştirilmesi için desteklenen kurum sayısı	27	8.266.825 \$
	2.6.3 # Özel ihtiyaç sahiplerine hizmet sunumu/ sağlanması konusunda insan kaynakları kapasitelerini (psikologların, sosyal hizmet uzmanlarının işe alınması gibi personel desteği dâhil) güçlendirmek için desteklenen kurum sayısı	23	8.324.574 \$

AMAÇ 2 İÇİN SKA BAĞLANTILARI

SKA	SKA Hedefi
SKA 1 Yoksulluğun tüm biçimlerini her yerde sona erdirmek	1.3 Temel mal ve hizmetler de dâhil edilerek herkes için ulusal açıdan uygun sosyal koruma sistemleri ve önlemlerinin hayata geçirilmesi ve 2030'a kadar yoksul ve kırılgan durumdaki kişiler için önemli ölçüde korunma sağlanması
	1.5 2030'a kadar yoksulların ve kırılgan durumda olan kişilerin dayanıklılık kazanmalarının sağlanması ve aşırı hava olayları ve diğer ekonomik, sosyal ve çevresel şoklar ve afetlere karşı kırılganlıkların azaltılması
SKA 5 Toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak ve tüm kadınlar ile kız çocuklarını güçlendirmek	5.5 Kadınların siyasi, ekonomik ve sosyal hayatın karar verme süreçlerine tam ve etkin bir biçimde katılımlarının ve kadınlara karar verme mekanizmalarında, her düzeyde lider olabilmeleri için eşit fırsatlar tanınmasının güvence altına alınması
SKA 10 Ülkeler içinde ve arasında eşitsizlikleri azaltmak	10.2 2030'a kadar yaşa, cinsiyete, engelliliğe, ırka, etnik kökene, dine, ekonomik ya da başka bir statüye bakılmaksızın herkesin güçlendirilmesi ve sosyal, ekonomik ve siyasi olarak kapsanmasının desteklenmesi
	10.3 Ayrımcılığa dayalı yasaların, politikaların ve uygulamaların ortadan kaldırılması ve bu bağlamda uygun mevzuatın, politikaların ve eylemlerin desteklenmesi yoluyla eşit fırsatlar sunulması ve eşitsizliklerin azaltılması
	10.7 Planlı ve iyi yönetilen göç politikalarının uygulanmasıyla insanların sistemli, güvenli, düzenli ve sorumlu göçlerinin ve yer değiştirmelerinin kolaylaştırılması
SKA 16 Sürdürülebilir kalkınma için barışçıl ve kapsayıcı toplumlar tesis etmek, herkes için adalete erişimi sağlamak ve her düzeyde etkili, hesap verebilir ve kapsayıcı kurumlar oluşturmak	16.6 Her düzeyde etkili, hesap verebilir ve şeffaf kurumlar kurulması
	16.7 Her düzeyde duyarlı, kapsayıcı, katılımcı ve temsil edici karar verme mekanizmalarının oluşturulması
	16.10 Ulusal mevzuata ve uluslararası anlaşmalara uygun olarak bilgiye kamu erişiminin sağlanması ve temel özgürlüklerin korunması

Amaç 3:

Türkiye'de uluslararası ve geçici koruma sağlanan kadınlara, kız çocuklarına, erkeklere ve erkek çocuklarına ve özel ihtiyaçları olan kişilere yönelik toplumsal cinsiyete dayalı şiddet (TCDŞ) risk ve sonuçlarının azaltılmasına katkıda bulunmak ve bu kişilerin nitelikli TCDŞ hizmetlerine erişimini iyileştirmek.

Çıktılar	Çıktı Göstergeleri	2023 Gösterge Hedefi	2023 için Bütçe İhtiyacı (Amerikan Doları)
Çıktı 3.1 Mülteciler ve ev sahibi toplum üyeleri arasından özel ihtiyaç sahibi kişilerin güvenli, mahrem ve nitelikli çok sektörlü toplumsal cinsiyete dayalı şiddet hizmet ve destek programlarına erişimi artmıştır	3.1.1 Değerlendirilen Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddete maruz kalan veya risk altında olan bireylerin sayısı	55.106	3.448.969 \$
	3.1.2 Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddet müdahale hizmetlerinin sağlandığı, Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddete maruz kalan veya risk altında olan bireylerin sayısı	20.745	3.107.991 \$
	3.1.3 Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddet özelinde çok sektörlü hizmetlere yönlendirilen, Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddete maruz kalan veya risk altında olan bireylerin sayısı	8.351	556.791 \$
Çıktı 3.2 Toplum temelli girişimler sayesinde toplumsal cinsiyete dayalı şiddet riskleri hafifletilmiş ve azaltılmıştır	3.2.1 TCDŞ'nin hafifletilmesi, önlenmesi ve müdahalesine ilişkin haklar, mevcut hizmetler ve desteklere yönelik TCDŞ ile ilişkili bilgilendirme ve farkındalık yaratma faaliyetleri aracılığıyla ulaşılan kişilerin sayısı	541.848	6.339.293 \$
Çıktı 3.3 Toplumsal cinsiyete dayalı şiddete ve cinsel sömürü ve istismarın önlenmesine yönelik etkin bir müdahale için tüm sektörlerde kamu ve kamu dışındaki aktörlerin ve hizmetlerin kapasitesi güçlendirilmiştir.	3.3.1 TCDŞ riskinin hafifletilmesi, önlenmesi ve müdahalesi konusunda teknik kapasite geliştirme girişimleriyle (eğitimler vb. dâhil) ulaşılan kişi sayısı	4.859	3.916.395 \$
	3.3.2 TCDŞ riskinin hafifletilmesi, önlenmesi ve müdahalesi konusunda fiziksel kapasitelerin (altyapı, malzeme ve lojistik destekle ilgili olanlar dâhil) iyileştirilmesi için desteklenen kurum sayısı	4	959.844 \$
	3.3.3 TCDŞ riskinin hafifletilmesi, önlenmesi ve müdahalesi konusunda insan kaynakları kapasitelerini (psikologların, sosyal hizmet uzmanlarının işe alınması gibi personel desteği dâhil) güçlendirmek için desteklenen kurum sayısı	95	4.017.594 \$

AMAÇ 3 İÇİN SKA BAĞLANTILARI

SKA	SKA Hedefi
SKA 3 Sağlıklı ve kaliteli yaşamı her yaşta güvence altına almak	3.1 2030'a kadar küresel anne ölüm oranının her 100.000 doğumda 70'in altına indirilmesi
	3.7 2030'a kadar cinsel sağlık ve aile planlamasını da kapsayan üreme sağlığı hizmetlerine ve bu konuda bilgi ve eğitime evrensel erişimin sağlanması ve üreme sağlığının ulusal stratejilere ve programlara entegre edilmesi
SKA 4 Kapsayıcı ve hakkaniyete dayanan nitelikli eğitimi sağlamak ve herkes için yaşam boyu öğrenim fırsatlarını teşvik etmek	4.a Çocuklara, engellilere, toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı eğitim olanaklarının yaratılması ve geliştirilmesi ve herkes için güvenli, şiddete dayalı olmayan, kapsayıcı ve etkili öğrenme ortamlarının oluşturulması
SKA 5 Toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak ve tüm kadınlar ile kız çocuklarını güçlendirmek	5.1 Kadınlara ve kız çocuklarına yönelik her türlü ayrımcılığın her yerde sona erdirilmesi
	5.2 Kamu alanları ve özel alanlarda, bütün kadınlara ve kız çocuklarına yönelik, kadın ticareti, cinsel ve her türlü istismarı da kapsayan şiddetin her türünün ortadan kaldırılması
	5.3 Çocuk evliliği, erken yaşta zorla evlendirilme ve kadın sünneti gibi bütün zararlı uygulamaların ortadan kaldırılması
	5.4 Ücretsiz bakım ve ev işlerinin kamu hizmetleri, altyapı ve sosyal koruma politikalarının sağlanması ve hane ve aile içinde sorumluluğun ulusal açıdan uygun bir biçimde paylaşılmasının geliştirilmesi yoluyla tanınması ve değer görmesi
	5.5 Kadınların siyasi, ekonomik ve sosyal hayatın karar verme süreçlerine tam ve etkin bir biçimde katılımlarının ve kadınlara karar verme mekanizmalarında, her düzeyde lider olabilmeleri için eşit fırsatların tanınmasının güvence altına alınması
	5.6 Uluslararası Nüfus ve Kalkınma Konferansı Eylem Programı, Pekin Eylem Platformu ve bunların gözden geçirme konferansları sonucunda ortaya çıkan konferans çıktılarına uygun olarak cinsel sağlık ve üreme sağlığı haklarına evrensel erişimin sağlanması
	5.b Kadınların güçlenmelerinin ilerletilmesi için özellikle bilgi ve iletişim teknolojileri olmak üzere etkinleştirme teknolojisinin kullanımının geliştirilmesi
	5.c Toplumsal cinsiyet eşitliğinin ilerletilmesi ve kadınların ve kız çocuklarının her düzeyde güçlenmeleri için sağlam politikaların ve yasal olarak uygulanabilir mevzuatların kabul edilmesi ve güçlendirilmesi
SKA 16 Sürdürülebilir kalkınma için barışçıl ve kapsayıcı toplumlar tesis etmek, herkes için adalete erişimi sağlamak ve her düzeyde etkili, hesap verebilir ve kapsayıcı kurumlar oluşturmak	16.1 Şiddetin tüm biçimlerinin ve şiddete bağlı ölüm oranlarının her yerde büyük ölçüde azaltılması
	16.2 Çocuk istismarının, sömürsünün, ticaretinin ve çocuklara karşı şiddet ve işkencenin her türünün sona erdirilmesi
	16.3 Hukukun üstünlüğünün ulusal ve uluslararası düzeylerde geliştirilmesi ve herkesin adalete eşit biçimde erişiminin güvence altına alınması
	16.7 Her düzeyde duyarlı, kapsayıcı, katılımcı ve temsil edici karar verme mekanizmalarının oluşturulması
	16.10 Ulusal mevzuata ve uluslararası anlaşmalara uygun olarak bilgiye kamu erişiminin sağlanması ve temel özgürlüklerin korunması

Amaç 4:

Türkiye'de uluslararası koruma ve geçici koruma sağlanan çocukların nitelikli çocuk koruma müdahalelerine adil bir şekilde erişiminin artırılması ve şiddet, sömürü, istismar ve ihmalden korunması.

Çıktılar	Çıktı Göstergeleri	2023 Gösterge Hedefi	2023 için Bütçe İhtiyacı (Amerikan Doları)
Çıktı 4.1 Geçici koruma ve uluslararası koruma sağlanan çocuklar için özel hizmetler erişilebilir hale getirilmiştir	4.1.1 Koruma ihtiyaçları açısından değerlendirilen çocukların sayısı	146.216	10.650.738 \$
	4.1.2 Risk altında oldukları belirlenen çocukların sayısı	89.645	2.836.034 \$
	4.1.3 Uzmanlık gerektiren/çok sektörlü hizmetlere yönlendirilen çocukların sayısı	86.800	4.025.887 \$
Çıktı 4.2 Hedeflenen bölgelerde geçici koruma ve uluslararası koruma sağlanan çocuklar için toplum temelli çocuk koruma ve psikososyal destek müdahaleleri erişilebilir hale getirilmiştir	4.2.1 Yapılandırılmış ve devamlılığı sağlanan topluluk temelli çocuk koruma programlarına katılan çocukların sayısı	31.089	3.827.364 \$
	4.2.2 Yapılandırılmış ve devamlılığı sağlanan psikososyal destek programlarına katılan çocukların sayısı (bireysel olarak ve gruplar halinde)	38.199	852.519 \$
	4.2.3 Olumlu ebeveynlik programları ile ulaşılan bireylerin sayısı	29.176	1.908.935 \$
	4.2.4 Çocuk hakları ve koruma konusunda bilgilendirme kampanyaları ve farkındalık yaratma girişimleri yoluyla ulaşılan bireylerin sayısı	203.933	2.983.746 \$
Çıktı 4.3 İlgili mevzuatın etkin bir biçimde uygulanmasına ilişkin kamu ve kamu dışındaki çocuk koruma aktörlerinin kapasitesi güçlendirilmiştir	4.3.1 Çocuk hakları ve koruma konusunda teknik kapasite geliştirme girişimleriyle (eğitimler vb. dâhil) ulaşılan kişi sayısı	5.970	1.264.886 \$
	4.3.2 Çocuk hakları ve koruma konusunda fiziksel kapasitelerin (altyapı, malzeme ve lojistik destekle ilgili olanlar dâhil) iyileştirilmesi için desteklenen kurum sayısı	1	2.737.109 \$
	4.3.3 Çocuk hakları ve koruma konusunda insan kaynakları kapasitelerini (psikologların, sosyal hizmet uzmanlarının işe alınması gibi personel desteği dâhil) güçlendirmek için desteklenen kurum sayısı	14	2.477.348 \$

AMAÇ 4 İÇİN SKA BAĞLANTILARI

SKA	SKA Hedefi
SKA 3 Sağlıklı ve kaliteli yaşamı her yaşta güvence altına almak	3.7 2030'a kadar cinsel sağlık ve aile planlamasını da kapsayan üreme sağlığı hizmetlerine ve bu konuda bilgi ve eğitime evrensel erişimin sağlanması ve üreme sağlığının ulusal stratejilere ve programlara entegre edilmesi
	3.8 Finansal riskten korunmayı, kaliteli temel sağlık hizmetlerine erişimi ve herkesin güvenli, etkili, kaliteli ve uygun fiyatlı temel ilaçlara ve aşılarla erişimini de kapsayan evrensel bir sağlık güvencesi sisteminin oluşturulması
SKA 4 Kapsayıcı ve hakkaniyete dayanan nitelikli eğitimi sağlamak ve herkes için yaşam boyu öğrenim fırsatlarını teşvik etmek	4.2 2030'a kadar bütün kız ve erkek çocuklarının onları ilköğretime hazır hale getirecek kaliteli okul öncesi eğitimine erişimlerinin güvence altına alınması
SKA 5 Toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak ve tüm kadınlar ile kız çocuklarını güçlendirmek	5.1 Kadınlara ve kız çocuklarına yönelik her türlü ayrımcılığın her yerde sona erdirilmesi
	5.2 Kamu alanları ve özel alanlarda, bütün kadınlara ve kız çocuklarına yönelik, kadın ticareti, cinsel ve her türlü istismarı da kapsayan şiddetin her türünün ortadan kaldırılması
	5.3 Çocuk evliliği, erken yaşta zorla evlendirilme ve kadın sünneti gibi bütün zararlı uygulamaların ortadan kaldırılması
SKA 16 Sürdürülebilir kalkınma için barışçıl ve kapsayıcı toplumlar tesis etmek, herkes için adalete erişimi sağlamak ve her düzeyde etkili, hesap verebilir ve kapsayıcı kurumlar oluşturmak	16.2 Çocuk istismarının, sömürsünün, ticaretinin ve çocuklara karşı şiddet ve işkencenin her türünün sona erdirilmesi
	16.3 Hukukun üstünlüğünün ulusal ve uluslararası düzeylerde geliştirilmesi ve herkesin adalete eşit biçimde erişiminin güvence altına alınması
	16.9 2030'a kadar herkese doğum kaydı dâhil yasal kimlik kazandırılması

TEMEL İHTİYAÇLAR SEKTÖRÜ

Daha fazla bilgi için tıklayınız.

Amaç 1:

Geçici koruma sağlanan en hassas durumdaki Suriyelilerin, uluslararası koruma başvuru ve statü sahiplerinin ve ev sahibi toplumun hassas durumdaki üyelerinin yaşam koşullarının iyileştirilmesi.

Çıktılar	Çıktı Göstergeleri	2023 Gösterge Hedefleri	2023 için Bütçe İhtiyacı (ABD Doları)
Çıktı 1.1 Hassas durumdaki mültecilerin elverişli barınma koşullarına ve WASH (Su, Sanitasyon ve Hijyen) koşullarını sürdürmek için gelişmiş kapasiteye erişimi vardır	1.1.1 Mesken iyileştirmeleri veya WASH rehabilitasyonu için destek alan bireylerin sayısı	19.040	4.722.000 \$
	1.1.2 Ulaşım hizmetlerinden faydalanan bireylerin sayısı	60	15.000 \$
Çıktı 1.2 Hassas durumdaki mültecilerin güvenli, toplumsal cinsiyete duyarlı ve insan onuruna yakışır bir şekilde temel mal (Gıda, Gıda Dışı İhtiyaçlar, Acil Temel İhtiyaç Paketleri ve hijyen ve acil durum kitlerine) ve hizmetlere erişimi olması	1.2.1 Nakit temelli müdahalelerden faydalanan kişilerin sayısı	971.175	40.522.406 \$
	1.2.2 Acil Temel İhtiyaç Paketlerinden faydalanan kişilerin sayısı	96.274	13.166.150 \$
	1.2.3. Aynı veya nakdi gıda yardımı alan kişilerin sayısı	410.964	17.494.428 \$
	1.2.4 Toplumsal cinsiyete uygun hijyen, acil durum veya sağlık kitlerinden faydalanan kişilerin sayısı	377.374	8.262.876 \$
	1.2.5 Hijyen farkındalık oturumlarına katılan kişilerin sayısı	8.550	41.000 \$
Çıktı 1.3 Hassas durumdaki mültecilerin kendi kendine yeterliğini arttırmak ve Temel İhtiyaçlar desteğine olan bağılıklarını azaltmak adına bu mültecilerin geçim kaynakları hizmetlerine erişimi desteklenmiştir	1.3.1 Temel ihtiyaç desteğinden geçim kaynağı fırsatlarına geçiş konusunda danışmanlık/ bilgilendirme alan birey sayısı	35.865	758.125 \$

AMAÇ 1 İÇİN SKA BAĞLANTILARI

SKA	SKA Hedefi
SKA 1 Yoksulluğun tüm biçimlerini her yerde sona erdirmek	1.3 Temel mal ve hizmetler de dâhil edilerek herkes için ulusal açıdan uygun sosyal koruma sistemleri ve önlemlerinin hayata geçirilmesi ve 2030'a kadar yoksul ve kırılgan durumdaki kişiler için önemli ölçüde korunma sağlanması
SKA 2 Açlığı bitirmek, gıda güvenliğine ve iyi beslenmeye ulaşmak ve sürdürülebilir tarımı desteklemek	2.1 2030'a kadar açlığın sona erdirilmesi ve özellikle yoksullar ve çocuklar da dâhil kırılgan durumda olan kişiler başta olmak üzere herkesin bütün yıl boyunca güvenli, besleyici ve yeterli miktarda besine erişiminin güvence altına alınması
SKA 6 Herkes için erişilebilir su ve atık su hizmetlerini ve sürdürülebilir su yönetimini güvence altına almak	6.2 2030'a kadar herkesin yeterli temizlik ve sıhhi koşullara eşit biçimde erişiminin sağlanması ve kadınların, kız çocuklarının ve kırılgan durumda olan kişilerin ihtiyaçlarına özel önem göstererek kamuya açık alanlarda dışkılamanın sona erdirilmesi
SKA 11 Şehirleri ve insan yerleşimlerini kapsayıcı, güvenli, dayanıklı ve sürdürülebilir kılmak	11.1 2030'a kadar herkesin yeterli, güvenli ve uygun fiyatlı konutlara ve temel hizmetlere erişiminin sağlanması ve gecekondu mahallelerinin iyileştirilmesi

Amaç 2:

Temel ihtiyaçlara ve kamu hizmetlerine yönelik artan talebi karşılayabilmek için yerel ve ulusal kapasitelerin güçlendirilmesinin desteklenmesi.

Çıktılar	Çıktı Göstergeleri	2023 Gösterge Hedefleri	2023 için Bütçe İhtiyacı (ABD Doları)
Çıktı 2.1 Yerel yönetimler, talepteki artışa yanıt olarak temel hizmetlerin yanı sıra belediye ve diğer hizmetleri sağlamak için teknik ve altyapı kapasitesini artırdı.	2.1.1 Kapsayıcı temel hizmet sunumunu mümkün kılmak için güçlendirilmiş stratejik planlama, yönetim ve hazırlıklı olma kapasitelerine yönelik teknik destekten yararlanan belediye sayısı	86	7.106.604 \$
	2.1.2 Hizmet sunum kapasitesini artırmak için yeni kurulan, rehabilite edilen veya donatılan belediye altyapılarının sayısı	68	35.947.500 \$
	2.1.3 Kapsayıcı temel hizmet sunumunu mümkün kılmak için güçlendirilmiş stratejik planlama ve yönetim kapasitelerine yönelik teknik destekten yararlanan kamu kurumlarının sayısı	20	4.000.000 \$

AMAÇ 2 İÇİN SKA BAĞLANTILARI

SKA	SKA Hedefi
SKA 1 Yoksulluğun tüm biçimlerini her yerde sona erdirmek	1.a Özellikle en az gelişmiş ülkeler olmak üzere, gelişmekte olan ülkelerin yoksulluğu bütün boyutlarıyla sona erdirmek adına programlar ve politikalar uygulayabilmeleri için onlara yeterli ve öngörülebilir araçlar sunmak amacıyla, geliştirilmiş kalkınma işbirliği aracılığıyla, çeşitli kaynaklardan kaynakların yönlendirilmesinin büyük ölçüde sağlanması
SKA 9 Dayanıklı altyapılar tesis etmek, kapsayıcı ve sürdürülebilir sanayileşmeyi desteklemek ve yenilikçiliği güçlendirmek	9.1 Herkes için uygun fiyatlı ve eşitliğe dayalı bir erişime vurguda bulunarak ekonomik kalkınmayı ve insanların esenliğini desteklemek için bölgesel ve sınırlararası altyapıyı kapsayan kaliteli, güvenilir, sürdürülebilir ve dayanıklı altyapıların oluşturulması
SKA 17 Uygulama araçlarını güçlendirmek ve sürdürülebilir kalkınma için küresel ortaklığı canlandırmak	17.17 Ortaklıkların deneyim ve kaynak sağlama stratejileri paydasına dayanan kamu, kamu-özel ve sivil toplum ortaklıklarının teşvik edilmesi ve desteklenmesi
SKA 11 Şehirleri ve insan yerleşimlerini kapsayıcı, güvenli, dayanıklı ve sürdürülebilir kılmak	11.7 2030'a kadar özellikle kadınlar, çocuklar, yaşlılar ve engellilerin güvenli, kapsayıcı ve erişilebilir yeşil alanlara ve kamu alanlarına evrensel erişimlerinin güvence altına alınması
SKA 13 İklim değişikliği ve etkileri ile mücadele için acilen eyleme geçmek	13.3 İklim değişikliği azaltım, iklim değişikliğine uyum, etkinin azaltılması ve erken uyarı konularında eğitimin, farkındalık yaratmanın ve insani ve kurumsal kapasitenin geliştirilmesi

EĞİTİM SEKTÖRÜ

Daha fazla bilgi için tıklayınız.

Amaç 1:

Mülteci çocuklar, gençler ve yetişkinler için kapsayıcı ve yaşam boyu öğrenmeyi teşvik eden örgün, yaygın ve informal eğitim programlarına sürekli erişimin desteklenmesi.

Çıktılar	Çıktı Göstergeleri	2023 Gösterge Hedefi	2023 için Bütçe İhtiyacı (ABD Doları)
Çıktı 1.1 Mülteci çocukların ve hassas durumdaki Türk çocukların okul, ev ve toplum temelli Erken Çocukluk Eğitim programlarına erişimi artırılmıştır	1.1.1 Erken Çocukluk Eğitimi ve okul öncesi eğitime kaydolun çocukların sayısı (3-5 yaş, kız/erkek)	42.548	3.758.860 \$
Çıktı 1.2 Mülteci çocuklar ve gençlerin örgün eğitime erişimi artmıştır	1.2.1 Örgün eğitime kaydolun çocukların sayısı (5-17 yaş, kız/erkek) (1-12. Sınıf)	-	-
	1.2.2 Uzaktan eğitime desteklenen çocukların sayısı	43.120	4.920.000 \$
Çıktı 1.3 Okul dışındaki ve risk altındaki çocukların örgün eğitime yeniden entegrasyonunu veya devamını kolaylaştıran akredite yaygın eğitim programlarına erişimi artmıştır	1.3.1 Akredite yaygın eğitime kaydolun çocukların sayısı (5-17 yaş, kız/erkek)	5.900	6.297.238 \$
Çıktı 1.4 Okula gitmeyen ve risk altındaki mülteci ve Türk çocukların akredite olmayan informal eğitim programlarına erişimi artmıştır	1.4.1 Akredite olmayan informal eğitime kaydolun çocukların sayısı (5-17 yaş, kız/erkek)	21.629	4.058.277 \$
Çıktı 1.5 Mülteci ergen ve gençlerin mesleki ve teknik eğitim ve öğretim programlarına erişimi artmıştır	1.5.1 Resmi teknik eğitim ve öğretim programlarına kaydolun gençlerin sayısı (14-17 yaş, kız/erkek)	20.000	750.000 \$
	1.5.2 Yaygın teknik eğitim ve öğretim programlarına kaydolun gençlerin sayısı (14-24 yaş, kız/erkek)	4.600	1.589.518 \$
Çıktı 1.6 Mülteci gençlerin yükseköğretim programlarına erişimi artmıştır	1.6.1 Yükseköğretime kaydolun öğrencilerin sayısı (>18 yaş, kadın/erkek)	30.150	729.676 \$
	1.6.2 Yükseköğretim bursu ve nakdi hibe alan öğrenci sayısı (>18 yaş, kadın/erkek)	2.526	5.206.610 \$
	1.6.3 E-öğrenme altyapısı ve ekipmanı ile desteklenen kurum sayısı	13.295	6.671.539 \$

Çıktılar	Çıktı Göstergeleri	2023 Gösterge Hedefi	2023 için Bütçe İhtiyacı (ABD Doları)
Çıktı 1.7 Çocukları öğrenime geri döndürmek için kamu kurumlarını, toplulukları, donör kuruluşları ve ortakları harekete geçirmeyi amaçlayan Okula Dönüş kampanyaları gerçekleştirilmiştir	1.7.1 Öğretime/okula dönüş kampanyalarıyla ulaşılan kişi sayısı	1.025.250	5.242.875 \$
	1.7.2 Her türlü eğitime kayıt için vaka bazlı destek alan çocuk sayısı (5-17 yaş, kız/erkek)	33.008	327.375 \$
Çıktı 1.8 Mülteci çocuklar iyileştirilmiş eğitim olanaklarından yararlanmaktadır	1.8.1 Güvenli okul protokolünü uygulayan okulların sayısı	-	-
	1.8.2 İnşa edilen, kurulan veya yenilenen sınıf sayısı	15.055	25.531.712 \$
	1.8.3 İnşa edilen, kurulan veya yenilenen sınıflardan yararlanan çocukların (3-17 yaş, kız/erkek) sayısı	10.012	1.070.000 \$
	1.8.4 Cinsiyete duyarlı ve erişilebilir su, sanitasyon ve hijyen tesislerinden yararlanan okulların veya öğrenim alanlarının sayısı	-	-
Çıktı 1.9 Mülteci çocukların eğitim gereçlerine erişimleri vardır	1.9.1 Okul malzemeleri alan çocukların (3-17 yaş, kız/erkek) sayısı	66.710	482.200
	1.9.2 Öğretim materyalleri alan öğretmenlerin/ kolaylaştırıcıların (kadın/erkek) sayısı	100.550	39.200
Çıktı 1.10 Mülteci çocukların sosyal korumaya erişimleri vardır	1.10.1 Okul ulaşım desteği sağlanan çocuk sayısı (3-17 yaş, kız/erkek)	113.060	9.305.300 \$
	1.10.2 Eğitim için nakit transferlerle desteklenen çocuk sayısı (5-17 yaş, kız/erkek)	105.950	2.008.260 \$

AMAÇ 1 İÇİN SKA BAĞLANTILARI

SKA	SKA Hedefi
SKA 4 Kapsayıcı ve hakkaniyete dayanan nitelikli eğitimi sağlamak ve herkes için yaşam boyu öğrenim fırsatlarını teşvik etmek	4.1 2030'a kadar bütün kız ve erkek çocuklarının ücretsiz, hakkaniyetli ve kaliteli bir ilköğretim ve ortaöğretimi tamamlamalarının ve böylece ilgili ve etkili öğrenme çıktılarının elde edilmesinin sağlanması
	4.2 2030'a kadar bütün kız ve erkek çocuklarının onları ilköğretime hazır hale getirecek kaliteli okul öncesi eğitimine erişimlerinin güvence altına alınması
	4.3 2030'a kadar bütün kadın ve erkeklerin erişilebilir ve kaliteli teknik eğitim, mesleki eğitim ve üniversiteyi kapsayan yükseköğretime eşit biçimde erişimlerinin sağlanması
	4.4 2030'a kadar istihdam, insana yakışır işlerde çalışma ve girişimciliğe yönelik teknik ve mesleki becerileri de kapsayan ilgili becerilere sahip gençlerin ve yetişkinlerin sayısının önemli ölçüde artırılması
	4.5 2030'a kadar eğitim alanındaki toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin ortadan kaldırılması ve engelliler, yerliler ve kırılgan durumdaki çocuklar dâhil, kırılgan insanların her düzeyde eğitim ve mesleki eğitime eşit biçimde erişimlerinin sağlanması
	4.a Çocuklara, engellilere, toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı eğitim olanaklarının yaratılması ve geliştirilmesi ve herkes için güvenli, şiddete dayalı olmayan, kapsayıcı ve etkili öğrenme ortamlarının oluşturulması
	4.b 2030'a kadar en az gelişmiş ülkeler, gelişmekte olan küçük ada devletleri ve Afrika ülkeleri başta olmak üzere gelişmekte olan ülkelere, gelişmiş ve diğer gelişmekte olan ülkelerdeki mesleki eğitim programlarını ve bilgi ve iletişim teknolojileri programlarını, teknik programları, mühendislik programlarını ve bilimsel programları kapsayan yüksek öğrenim programlarına kayıt olanağı sunan bursların sayısının küresel olarak önemli ölçüde artırılması
	4.6 2030'a kadar bütün gençlerin ve hem kadın hem de erkek olmak üzere yetişkinlerin büyük bir bölümünün okuryazar olmasının ve matematiksel beceriler kazanmasının güvence altına alınması
SKA 8 İstikrarlı, kapsayıcı ve sürdürülebilir ekonomik büyümeyi, tam ve üretken istihdamı ve herkes için insana yakışır işleri desteklemek	8.6 2030'a kadar işsiz ya da eğitim görmeyen gençlerin oranının önemli ölçüde azaltılması

Amaç 2:

Koruyucu eğitim ortamlarında mülteci çocuklar ve gençler için eğitim fırsatlarının kalitesinin artırılmasına katkıda bulunulması.

Çıktılar	Çıktı Göstergeleri	2023 Gösterge Hedefi	2023 için Bütçe İhtiyacı (ABD Doları)
Çıktı 2.1 Mülteci ve Türk öğretmenlere, mülteci çocukların ihtiyaçlarına daha iyi yanıt verebilmeleri için sistematik kalitede mesleki gelişim fırsatları sunulmaktadır.	2.1.1 Uzaktan eğitim ve üniversite de dâhil olmak üzere eğitilen öğretmen ve eğitim personeli (kadın/erkek) sayısı	106.250	3.498.372 \$
Çıktı 2.2 Yeterli sayıda mülteci öğretmenin uygun ödemelerin sağlanması yoluyla mevcut ve kalıcı olması sağlanacaktır.	2.2.1 Teşvik sağlanan öğretmen ve eğitim personeli (kadın/erkek) sayısı	5.100	40.004.200 \$
	2.2.2 Öğretim kaynakları, kitleri ve kılavuzları alan öğretmen ve eğitim personeli (kadın/erkek) sayısı	389.680	915.000 \$
Çıktı 2.3 Mülteci ve Türk çocuklara ve gençlere yaşam becerileri ve vatandaşlık eğitimi sağlanacaktır.	2.3.1 Resmi ortamlarda yaşam becerileri ve vatandaşlık eğitimi programlarından yararlanan çocukların (5-17 yaş, kız/erkek) sayısı	22.100	866.000 \$
	2.3.2 İnfornel ortamlarda yaşam becerileri ve vatandaşlık eğitimi programlarından yararlanan çocukların (5-24 yaş, kız/erkek) sayısı	280.140	10.977.085 \$
	2.3.3 Yaşam becerileri ve/veya vatandaşlık eğitimi alan öğretmen, eğitim personeli ve ebeveyn sayısı	240.000	2.500.000 \$
Çıktı 2.4 Eğitim programlarının kalitesi, öğretim ve öğrenim gereçleri desteğinin sağlanmasıyla artırılacaktır.	2.4.1 Okul kitabı alan çocukların sayısı (5-17 yaş, kız/erkek)	150.200	1.515.000 \$
	2.4.2 Örgün ve yaygın/informel ortamlarda tamamlayıcı öğrenim materyalleri alan çocukların (3-17 yaş, kız/erkek) sayısı	190.100	1.700.000 \$
	2.4.3: Eğlence malzemelerinden yararlanan çocuk sayısı (3-17 yaş, kız/erkek)	150.150	1.525.000 \$

AMAÇ 2 İÇİN SKA BAĞLANTILARI

SKA	SKA Hedefi
SKA 4 Kapsayıcı ve hakkaniyete dayanan nitelikli eğitimi sağlamak ve herkes için yaşam boyu öğrenim fırsatlarını teşvik etmek	4.1 2030'a kadar bütün kız ve erkek çocuklarının ücretsiz, hakkaniyetli ve kaliteli bir ilköğretim ve ortaöğretimi tamamlamalarının ve böylece ilgili ve etkili öğrenme çıktılarının elde edilmesinin sağlanması
	4.7 2030'a kadar sürdürülebilir kalkınma ve sürdürülebilir yaşam tarzları için eğitim, insan hakları, toplumsal cinsiyet eşitliği, barış ve şiddete başvurmama kültürünün geliştirilmesi, dünya vatandaşlığı ve kültürel çeşitliliğin ve kültürün sürdürülebilir kalkınmaya katkısının takdiri yoluyla bütün öğrenciler tarafından sürdürülebilir kalkınmanın ilerletilmesi için gereken bilgi ve becerinin kazanımının sağlanması
	4.c 2030'a kadar özellikle en az gelişmiş ülkeler ve gelişmekte olan küçük ada devletleri başta olmak üzere gelişmekte olan ülkelerdeki öğretmen eğitimi için uluslararası işbirliğinin sağlanması aracılığıyla nitelikli öğretmen tedarikinin önemli ölçüde artırılması

Amaç 3:

Mülteci ve Türk çocuk ve gençlere kaliteli eğitim sağlanmasını kolaylaştırmak için dayanıklı bir ulusal eğitim sisteminin desteklenmesi.

Çıktılar	Çıktı Göstergeleri	2023 Gösterge Hedefi	2023 için Bütçe İhtiyacı (ABD Doları)
Çıktı 3.1 Mülteci çocukların ve gençlerin eğitim ihtiyaçlarına cevap veren politikalar, stratejiler ve programlar güçlendirilmektedir	3.1.1 Geliştirilen ve desteklenen mültecilere duyarlı politika ve stratejilerin sayısı	10	\$50,000
	3.2.2 Geliştirilen materyallerin sayısı	-	-
Çıktı 3.2 Eğitim sektörü aktörlerinin ve kurumlarının kapasitesi veri toplama kullanımıyla güçlendirilmektedir	3.2.1. Eğitim veri sistemi toplamayı iyileştirmek için uygulanan program sayısı	2	-
	3.2.2. Yıllık olarak yayınlanan çocukların eğitim durumuna ilişkin kanıta dayalı raporların sayısı	-	-
Çıktı 3.3 Eğitim sektörü aktörlerinin ve kurumlarının kapasitesi, kanıta dayalı politika oluşturmayı desteklemek için verilerin kullanımını güçlendirmektedir	3.3.1 Politika, planlama, veri toplama, sektör koordinasyonu veya INEE MS konusunda eğitilmiş eğitim aktörlerinin (kadın/erkek) sayısı	15	\$1,091,762
	3.3.2 Gerçekleştirilen sektör koordinasyon toplantılarının sayısı	40	\$200,000

AMAÇ 3 İÇİN SKA BAĞLANTILARI

SKA	SKA Hedefi
SKA 4 Kapsayıcı ve hakkaniyete dayanan nitelikli eğitimi sağlamak ve herkes için yaşam boyu öğrenim fırsatlarını teşvik etmek	4.7 2030'a kadar sürdürülebilir kalkınma ve sürdürülebilir yaşam tarzları için eğitim, insan hakları, toplumsal cinsiyet eşitliği, barış ve şiddete başvurmama kültürünün geliştirilmesi, dünya vatandaşlığı ve kültürel çeşitliliğin ve kültürün sürdürülebilir kalkınmaya katkısının takdiri yoluyla bütün öğrenciler tarafından sürdürülebilir kalkınmanın ilerletilmesi için gereken bilgi ve becerinin kazanımının sağlanması
SDG 16 Sürdürülebilir kalkınma için barışçıl ve kapsayıcı toplumlar tesis etmek, herkes için adalete erişimi sağlamak ve her düzeyde etkili, hesap verebilir ve kapsayıcı kurumlar oluşturmak	16.7 Her düzeyde duyarlı, kapsayıcı, katılımcı ve temsil edici karar verme mekanizmalarının oluşturulması

SAĞLIK SEKTÖRÜ

Daha fazla bilgi için tıklayınız.

Amaç 1:

Bulaşıcı olmayan ve bulaşıcı hastalıklar (COVID-19 ve diğer salgınlar dâhil) için iyileştirici ve önleyici hizmetler de dâhil temel sağlık hizmeti sunumu ve sevk sağlık hizmetleri kapasitesinin güçlendirilmesi.

Çıktılar	Çıktı Göstergeleri	2023 Gösterge Hedefleri	2023 için Bütçe İhtiyacı (ABD Doları)
Çıktı 1.1 Mülteciler için hedefe yönelik (birincil ve sevk) sağlık hizmeti sunumunun ve erişim düzeylerinin muhafaza edilmesi	1.1.1 Birinci basamak sağlık hizmetinde erkek ve kadın mülteciler ile etkilenen ev sahibi toplum üyelerine sağlanan danışmanlık sayısı	766.881	4.392.525 \$
	1.1.2 Sağlık tesislerine ulaşımı sağlanan kişilerin sayısı	1.190	357.821 \$
	1.1.3 Üretimi ve dağıtımı yapılan Anne ve Çocuk Sağlığı (MCH) ve Bebek-Küçük Çocuk Beslenmesine (IVCF) yönelik IEC (bilgi, eğitim, iletişim) ürünlerinin sayısı	1.006	390.898 \$
Çıktı 1.2 Mültecilere ve etkilenen topluma hizmet sunan sağlık tesislerinde sağlık ürünlerinin erişilebilirliği artırılmıştır	1.2.1 Desteklenen mültecilere hizmet sunan sağlık tesislerinin (kırsal sağlık merkezleri dâhil) sayısı	14	4.500.000 \$
Çıktı 1.3 Mültecilere ve etkilenen topluma hizmet sunan sağlık tesislerinde vasıflı ve bilgili, cinsiyet bakımından dengeli insan kaynağının erişilebilirliği artırılmıştır	1.3.1 Eğitim verilen Suriyeli sağlık uzmanlarının sayısı	2.124	3.179.316 \$
	1.3.2 Eğitim verilen Türk sağlık uzmanlarının sayısı	623	2.751.842 \$

AMAÇ 1 İÇİN SKA BAĞLANTILARI

SKA	SKA Hedefi
SKA 3 Sağlıklı ve kaliteli yaşamı her yaşta güvence altına almak	3.8 Finansal riskten korunmayı, kaliteli temel sağlık hizmetlerine erişimi ve herkesin güvenli, etkili, kaliteli ve uygun fiyatlı temel ilaçlara ve aşılarla erişimini de kapsayan evrensel bir sağlık güvencesi sisteminin oluşturulması

Amaç 2:

Özellikle hassas durumdaki gruplar (kadınlar, kız çocukları, ergenler ve gençler) için akıl sağlığı ve psikososyal destek ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddet (TCDS) vakalarının klinik yönetimi de dâhil olmak üzere cinsel sağlık ve üreme sağlığı hizmetlerine erişimin artırılması.

Çıktılar	Çıktı Göstergeleri	2023 Gösterge Hedefleri	2023 için Bütçe İhtiyacı (ABD Doları)
Çıktı 2.1 Özellikle hassas durumdaki gruplar için cinsel sağlık ve üreme sağlığı hizmetleri (anne sağlığı ve TCDS vakalarının klinik yönetimi dâhil) mevcut olup mülteci sağlık hizmetleri yapısına entegre edilmiştir	2.1.1 Cinsel ve üreme sağlığı hizmetleri alan bireylerin sayısı	43.650	123.629 \$
	2.1.2 Cinsel sağlık ve üreme sağlığı hizmetleri sunan hizmet dağıtım birimlerinin sayısı	18	426.650 \$
Çıktı 2.2 Mülteci ergenlerin ve gençlerin sağlık bilgisi ve hizmetlerine erişimi artırılmıştır	2.2.1 Sağlık bilgisi hizmetleri alan mülteci ergenlerin ve gençlerin sayısı	58.156	592.475 \$
	2.2.2 Hedefe yönelik gençlik faaliyetlerine katılan ergenlerin ve gençlerin sayısı	7.050	482.906 \$
Çıktı 2.3 Cinsel sağlık ve üreme sağlığı ve cinsel ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddet hizmetlerinin sağlanması bakımından sağlık makamları ve ortaklarının kapasitesi güçlendirilmiştir	2.3.1 Cinsel sağlık ve üreme sağlığı ve cinsel ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin klinik yönetimi konularında eğitim verilen hizmet sağlayıcılarının sayısı	600	325.000\$

AMAÇ 2 İÇİN SKA BAĞLANTILARI

SKA	SKA Hedefi
SKA 3 Sağlıklı ve kaliteli yaşamı her yaşta güvence altına almak	3.7 2030'a kadar cinsel sağlık ve aile planlamasını da kapsayan üreme sağlığı hizmetlerine ve bu konuda bilgi ve eğitime evrensel erişimin sağlanması ve üreme sağlığının ulusal stratejilere ve programlara entegre edilmesi

Amaç 3:

Bulaşıcı hastalıkların gözetiminin, tespitinin, müdahalesinin ve önlenmesinin (çocukluk dönemi aşılması dâhil) güçlendirilmesi ve genel olarak COVID-19 tedbirlerine odaklanarak tüm tehlikelere karşı acil durum müdahalesinin kuvvetlendirilmesi.

Çıktılar	Çıktı Göstergeleri	2023 Gösterge Hedefleri	2023 için Bütçe İhtiyacı (ABD Doları)
Çıktı 3.1 Bulaşıcı hastalıklara ilişkin önleyici tedbirler ve bağışıklık kazandırma hizmetlerine erişim artırılmıştır	3.1.1 Rutin aşılama (DPT3/Penta3) yapılan 1 yaşın altındaki çocukların sayısı	62.100	220.000 \$
	3.1.2 Tetanoz aşısı yapılan hamile kadın sayısı	140	25.000 \$
	3.1.3 Doğum öncesi bakım hizmeti alan hamile kadın sayısı	270	43.000 \$
Çıktı 3.2 Mültecilerin ve ev sahibi toplumun bulaşıcı hastalıkların önlenmesi konusundaki farkındalığı artırılmıştır	3.2.1 HIV dâhil olmak üzere cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlarla ilgili farkındalık yaratma faaliyetlerine katılan mültecilerin sayısı	3.793	231.083 \$
	3.2.2 COVID-19 riskleri ve önleme tedbirleri hakkında bilgilendirilen mülteci ve ev sahibi toplum üyesi sayısı	102.250	606.796 \$

AMAÇ 3 İÇİN SKA BAĞLANTILARI

SKA	SKA Hedefi
Amaç 3 Sağlıklı ve kaliteli yaşamı her yaşta güvence altına almak	3.3 2030'a kadar AIDS, tüberküloz, sıtma ve ihmal edilen tropikal hastalık salgınlarının sona erdirilmesi ve hepatit, su yoluyla bulaşan hastalıklar ve diğer bulaşıcı hastalıklarla mücadele edilmesi
	3.d Başta gelişmekte olan ülkeler olmak üzere bütün ülkelerin ulusal ve küresel sağlık risklerine karşı erken uyarı, riski azaltma ve risk yönetimi kapasitelerinin güçlendirilmesi

Amaç 4:

Bulaşıcı olmayan hastalıklar, akıl sağlığı ve psikososyal destek ve rehabilitasyon hizmetleri için sağlık hizmetlerinin tüm kademelerinde bilgi ve hizmet erişimini artırmak.

Çıktılar	Çıktı Göstergeleri	2023 Gösterge Hedefleri	2023 için Bütçe İhtiyacı (ABD Doları)
Çıktı 4.1 Sevk ve topluluk düzeylerinde güçlü bir entegrasyon sağlanarak mülteci sağlık merkezleri ve ev sahibi toplum kliniklerinin akıl sağlığı ve psikososyal destek hizmetleri (mhGAP (Akıl Sağlığı Gereksinimi Eylem Programı) ve temel PSS (Psikososyal Destek) iyileştirilmiştir	4.1.1 Mülteci sağlık merkezlerinde ve ev sahibi toplum kliniklerinde sunulan (desteklenen) akıl sağlığı ve psikososyal destek hizmetleri konsültasyonlarının sayısı	8.024	683.375 \$
	4.1.2 Tarama ve sevk (mhGAP) dâhil olmak üzere akıl sağlığı ve psikososyal destek hizmetleri konusunda eğitim verilen en az iki (2) sağlık personelinin bulunduğu göçmen sağlık merkezi ve ev sahibi toplum kliniklerinin sayısı	45	1.021.767 \$
	4.1.3 Birinci basamak sağlık tesisleri ile mülteci topluluklarının ortaklaşa yürüttüğü psiko-eğitim aracılığıyla akıl sağlığı ve psikososyal destek hizmetleri alanındaki sağlık teşvik faaliyetlerinin ulaştığı sayı	22.385	678.022 \$
Çıktı 4.2 Topluluk düzeyinde güçlü bir entegrasyon ile temel sağlık hizmeti ve sevk düzeylerinde akıl sağlığı ve psikososyal destek hizmetlerinin sağlanmasındaki bilgi, beceri ve standardizasyon düzeyi artırılmıştır	4.2.1 Temel akıl sağlığı ve PSS (Psikososyal Destek) hasta etkileşim becerileri konusunda eğitim verilen, ikinci ve üçüncü basamak bakım düzeyinden tercümanların sayısı	350	621.767 \$
	4.2.2 Öz bakım eğitimi verilen sağlık uzmanlarının sayısı	350	625.767 \$
Çıktı 4.3 Sevk ve topluluk düzeylerinde güçlü bir entegrasyon sağlanarak artan bilgi, beceri ve standardizasyon (PEN) sayesinde mülteci sağlık merkezleri ve ev sahibi toplum kliniklerindeki bulaşıcı olmayan hastalık müdahaleleri iyileştirilmiştir	4.3.1 Mülteci sağlık merkezlerinde ve ev sahibi toplum kliniklerinde sunulan (desteklenen) bulaşıcı olmayan hastalık konsültasyonlarının sayısı	-	-
	4.3.2 Bulaşıcı olmayan hastalık hizmetleri konusunda eğitim verilen en az iki (2) sağlık personelinin bulunduğu mülteci sağlık merkezlerinin sayısı (PEN)	5	316 \$
	4.3.3 Her birey için sağlanan uygun yardımcı cihazların yanı sıra öz bakım eğitimi alan engelli bireylerin sayısı	6.070	930.617 \$

AMAÇ 4 İÇİN SKA BAĞLANTILARI

SKA	SKA Hedefi
SKA 3 Sağlıklı ve kaliteli yaşamı her yaşta güvence altına almak	3.4 2030'a kadar bulaşıcı olmayan hastalıklardan kaynaklanan erken ölümlerin, bu hastalıkların önlenmesi ve tedavisi yoluyla üçte bir oranında azaltılması ve akıl ve ruh sağlığının ve esenliğinin geliştirilmesi

EKONOMİK GÜÇLENDİRME SEKTÖRÜ

Daha fazla bilgi için tıklayınız.

Ekonomik Güçlendirme

Geçim Kaynakları Alt Sektör Müdahalesi

Amaç 1:

Geçici koruma ve uluslararası koruma sağlanan kişiler ve ev sahibi toplum için daha iyi ve insan onuruna yakışır çalışma koşullarının yanı sıra iş yaratma da dâhil olmak üzere geçim kaynaklarının ve istihdam olanaklarının iyileştirilmesi.

Çıktılar	Çıktı Göstergeleri	2023 Gösterge Hedefleri	2023 için Bütçe İhtiyacı (ABD Doları)
Çıktı 1.1 Gençler ve en hassas durumdaki gruplar (TCDŞ ve çocuk işçiliğine maruz kalan bireyler) gibi belirli mülteci grupları ve ev sahibi toplum için ekonomik imkanlar hakkındaki bilgiler geliştirilmiştir	1.1.1 İstihdam hakkında bilgi almaya ilişkin risk altında olduğu belirlenen bireylerin sayısı	5.955	1.902.650 \$
Çıktı 1.2 Mülteciler ve ev sahibi toplum arasında içermeye ve barış içinde bir arada yaşamayı teşvik etme	1.2.1 Geçim kaynakları programlarının bir parçası olarak uygulanan sosyal uyum girişimlerinin sayısı	1.666	5.004.000 \$
	1.2.2 Geçim kaynakları programlarının bir parçası olarak sosyal uyum girişimlerine katılan bireylerin sayısı	11.690	4.744.160 \$
	1.2.3 # Sosyal uyum girişimlerine dâhil olan geçim kaynakları kurumları ve işletmelerinin sayısı	339	1.100.000 \$
Çıktı 1.3 Cinsiyete duyarlı aktif işgücü piyasası müdahaleleri yoluyla bireylerin istihdam edilebilirliği artırılmıştır.	1.3.1 Geçim kaynakları eğitimlerini (sosyal becerileri/ dil becerilerini de içerebilen teknik ve mesleki eğitimler) tamamlayan bireylerin sayısı	35.846	30.208.985 \$
	1.3.2 Türkçe dil eğitimlerini (bağımsız eğitim) tamamlayan mültecilerin sayısı	30.067	10.798.200 \$
	1.3.3 Çalışma için nakit programlarına kayıtlı kişi sayısı	13.040	10.200.000 \$
	1.3.4 İstihdamın korunması/kayıtlı hale getirilmesi için sübvansiyonlarla desteklenen bireylerin sayısı.	21.770	25.466.700 \$

Çıktılar	Çıktı Göstergeleri	2023 Gösterge Hedefleri	2023 için Bütçe İhtiyacı (ABD Doları)
Çıktı 1.4 KOBİ'lere ve start-up'lara istihdam yaratılmasını sağlamak için teknik ve finansal destek sağlanmaktadır	1.4.1 Kurulan/geliştirilen start-up'ların/yeni işletmelerin sayısı	5.295	28.994.735 \$
	1.4.2 Ölçek büyütme için desteklenen mevcut işletmelerin sayısı (BDS, hibeler, finansal ve finansal olmayan hizmetler ile kayıt altına alma desteği dâhil)	3.868	22.267.980 \$
	1.4.3 Kurulan/geliştirilen kooperatiflerin ve/veya diğer sosyal girişimlerin sayısı	114	7.178.910 \$
	1.4.4 İşletme yönetimi eğitimleri, finansal/finansal olmayan hizmetler veya teknoloji transferi yoluyla desteklenen mevcut kooperatiflerin ve/veya sosyal girişimlerin sayısı	511	9.237.547 \$
Çıktı 1.5 Politika belirleyicilerin ve hizmet sağlayıcıların kapasiteleri, aktif işgücü piyasası politika önlemlerinin tasarlanması ve uygulanması, iş teftişi, çalışma izni edinimi ve becerilerin belgelendirilmesi/akreditasyonu gibi geçim kaynakları ile ilgili destek hizmetleri sağlamak üzere güçlendirilir (İŞKUR, ASHB, KOSGEB, Ticaret Odaları ve Sanayi ve diğer ilgili kurumlar)	1.5.1 Güçlendirilmiş kamu kurumları tarafından sağlanan bireysel danışmanlık ve iş danışmanlığı ile destek sağlanan kişi sayısı	42.680	4.388.000 \$
	1.5.2 Güçlendirilmiş kamu kurumları tarafından sağlanan geçim kaynakları desteğinden (iş eşleştirme/yerleştirme, yönlendirme, mesleki eğitimler ve girişimcilik eğitimleri) yararlanan bireylerin sayısı	22.786	18.315.815 \$
	1.5.3 Çalışma düzenlemelerini ve istihdam hizmetlerini güçlendirmek için teknik kapasite desteği alan kamu kurumlarının yerel/ulusal kolları (E/H)	E	3.093.410 \$
	1.5.4 İstihdam hizmetlerini güçlendirmek için malzeme desteği alan kamu kurumlarının yerel/ulusal kolları (E/H)	E	1.546.705 \$
	1.5.5 Kapasite desteği ve bilinçlendirme kampanyaları kapsamında eğitim alan kamu kurumu personellerinin sayısı	1.555	8.493.410 \$
	1.5.6 Mülteciler ve ev sahibi toplum için geçim kaynaklarına yönelik desteklenen kamu-özel sektör pilot girişimleri (E/H)	E	3.233.525 \$
	1.5.7 Geçim kaynakları imkanlarını artırmak için etkileşime girilen ve desteklenen özel sektör şemsiye kuruluşları (E/H)	E	500.000 \$
Çıktı 1.6 İşgücü talebi ile erkek ve kadın işgücü arzı arasındaki boşluğu doldurmaya odaklanarak iş olanakları, gelir elde etme, iş imkanları veya diğer ilgili müdahaleleri tanımlamaya ve paylaşmaya yönelik bilgi tabanı genişletilmiştir	1.6.1 Mülteci yoğunluğunun yüksek olduğu bölgelerde işgücü piyasası talebi ve özel sektör ihtiyaçları üzerine cinsiyete duyarlı değerlendirmelerin sayısı (E/H)	E	57.000 \$
	1.6.2 İyi uygulamalar, alınan dersler, etki değerlendirmeleri, istihdam engelleri ve geçim kaynaklarına ilişkin sorunlara yönelik pilot girişimlerin sonuçları toplanır ve paylaşılır (E/H)	E	747.000 \$

AMAÇ 1 İÇİN SKA BAĞLANTILARI

SKA	SKA Hedefi
SKA 1 Yoksulluğun tüm biçimlerini her yerde sona erdirmek	1.2 2030'a kadar ulusal tanımlara göre bütün boyutlarıyla yoksulluk içinde yaşayan her yaştan erkek, kadın ve çocuk oranının en az yarıya indirilmesi
	1.3 Temel mal ve hizmetler de dâhil edilerek herkes için ulusal açıdan uygun sosyal koruma sistemleri ve önlemlerinin hayata geçirilmesi ve 2030'a kadar yoksul ve kırılgan durumdaki kişiler için önemli ölçüde korunma sağlanması
	1.4 2030'a kadar özellikle yoksullar ve kırılgan durumdaki insanlar olmak üzere, bütün erkek ve kadınların ekonomik kaynaklara ulaşma, temel hizmetlere erişim, toprak ve diğer mülk türlerine sahip olma ve üzerinde kontrol kurabilme, miras, doğal kaynaklar, uygun yeni teknolojiler ve mikrofinansı da kapsayan finansal hizmetler gibi konularda eşit haklara sahip olmalarının güvence altına alınması
	1.5 2030'a kadar yoksulların ve kırılgan durumda olan kişilerin dayanıklılık kazanmalarının sağlanması ve aşırı hava olayları ve diğer ekonomik, sosyal ve çevresel şoklar ve afetlere karşı kırılganlıkların azaltılması
SKA 4 Kapsayıcı ve hakkaniyete dayanan nitelikli eğitimi sağlamak ve herkes için yaşam boyu öğrenim fırsatlarını teşvik etmek	4.3 2030'a kadar bütün kadın ve erkeklerin erişilebilir ve kaliteli teknik eğitim, mesleki eğitim ve üniversiteyi kapsayan yükseköğretime eşit biçimde erişimlerinin sağlanması
	4.4 2030'a kadar istihdam, insana yakışır işlerde çalışma ve girişimciliğe yönelik teknik ve mesleki becerileri de kapsayan ilgili becerilere sahip gençlerin ve yetişkinlerin sayısının önemli ölçüde artırılması
	4.5 2030'a kadar eğitim alanındaki toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin ortadan kaldırılması ve engelliler, yerliler ve kırılgan durumdaki çocuklar dâhil, kırılgan insanların her düzeyde eğitim ve mesleki eğitime eşit biçimde erişimlerinin sağlanması
SKA 8 İstikrarlı, kapsayıcı ve sürdürülebilir ekonomik büyümeyi, tam ve üretken istihdamı ve herkes için insana yakışır işleri desteklemek	8.3 Üretim faaliyetlerinin, insana yakışır istihdam yaratmanın, girişimciliğin, yaratıcılık ve yenilikçiliğin desteklendiği kalkınma odaklı politikaların desteklenmesi ve finansal hizmetlere erişim yoluyla mikro, küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin resmiyet kazanmalarının ve büyümelerinin teşvik edilmesi
	8.5 2030'a kadar gençler ve engelliler de dâhil bütün kadın ve erkeklerin tam ve üretken istihdama ve insana yakışır işlere erişimlerinin sağlanması ve eşit işe eşit ücret ilkesinin tam olarak benimsenmesi
	8.6 2020'ye kadar işsiz ya da eğitim görmeyen gençlerin oranının önemli ölçüde azaltılması
SKA 9 Dayanıklı altyapılar tesis etmek, kapsayıcı ve sürdürülebilir sanayileşmeyi desteklemek ve yenilikçiliği güçlendirmek	9.3 Özellikle gelişmekte olan ülkelerde küçük ölçekli sanayi işletmelerinin ve diğer işletmelerin uygun koşullu krediyi de kapsayan finansal hizmetlere erişimlerinin ve değer zincirlerine ve piyasalara entegrasyonlarının artırılması
SKA 10 Ülkeler içinde ve arasında eşitsizlikleri azaltmak	10.1 2030'a kadar nüfusun tabandaki yüzde 40 içinde bulunan kesiminin gelirinin ulusal ortalamadan daha yüksek bir oranda, devamlı olarak artmasının ve sürdürülmesinin sağlanması
	10.2 2030'a kadar yaşa, cinsiyete, engelliliğe, ırka, etnik kökene, dine, ekonomik ya da başka bir statüye bakılmaksızın herkesin güçlendirilmesi ve sosyal, ekonomik ve siyasi olarak kapsanmasının desteklenmesi
	10.3 Ayrımcılığa dayalı yasaların, politikaların ve uygulamaların ortadan kaldırılması ve bu bağlamda uygun mevzuatın, politikaların ve eylemlerin desteklenmesi yoluyla eşit fırsatlar sunulması ve eşitsizliklerin azaltılması

Ekonomik Güçlendirme

Gıda Güvencesi ve Tarım Alt Sektör Müdahalesi

Amaç 1:

Geçici koruma sağlanan Suriyelilerin ve hassas durumdaki toplulukların gıda güvencesini iyileştirmek ve gıda ile ilgili olumsuz başa çıkma stratejilerine başvurmalarını önlemek

Çıktılar	Çıktı Göstergeleri	2023 Gösterge Hedefleri	2023 için Bütçe İhtiyacı (ABD Doları)
Çıktı 1.1 Mültecilerin ve hassas durumdaki toplulukların beslenme becerileri ve temel tarım bilgisi cinsiyete duyarlı bir şekilde iyileştirilmiştir.	1.1.1 İyi gıda ve beslenme tarım uygulamalarına ilişkin eğitim programından (gıda tüketimi, gıda güvencesi, beslenme, yemek yapma gösterimleri) faydalanan kişilerin sayısı	6.693	529,000 \$
	1.1.2 İyi gıda ve beslenme tarım uygulamaları ile ilgili farkındalık oturumlarının sayısı	1.597	216.750 \$
	1.1.3 Okul ve topluluklara ait bahçelerin sayısı	-	-
	1.1.4 İyi gıda uygulamaları ve sağlıklı beslenme alışkanlıkları hakkında eğitim programları sağlanan kişi sayısı	700	5.000 \$
Çıktı 1.2 Mülteciler ve hassas durumdaki toplulukların üyeleri için hane düzeyinde besin çeşitliliği iyileştirilmiştir.	1.2.1 Seralar, bahçeler ve/veya kentsel tarım faaliyetleri oluşturmak için araç gereç sağlanan kişilerin sayısı	1.338	1.871.813 \$
	1.2.2 Oluşturulan sera ve/veya arka bahçe tarım planı sayısı	17	2.540.000
	1.2.3 Seracılık ve/veya arka bahçe tarımından yararlanan kişilerin sayısı	2.328	1.135.000

AMAÇ 1 İÇİN SKA BAĞLANTILARI

SKA	SKA Hedefi
SKA 2 Açlığı bitirmek, gıda güvenliğine ve iyi beslenmeye ulaşmak ve sürdürülebilir tarımı desteklemek	2.1 2030'a kadar açlığın sona erdirilmesi ve özellikle yoksullar ve çocuklar da dâhil kırılgan durumda olan kişiler başta olmak üzere herkesin bütün yıl boyunca güvenli, besleyici ve yeterli miktarda besine erişiminin güvence altına alınması
	2.2 2030'a kadar yetersiz beslenmenin tüm biçimlerinin ortadan kaldırılması (2025'e kadar, 5 yaş altı çocukların büyümelerini engelleyen unsurlar konusunda üzerinde anlaşmaya varılan uluslararası hedeflerin gerçekleştirilmesi de buna dâhildir) ve genç kızlar, hamile kadınlar, emziren anneler ve daha yaşlı insanların beslenmeyle ilgili ihtiyaçlarının ele alınması

Amaç 2:

Gıda ve tarım sektörlerinde istihdam, artan gelir ve finansal varlıklar yoluyla kendi kendine yeterliliği artırarak geçici koruma sağlanan Suriyelilerin ve ev sahibi toplumun dayanıklılığını güçlendirmek.

Çıktılar	Çıktı Göstergeleri	2023 Gösterge Hedefleri	2023 için Bütçe İhtiyacı (ABD Doları)
Çıktı 2.1 Mültecilerin ve hassas durumdaki toplulukların tarım ve ormancılığa dayalı geçimleri, modern/yenilikçi yaklaşımların cinsiyete duyarlı bir şekilde kullanılmasıyla iyileştirilmiştir.	2.1.1 Gıda, tarım ve ormancılık sektörlerinde gelir getiren imkanlara erişimden faydalanan kişi sayısı	8.630	8.957.480 \$
	2.1.2 Modern/yenilikçi yaklaşımların kullanılmasıyla kurulan iş ve girişimcilik modellerinin sayısı	697	3.933.000 \$
	2.1.3 Modern/yenilikçi yaklaşımların kullanılmasıyla kurulan iş ve girişimcilik modellerinden faydalanan kişi sayısı	460	981.500 \$
	2.1.4 Eğitim programları aracılığıyla dil becerileri de dâhil olmak üzere tarıma ilişkin ve mesleki eğitimlerden ve geçim kaynakları eğitimlerinden yararlanan kişi sayısı	1.565	1.000.000 \$
	2.1.5 İşbaşı eğitim programları da dâhil olmak üzere nakit temelli destek programlarından yararlanan kişi sayısı	700	150.000 \$
Çıktı 2.2 Teknolojinin gelişmesiyle yayım hizmetleri ve tarımı kapsayan araştırmalar teşvik edilmiştir	2.2.1 Tarım ve ormancılık sektörlerinde kısa süreli istihdamdan faydalanan kişi sayısı	1.160	2.400.000 \$
	2.2.2 Modern tarım teknolojilerine katılan kişi sayısı	1.172	625.000 \$
	2.2.3 Geliştirilen modern tarım teknolojilerinin sayısı	-	-
	2.2.4 Modern tarım çiftçilik teknolojilerinden yararlanan kişi sayısı	900	-
	2.2.5 Tarım sektöründeki kırsal yoksulları desteklemek için özellikle kadınlara yönelik ev eksenli tarımsal gıda işletmeleri ve gelir getiren programların sayısı	620	438.000 \$

AMAÇ 2 İÇİN SKA BAĞLANTILARI

SKA	SKA Hedefi
SKA 2 Açlığı bitirmek, gıda güvenliğine ve iyi beslenmeye ulaşmak ve sürdürülebilir tarımı desteklemek	2.3 2030'a kadar tarımsal verimliliğin ve özellikle kadınlar, yerli halklar, çiftçilikle uğraşan aileler, göçebe çobanlar ve balıkçılar olmak üzere küçük çaplı gıda üreticilerinin toprağa, diğer verimli kaynaklara ve girdilere, bilgiye, finansal hizmetlere, piyasalara ve değer temini ve tarım dışı istihdam olanaklarına güvenli ve eşit erişiminin sağlanması aracılığıyla gelirlerinin iki katına çıkarılması

Amaç 3:

Etkilenen toplulukların gıda ve tarım ihtiyaçlarını karşılamak için yerel düzeyde ve topluluk düzeyinde, kamu, özel sektör ve sivil toplum kapasitelerini geliştirmek.

Çıktılar	Çıktı Göstergeleri	2023 Göstergeler Hedefleri	2023 için Bütçe İhtiyacı (ABD Doları)
Çıktı 3.1 Ulusal ve yerel düzeyde ortaklara ilgili teknik destek sağlanmıştır.	3.1.1 Genel veya sektöre özel kapasiteleri desteklemek için eğitimlerin ve diğer teknik desteklerin sağlandığı aktörlerin (bireylerin) sayısı	-	-
	3.1.2 Tarımsal verimlilik, çevre, gıda güvenliği ve beslenme konularında bilgi edinmeyi desteklemek için yürütülen çalışma ve değerlendirmelerin sayısı	5	255.000 \$
	3.1.3 Ulusal sistemleri ve tedarik zincirlerini güçlendirmek için politika reformları kapsamında hayata geçirilen girişimlerin sayısı	3.000	-

AMAÇ 3 İÇİN SKA BAĞLANTILARI

SKA	SKA Hedefi
SKA 2 Açlığı bitirmek, gıda güvenliğine ve iyi beslenmeye ulaşmak ve sürdürülebilir tarımı desteklemek	2.3 2030'a kadar tarımsal verimliliğin ve özellikle kadınlar, yerli halklar, çiftçilikle uğraşan aileler, göçebe çobanlar ve balıkçılar olmak üzere küçük çaplı gıda üreticilerinin toprağa, diğer verimli kaynaklara ve girdilere, bilgiye, finansal hizmetlere, piyasalara ve değer temini ve tarım dışı istihdam olanaklarına güvenli ve eşit erişiminin sağlanması aracılığıyla gelirlerinin iki katına çıkarılması
	2.a Özellikle en az gelişmiş ülkeler olmak üzere, gelişmekte olan ülkelerde tarımsal üretimin kapasitesinin artırılması için geliştirilmiş uluslararası işbirliği aracılığıyla, kırsal altyapı, tarımsal araştırma ve yayım hizmetleri, teknoloji geliştirme ve bitki ve hayvan gen bankaları alanlarına yatırımın artırılması

2023 Bütçe Analizi

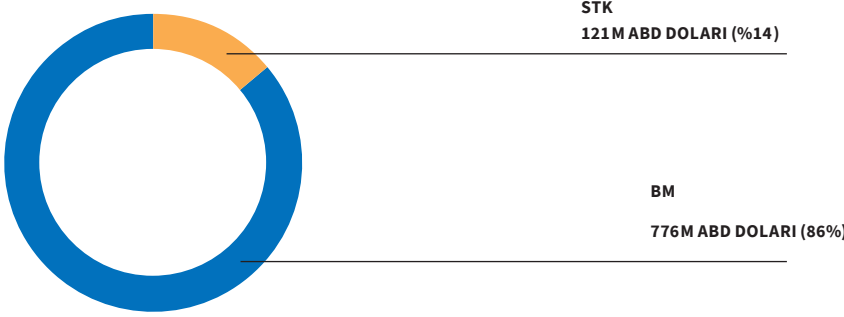
896,60 M ABD Doları

2023 Toplam Bütçe Miktarı

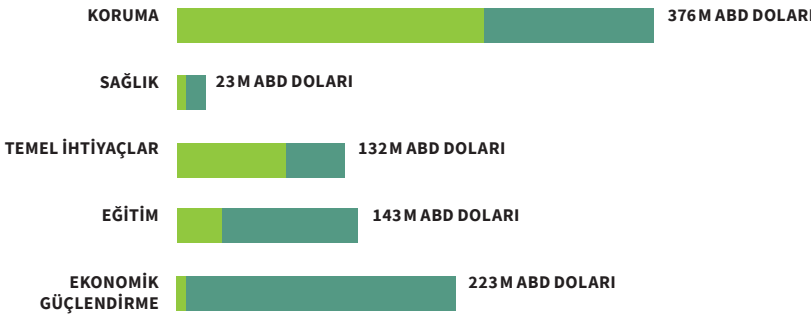
Bileşene Göre 2023 Bütçesi

Kuruma Göre 2023 Bütçesi

Sektör ve Bileşene Göre 2023 Bütçesi

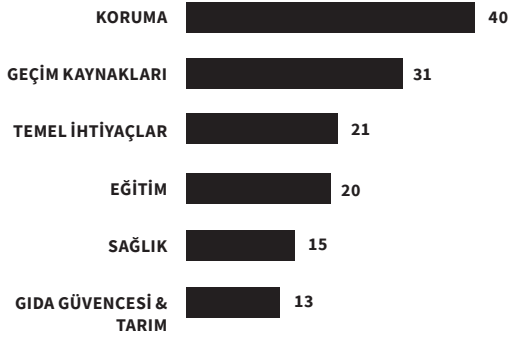
61

Fon Arayan Toplam Kurum

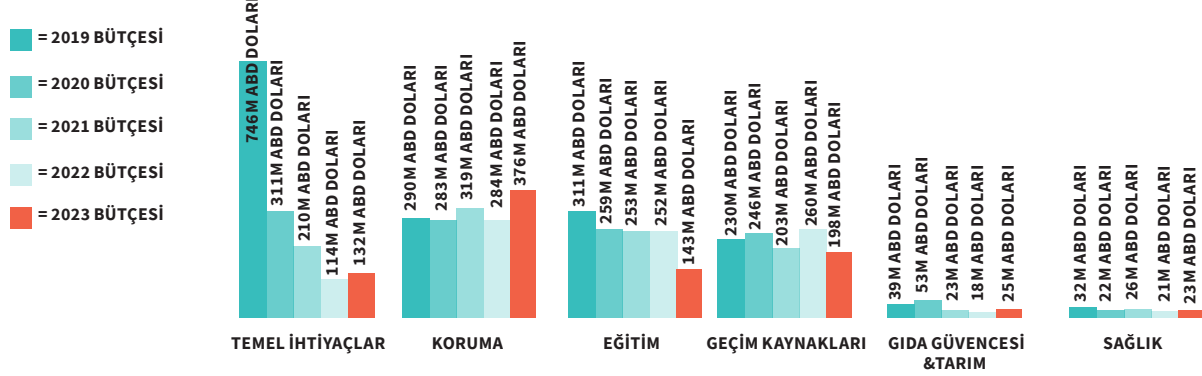
Kuruma Göre Kırılım

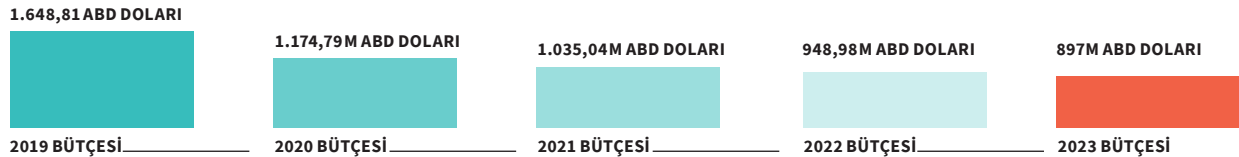
Sektörlere Göre Kurum Sayısı

Sektörlere Göre Bütçe/Fon

Yıllık Bütçe Kırılımı

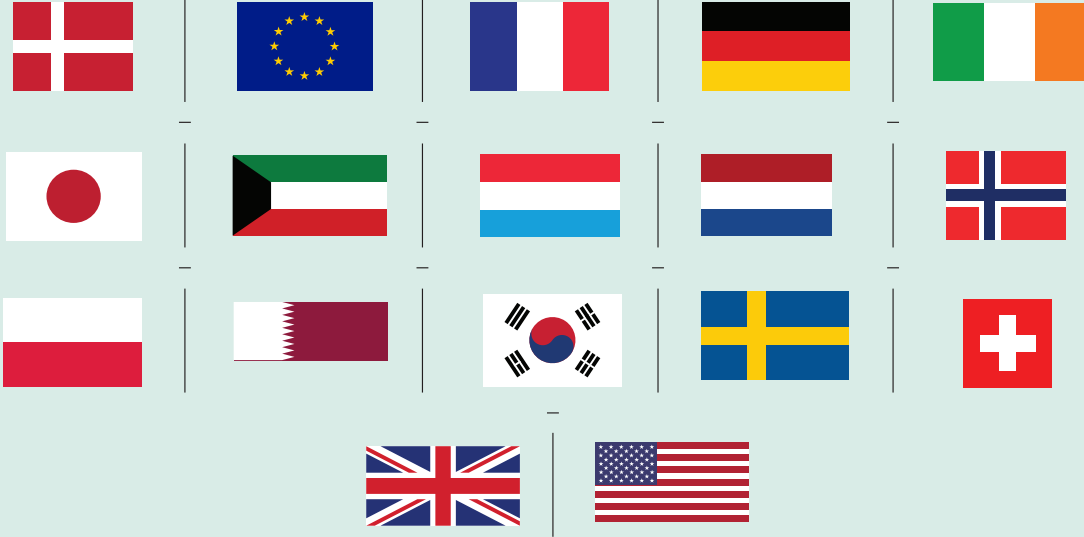
Ev Sahibi Ülke

3RP Ortakları, mülteci müdahalesindeki liderliği, katkısı ve desteği için Türkiye Cumhuriyeti Devletine şükranlarını sunmaktadır.

Donörler

Donörlerimize Türkiye'deki 3RP faaliyetlerine yönelik cömert destekleri için teşekkür ederiz.

Donörlerin son derece cömert desteği olmadan 3RP ortaklarının çalışması mümkün olamazdı.

Üye devletlerin yanı sıra, 3RP Ortakları katkılarında dolayı özel donörlere, insani yardım fonlarına, vakıflara, hayır kurumlarına ve diğer kuruluşlara minnettardır. Yukarıdaki üye ülke donörlerinin 2020'deki katkıları minnettarlıkla kabul edilmektedir.

2023-2025 Ortak Listesi

AAR Japan	KADAV
ACTED	Kırkayak
Adalet Bakanlığı	LEAP NGO
AHCSA	LWA
Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	Maya Vakfı
ASAM	Mesleki Yeterlilik Kurumu (MYK)
Belediyeler	MÜDEM
Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF)	Mülteciler Derneği
Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP)	Qatar Charity
Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR)	Re:Coded
Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu (UNFPA)	Relief International
Birleşmiş Milletler Sınai Kalkınma Örgütü (UNIDO)	RET International
Birleşmiş Milletler Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Kadının Güçlendirilmesi Birimi (UN Women)	Sağlık Bakanlığı
Building Markets	SALAR - RESLOG
Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı	SAMS
CARE International	Samsun Engelliler Federasyonu
Concern Worldwide	Sanayi Odaları
DDD	Save the Children
DRC	SENED Derneği
Dünya Gıda Programı (WFP)	SEVKAR
Dünya Sağlık Örgütü (WHO)	Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK)
Eksi 25	SRP
EL-BİR	Tarım ve Orman Bakanlığı
Genç Hayat	Ticaret Odaları
Gençlik ve Spor Bakanlığı	Türk Kızılay
Gıda ve Tarım Örgütü (FAO)	Türkiye Barolar Birliği
GOAL International	Türkiye Belediyeler Birliği
Göç İdaresi Başkanlığı (GİB)	Türkiye İş Kurumu (İŞKUR)
Hand in Hand	Tzu Chi İyilik Vakfı
Hasene	Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO)
Hayata Destek Derneği	Uluslararası Göç Örgütü (IOM)
I4D	Uluslararası Kızılaç ve Kızılay Dernekleri Federasyonu (IFRC)
IBC	UMHD
İçişleri Bakanlığı	WHH
ICMPD	World Vision
IDA	Yeryüzü Çocukları Derneği
IGAM	Yükseköğretim Kurumu (YÖK)
IHH	Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB)
IHR	YYD
Ihsan RD	Ziraat Odaları
IRW	
JCCP	

Daha fazla detay için, lütfen iletişime geçiniz:

David Bugden, UNHCR

Philippe Clerc, UNDP

Fotoğraf:

© ILO / Kıvanç Özvardar

Daha fazla bilgi için, lütfen

www.3rpsyriacrisis.org adresini ziyaret ediniz.

3RP

BÖLGESEL MÜLTECİ
& DAYANIKLILIK PLANI

@3RPSYRIA

WWW.3RPSYRIACRISIS.ORG